

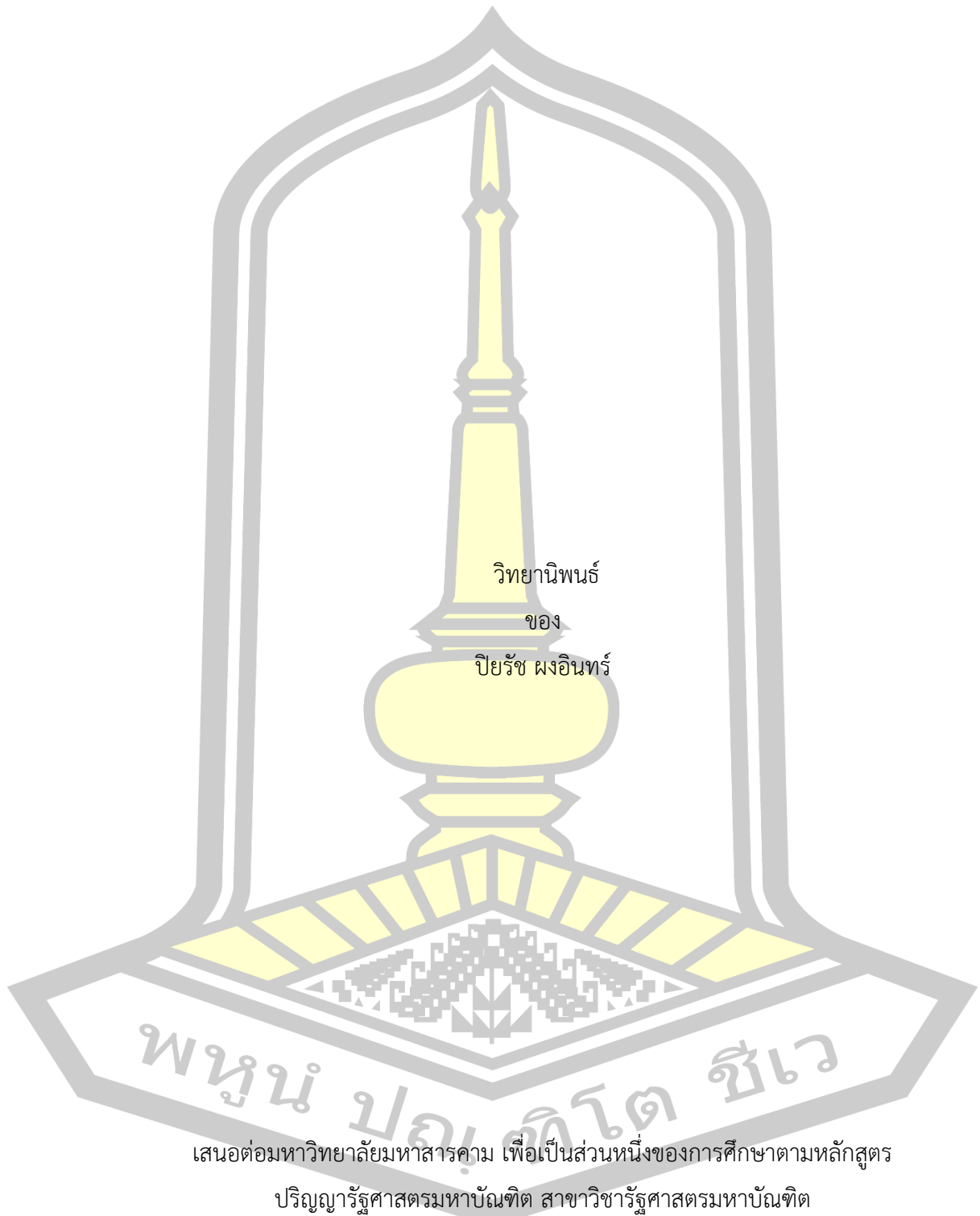
ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

วิทยานิพนธ์
ของ
ปิยรัช ผงอินทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
มิถุนายน 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

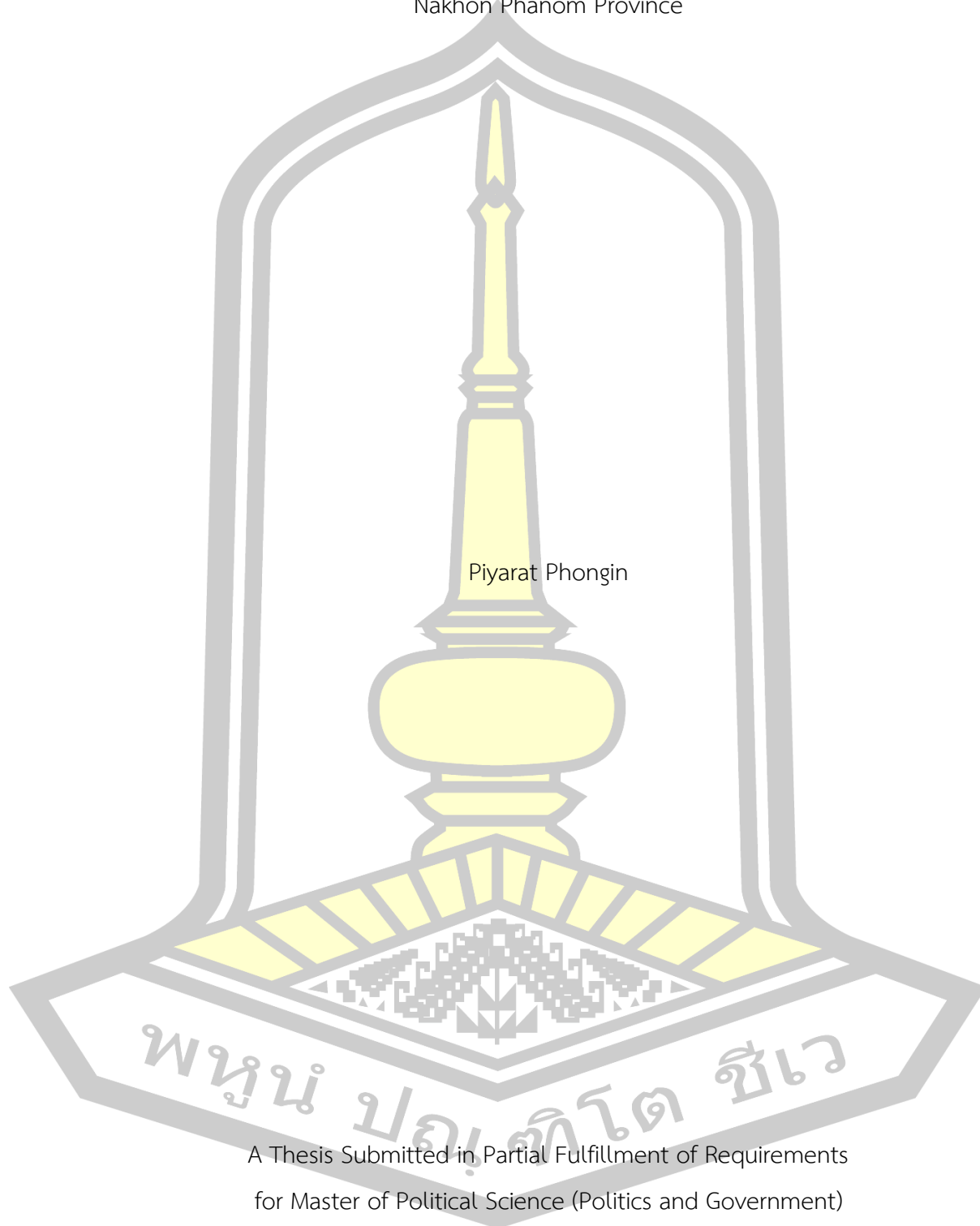
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มิถุนายน 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Factors Affecting the Occurrence of Household Debt: A Case Study of Farmers in
Nakhon Phanom Province

Piyarat Phongin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Political Science (Politics and Government)

June 2024

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวปิยรัช ผงอินทร์
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. สัณญารัตน์ มีสุวรรณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อ. ดร. ชินวัตร เชื้อสระคู)

.....กรรมการ

(อ. ดร. ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชญ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(อ. ดร. ทักษวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. เจริญชัย จงสมชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม
 ผู้วิจัย ปิยรัช ผงอินทร์
 อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. ชินวัตร เชื้อสระคู
 ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม และ 2.) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรจังหวัดนครพนมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565 จำนวน 385 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 8 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัยสร้างข้อสรุปข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษาจากสถิติเชิงพรรณนา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36-60 ปี สถานภาพสมรสแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 3-4 คน โดยเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนามากที่สุด มีระยะเวลาประกอบอาชีพเกษตรกร 21-30 ปี เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ ส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียวและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ด้านรายจ่าย มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 5,000-10,000 บาท และด้านภาระหนี้สิน หนี้สินในปัจจุบันของเกษตรกร ร้อยละ 89.6 เป็นหนี้ในระบบที่กู้มาจากการสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนมที่สำคัญ คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่ทำการกู้ยืมเงินเพื่อต้องการทุนทำการผลิตทางการเกษตร เพราะมีแหล่งที่มาของรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียวและมีปริมาณลดลงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยทางสังคม ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสมโนมของสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมการบริโภคที่เกินความจำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครอบครัว ในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ อย่างเช่น ค่าเทอม ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียน เกษตรกรมองว่าการใช้จ่ายด้านศึกษาของบุตรหลานเป็นการลงทุนในระยะยาวที่คุ้มค่าจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต รวมถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมสร้างความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรขาดแคลนรายได้ไปจนถึงบางรายขาดทุนสำหรับนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนที่กลุ่มตัวอย่างและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความสำคัญมาก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ นโยบายด้านการบริหารจัดการการเงิน นโยบายสวัสดิการและมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ และนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : ปัจจัย, หนี้ครัวเรือน, เกษตรกร

TITLE	Factors Affecting the Occurrence of Household Debt: A Case Study of Farmers in Nakhon Phanom Province		
AUTHOR	Piyarat Phongin		
ADVISORS	Chinnawat Chueasraku , Ph.D.		
DEGREE	Master of Political Science	MAJOR	Politics and Government
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2024

ABSTRACT

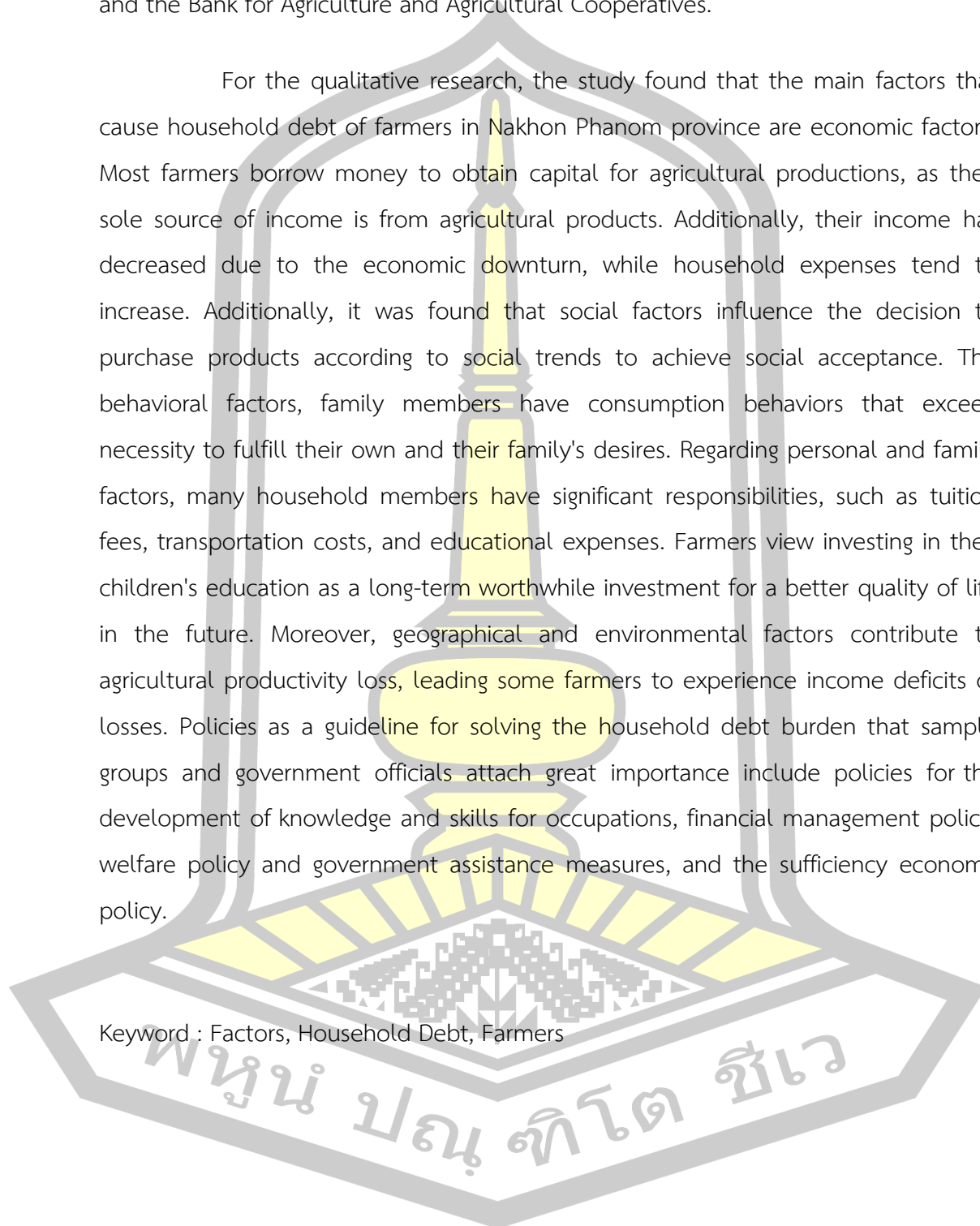
The objectives of this study were 1) to study the factors that cause household debt of farmers in Nakhon Phanom province and 2) to formulate policy recommendations as a guideline for solving the household debt burden of farmers in Nakhon Phanom Province. The research used a mixed-methods. For the quantitative research, the sample consisted of 385 farmers registered with the Nakhon Phanom Provincial Agricultural Office in 2022, selected through convenience sampling. A questionnaire was used as the data collection tool. The statistics used for analysis included frequency, mean, percentage, and standard deviation. The qualitative research involved a sample group consisting of eight farmers and government officials. The research used a semi-structured interview format with pre-determined open-ended questions and used analytic induction to formulate data conclusions to answer the research objectives.

The results from the descriptive statistics study showed that the majority of the sampled farmers were female, aged between 36-60 years, married, and had 3-4 household members. Most of them were farmers with 21-30 years of farming experience. When analyzing income data, it was found that the majority had income solely from agricultural products, with an average monthly income of 5,000-10,000 baht. On the expenditure side, household expenses were between 5,000-10,000 baht per month. Regarding debt, 89.6% of the farmers' current debt was formal debt

borrowed from specialized financial institutions such as the Government Savings Bank and the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives.

For the qualitative research, the study found that the main factors that cause household debt of farmers in Nakhon Phanom province are economic factors. Most farmers borrow money to obtain capital for agricultural productions, as their sole source of income is from agricultural products. Additionally, their income has decreased due to the economic downturn, while household expenses tend to increase. Additionally, it was found that social factors influence the decision to purchase products according to social trends to achieve social acceptance. The behavioral factors, family members have consumption behaviors that exceed necessity to fulfill their own and their family's desires. Regarding personal and family factors, many household members have significant responsibilities, such as tuition fees, transportation costs, and educational expenses. Farmers view investing in their children's education as a long-term worthwhile investment for a better quality of life in the future. Moreover, geographical and environmental factors contribute to agricultural productivity loss, leading some farmers to experience income deficits or losses. Policies as a guideline for solving the household debt burden that sample groups and government officials attach great importance include policies for the development of knowledge and skills for occupations, financial management policy, welfare policy and government assistance measures, and the sufficiency economy policy.

Keyword : Factors, Household Debt, Farmers

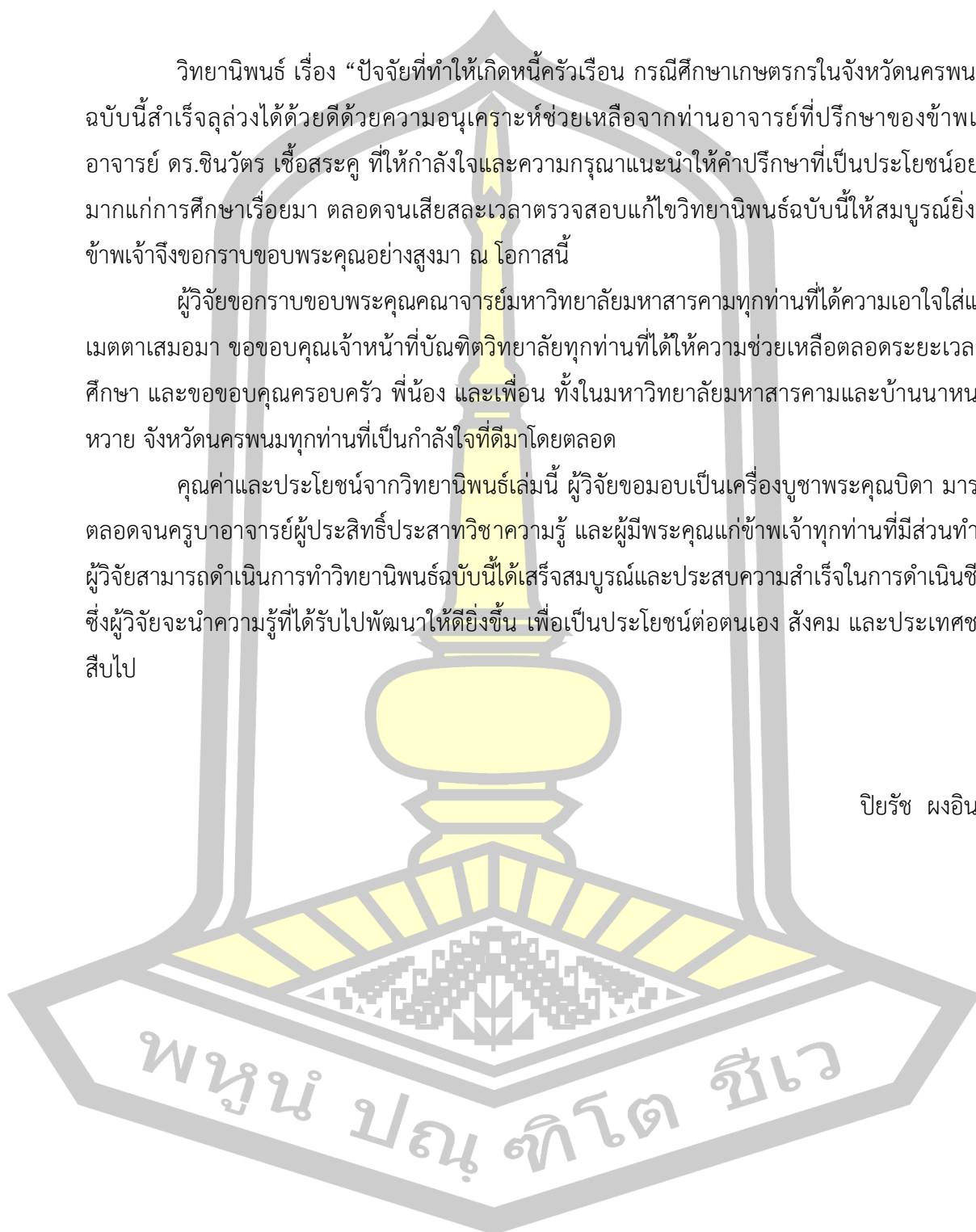
กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้า อาจารย์ ดร.ชินวัตร เชื้อสระคู ที่ให้กำลังใจและความกรุณาแนะนำให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่การศึกษาเรื่อยมา ตลอดจนเสียสละเวลาตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ได้ความเอาใจใส่และเมตตาเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และขอขอบคุณครอบครัว พี่น้อง และเพื่อน ทั้งในมหาวิทยาลัยมหาสารคามและบ้านนาหนองหวาย จังหวัดนครพนมทุกท่านที่เป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้มีพระคุณแก่ข้าพเจ้าทุกท่านที่มีส่วนทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติสืบไป

ปิยรัช ผงอินทร์

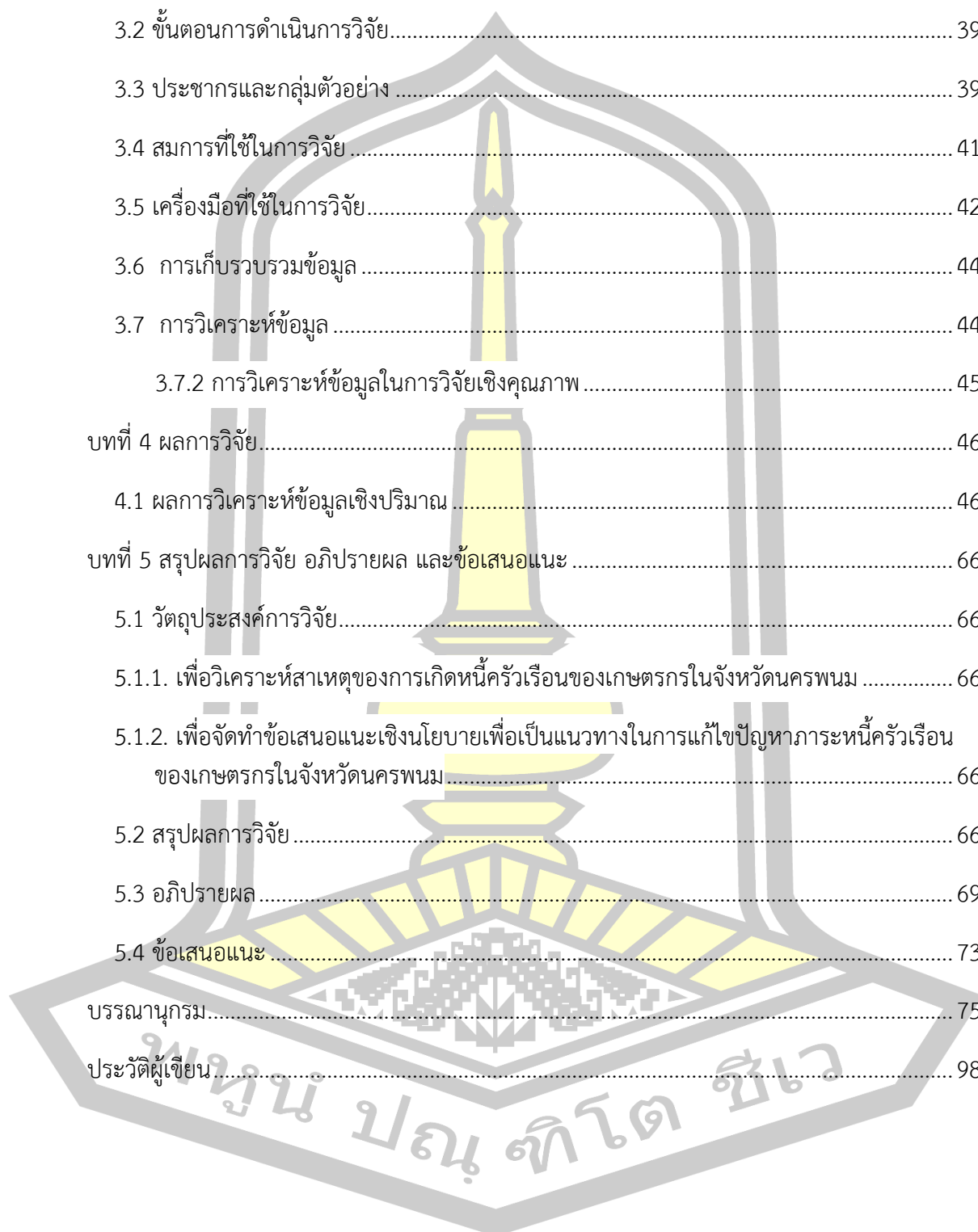

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.4 คำถามการวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตงานวิจัย.....	5
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	5
1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	5
1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา.....	6
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน.....	9
2.1.1 ความหมายของหนี้ครัวเรือน.....	9

2.1.2 สาเหตุของการก่อหนี้ครัวเรือน.....	10
2.1.3 แรงจูงใจในการก่อหนี้.....	11
2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจ	12
2.2.1 ความหมายของแรงจูงใจ.....	12
2.2.2 แรงจูงใจต่อพฤติกรรมของบุคคล	13
2.2.4 ที่มาของแรงจูงใจ.....	14
2.2.5 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs Theory)	16
2.2.6 ทฤษฎีอีอาร์จี ERG ของ Alderfer (ERG Theory : Existence Relatedness Growth).....	17
2.2.7 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ McClelland.....	17
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน.....	19
2.3.1 ความหมายของหนี้สิน	19
2.3.2 ประเภทของหนี้สิน	20
2.3.3 ความจำเป็นในการก่อหนี้.....	21
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร.....	23
2.4.1 ความหมายของเกษตรกร.....	23
2.4.2 ความเป็นมาของอาชีพเกษตรกร.....	24
2.4.4 ข้อดีและข้อจำกัดของอาชีพ.....	25
2.4.5 ข้อมูลด้านเกษตรที่สำคัญของจังหวัดนครพนม.....	26
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน	27
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร....	32
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน.....	37

3.1	วิธีการดำเนินงาน	38
3.2	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	39
3.3	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
3.4	สมการที่ใช้ในการวิจัย	41
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
3.6	การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
3.7	การวิเคราะห์ข้อมูล	44
3.7.2	การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ	45
บทที่ 4	ผลการวิจัย.....	46
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	46
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
5.1	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	66
5.1.1.	เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม	66
5.1.2.	เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือน ของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม	66
5.2	สรุปผลการวิจัย	66
5.3	อภิปรายผล	69
5.4	ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม.....		75
ประวัติผู้เขียน.....		98

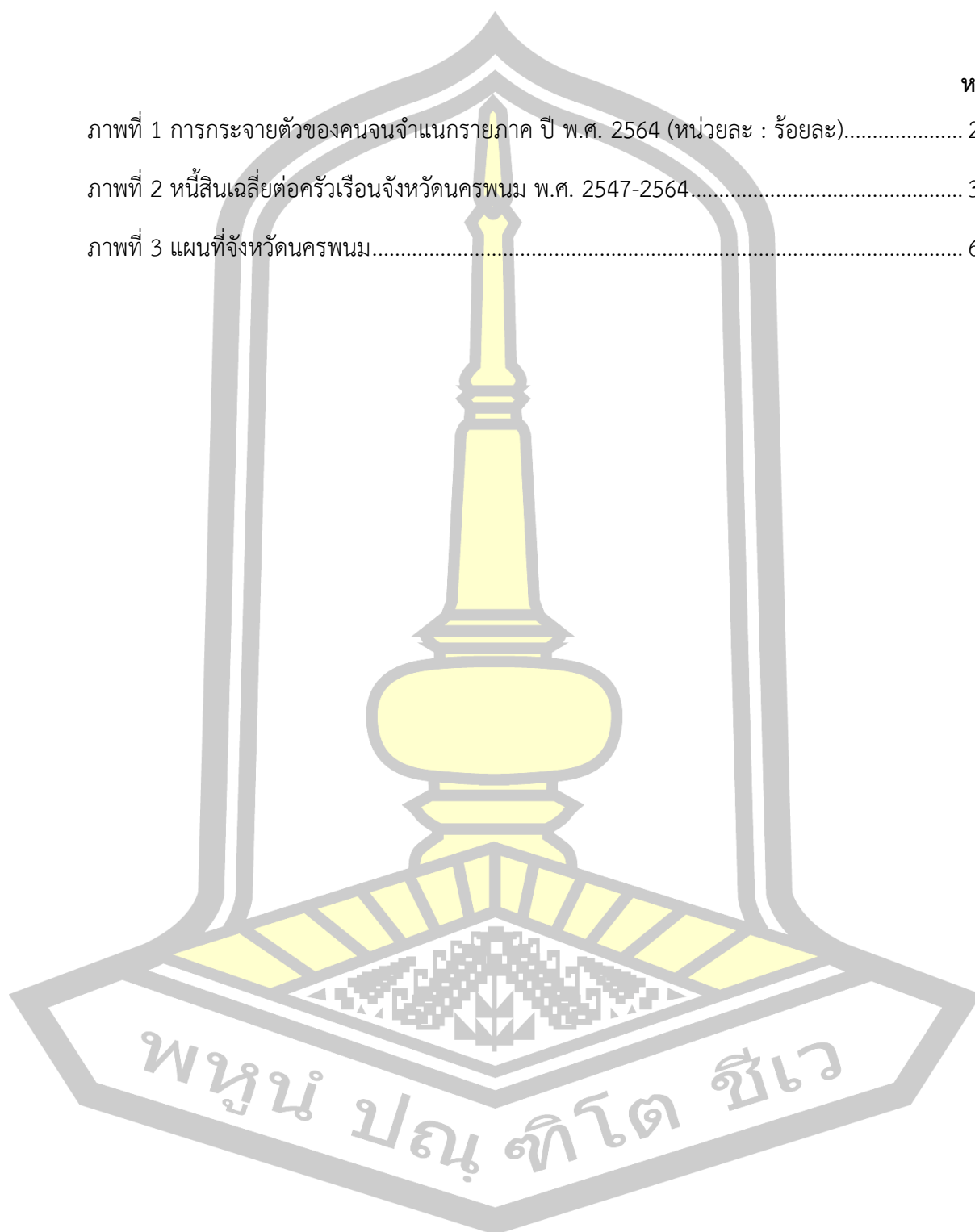
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุปการสังเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน.....	32
ตารางที่ 2 จำนวนของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดนครพนม.....	40
ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม	47
ตารางที่ 4 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร ในจังหวัดนครพนม	49
ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรใน จังหวัดนครพนม เป็นรายด้าน	53
ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัย ส่วนบุคคลและครอบครัว) เป็นรายข้อ	54
ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัย ทางเศรษฐกิจ) เป็นรายข้อ.....	55
ตารางที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัย ทางสังคม) เป็นรายข้อ.....	56
ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัย ทางพฤติกรรม) เป็นรายข้อ.....	56
ตารางที่ 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม) เป็นรายข้อ	57

พนุน ปณ จิต ชีเว

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2564 (หน่วยละ : ร้อยละ).....	2
ภาพที่ 2 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2547-2564.....	3
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดนครพนม.....	6

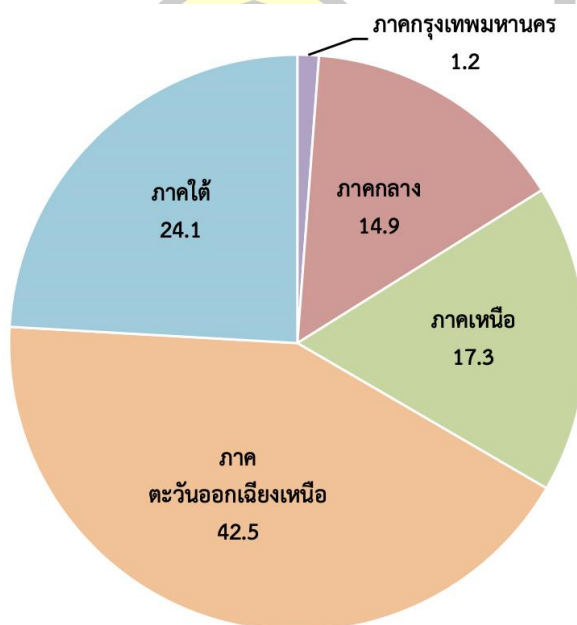

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

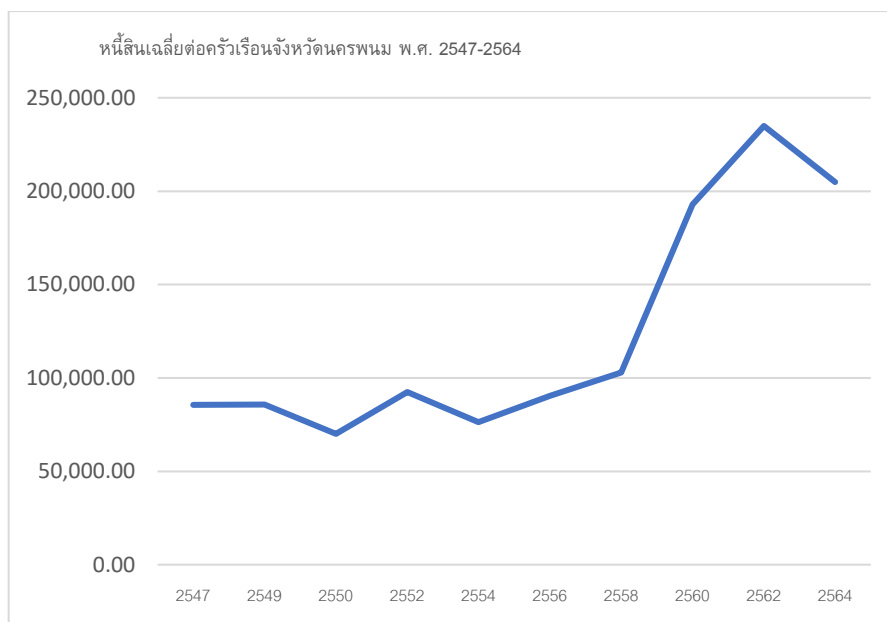
หนี้ครัวเรือนเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกลงในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) พบว่า ไตรมาส 1/2566 หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยสูงถึง 16 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90.6 ของ GDP ของประเทศ เทียบกับ ไตรมาสที่ 4 ปี 2565 ครัวเรือนไทยมีหนี้ทั้งสิ้นร้อยละ 87 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566) ซึ่งบ่งชี้ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หนี้ครัวเรือนเป็นปัญหาที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของไทย ส่งผลกระทบทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ในระดับจุลภาคหนี้ครัวเรือนที่สูงหมายถึงครัวเรือนจะมีเงินออมอยู่ในระดับต่ำสำหรับใช้ในอนาคต ซึ่งในอนาคตครัวเรือนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนที่สูงขึ้น ทั้งความผันผวนทางเศรษฐกิจ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้นจะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางชีวิตของคนไทย การที่ครัวเรือนมีหนี้ในระดับสูงเท่ากับมีภูมิคุ้มกันด้านการเงินต่ำ เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของครัวเรือน ขณะที่ในระดับมหภาค หนี้ครัวเรือนในระดับสูงมีผลต่อการขยายตัวของการบริโภคและการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว และมีผลต่อความสามารถในการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล (ไทยพับลิก้า, 2564) ส่งผลให้ประสิทธิภาพของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจลดลงเพราะครัวเรือนไทยต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งไปชำระหนี้แทนที่จะนำมาใช้จ่ายหมุนเวียนเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อไป

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากภาพพิจารณาในด้านมิติพื้นที่และเศรษฐกิจของคนจน จะพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานมีจำนวนของคนจนมากที่สุด โดยเป็นภูมิภาคที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดมาโดยตลอด สะท้อนถึงการพัฒนาของพื้นที่ที่มีผลสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคนจน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) หากพิจารณาสาเหตุของความยากจนในประเทศไทย ปัญหาด้านโครงสร้างการผลิตของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดความยากจน โดยจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ในปี 2564 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า รายงานในภาคเกษตรส่วนใหญ่ ยังเป็นแรงงานนอกระบบ และมีรายได้ไม่แน่นอน ทำให้ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือต่าง ๆ จากภาครัฐ ทั้งนี้จากข้อมูลการเปิดรับลงทะเบียน “บัตรคนจน” หรือ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” พบว่า ในปี 2565 มีจำนวนผู้ลงทะเบียนขอรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 20 ล้านคน เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2564 มีจำนวน 13.45 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 48.69 (ไทยรัฐออนไลน์, 2565) คิดเป็น 1 ใน 3 ของคนไทยทั่วประเทศ จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและเร่งด่วนของปัญหาความยากจน ของประเทศไทยในปัจจุบันที่ต้องแก้ไข ส่วนหนึ่งของคนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรหรืออาชีพต่อเนื่องที่สัมพันธ์กับเกษตรกรรม ประชากร 3.57 ล้านครัวเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มีพื้นที่ทำการเกษตร 63.9 ล้านไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ทำนา 41.7 ล้านหรือคิดเป็นร้อยละ 65 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (อีสานอินไซด์, 2565) ซึ่งมีผลิตภาพแรงงานต่ำ และเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีปัญหาความยากจนสูงที่สุดด้วย จึงต้องพึ่งพารายได้จากกิจกรรมนอกภาคเกษตรกรรม แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาเรื่องผลิตภาพที่ต่ำกว่าทุกภาค หรือปัญหาเชิงโครงสร้างที่อยู่กับคนอีสานมายาวนาน โดยเฉพาะในเรื่องของการกระจายรายได้

อาชีพเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อประเทศไทย สืบเนื่องจากประเทศไทยมีเกษตรกรรมเป็นรากฐานสำคัญที่ยังถึกมานาน ด้วยสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทำให้มีความเหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูกต่าง ๆ คนไทยจึงนิยมทำเกษตรมาแต่สมัยโบราณจวบจนปัจจุบัน เพราะเริ่มจากแต่ละบ้านมีการเพาะปลูก โดยเริ่มจากการปลูกพืชผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และเมื่อเริ่มมีการเพาะปลูกได้ปริมาณมากขึ้นก็เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านในบริเวณใกล้เคียงกันและได้พัฒนาจนกลายมาเป็นการค้าขาย และต่อมาก็เป็นประเทศเกษตรกรรมอย่างเข้มข้น (อิฐฐาน พงศ์สิรินทร์, ม.ป.ป.) ประเทศไทยมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพและทำมาหากินจากการทำเกษตรกรรมของประชากรมากที่สุด ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรจึงเป็นการพัฒนาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากผลผลิตทางการเกษตรของไทยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ จะส่งผลต่อปริมาณการส่งออกของสินค้าเพิ่มขึ้น และทำให้ประชากรในประเทศมีรายได้สูงขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

ภาพที่ 2 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2547-2564

ที่มา: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม (2564)

จากภาพมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนที่เป็นหนี้จังหวัดนครพนม ย้อนหลังหกปี (2558-2564) โดยในปี 2558 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย อยู่ที่ 102,816 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ปี 2560 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย อยู่ที่ 192,867 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ปี 2562 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 234,935 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และในปี 2564 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 204,804 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม, 2564) ซึ่งให้เห็นว่าประเด็นมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนที่เป็นหนี้จังหวัดนครพนมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีความจำเป็นในการก่อหนี้ เพื่อการบริโภค เพื่อความสะดวกและให้ประโยชน์อื่นเพิ่มเติมมากกว่าการใช้เงินสด เพื่อแหล่งมีเงินสำรองยามเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งอาจเกิดจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้บ้านเรือนเสียหาย บุคคลที่เป็นเกษตรกรไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือเกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น อุบัติเหตุ ปัญหาสุขภาพ วางงานที่ส่งผลให้ขาดรายได้ เป็นต้น เหตุการณ์ฉุกเฉินข้างต้น ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดการณ์ไว้ และความจำเป็นสุดท้ายเพื่อการลงทุน โดยนำเงินจากการก่อหนี้ไปลงทุนในสินทรัพย์ลงทุนที่มีโอกาสเพิ่มมูลค่าในอนาคต ทั้งนี้ความจำเป็นที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เกษตรกรในจังหวัดนครพนมมีภาระหนี้สินครัวเรือน และติดล้าต๋ำปัญหาความยากจนเรื้อรัง ระดับหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้น ยังสะท้อนถึงความยากจนเนื่องจากรายได้เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดการเข้าถึงสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานและเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมของมนุษย์

จังหวัดนครพนมเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ราบสูงและภูเขาเล็กน้อย มีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์มาก ด้านตะวันออกมีแม่น้ำโขงทอดยาวกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับลาว ลักษณะภูมิอากาศมีฝนตกชุก

ในฤดูฝนเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมและอิทธิพลจากป่าไม้และเทือกเขาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งพายุจากทะเลจีนใต้ที่เคลื่อนผ่าน โดยมีพื้นที่การเกษตร 1,971,330 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.22 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 233,649 ครัวเรือน ประชาชนประกอบอาชีพด้านการเกษตร 108,480 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 1,473,135 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม, 2564) และจังหวัดนครพนมยังติดลำดับปัญหาความยากจนเรื้อรัง อีกทั้งเมื่อจัดกลุ่มการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับคนและพื้นที่ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเศรษฐกิจเข้มแข็ง กลุ่มที่มีความพร้อมแต่ขาดเครื่องนุ่งห่มเครื่องใช้ กลุ่มเศรษฐกิจดีแต่ขาดความพร้อม และกลุ่มเศรษฐกิจอ่อนแอ ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดนครพนมจัดอยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจอ่อนแอที่มีจำนวนคนจนมากที่สุด และประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2565)

ทั้งนี้หากเปรียบเทียบสัดส่วนของเกษตรกรผู้ได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวกับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครพนมแล้วยังมีจำนวนอีกมากที่ยังมีภาระหนี้สินอยู่ เมื่อคณะกรรมการบริหารกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ส่วนจังหวัดจังหวัดนครพนม ได้อนุมัติคำขอกู้เงินกองทุนฯ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้แก่เกษตรกรจำนวน 3 ราย วงเงิน 3,668,000 บาท ก็ยังไม่ครอบคลุมรายได้ของเกษตรกรทั้งหมด ดังนั้นจึงทำให้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม เพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม
- 1.2.2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 เป็นแนวทางนำไปวางแผนแก้ไขหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม
- 1.3.2 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

1.4 คำถามการวิจัย

1.4.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครพนมมาจากปัจจัยด้านใดบ้าง

1.4.2 ปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดนครพนมควรมีการดำเนินนโยบายอย่างไร

1.5 ขอบเขตงานวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร และศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยดังนี้

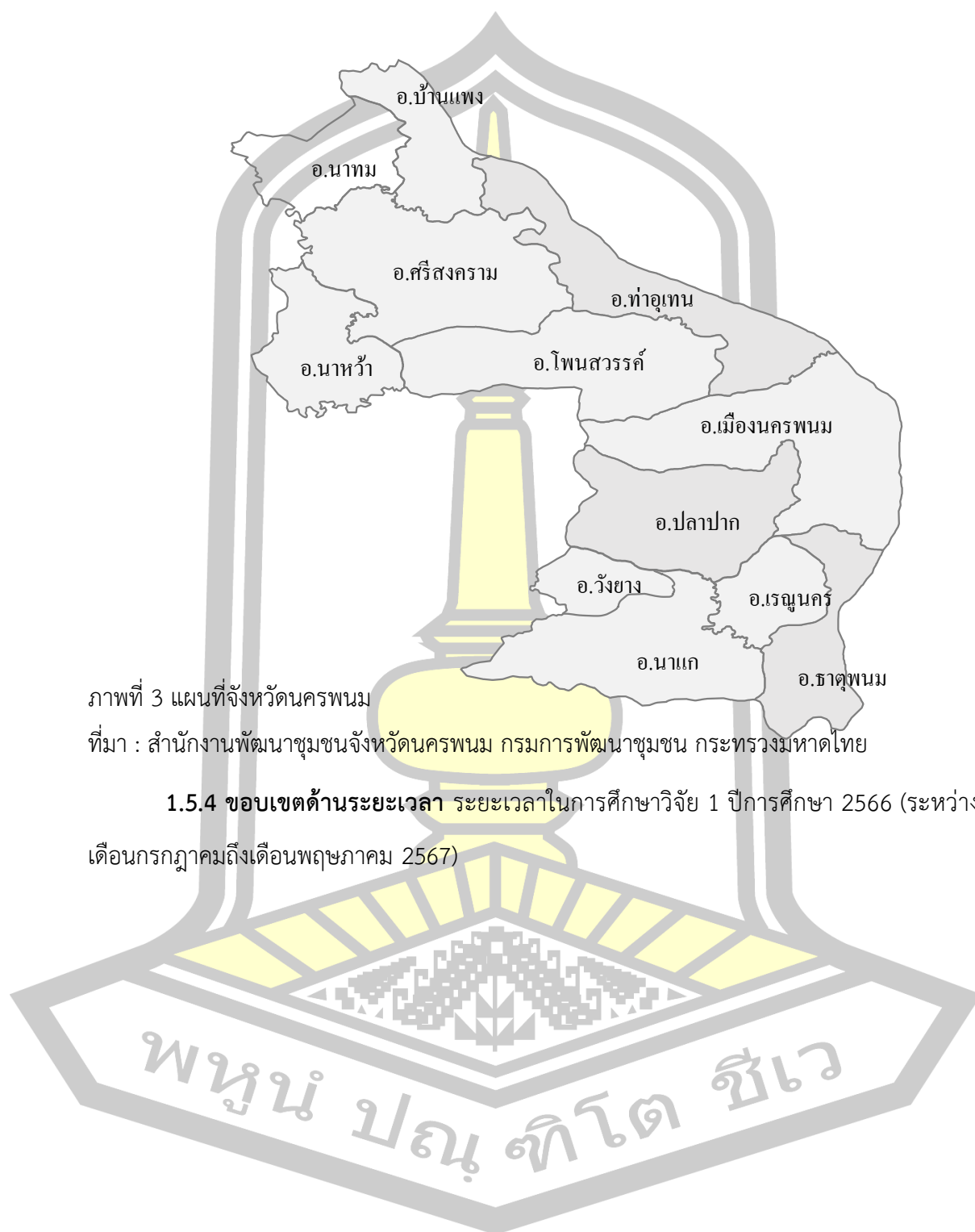
1.) ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

2.) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการบริหารจัดการเงิน การช่วยเหลือของภาครัฐ และด้านอื่น ๆ

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกเกษตรกรจังหวัดนครพนม ทั้งหมด 10,281 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณหรือแจกแบบสอบถามจำนวน 385 คน และผู้ให้สัมภาษณ์คือสมาชิกเกษตรกรจังหวัดนครพนม รวม 6 คน

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 12 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาแก อำเภอนาทม อำเภอนาหว้า อำเภอธาตุพนม อำเภอบ้านแพง อำเภอปลาปาก อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอวังยาง และอำเภอศรีสงคราม

พนุน ปณ จิต ชีเว

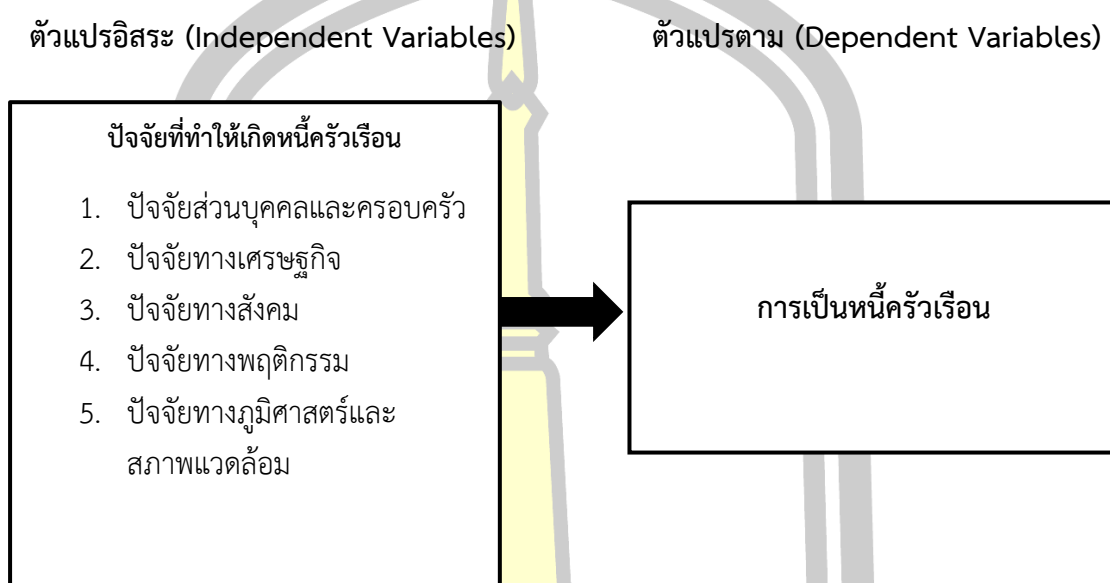
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดนครพนม

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 1 ปีการศึกษา 2566 (ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤษภาคม 2567)

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัย เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ดังนี้

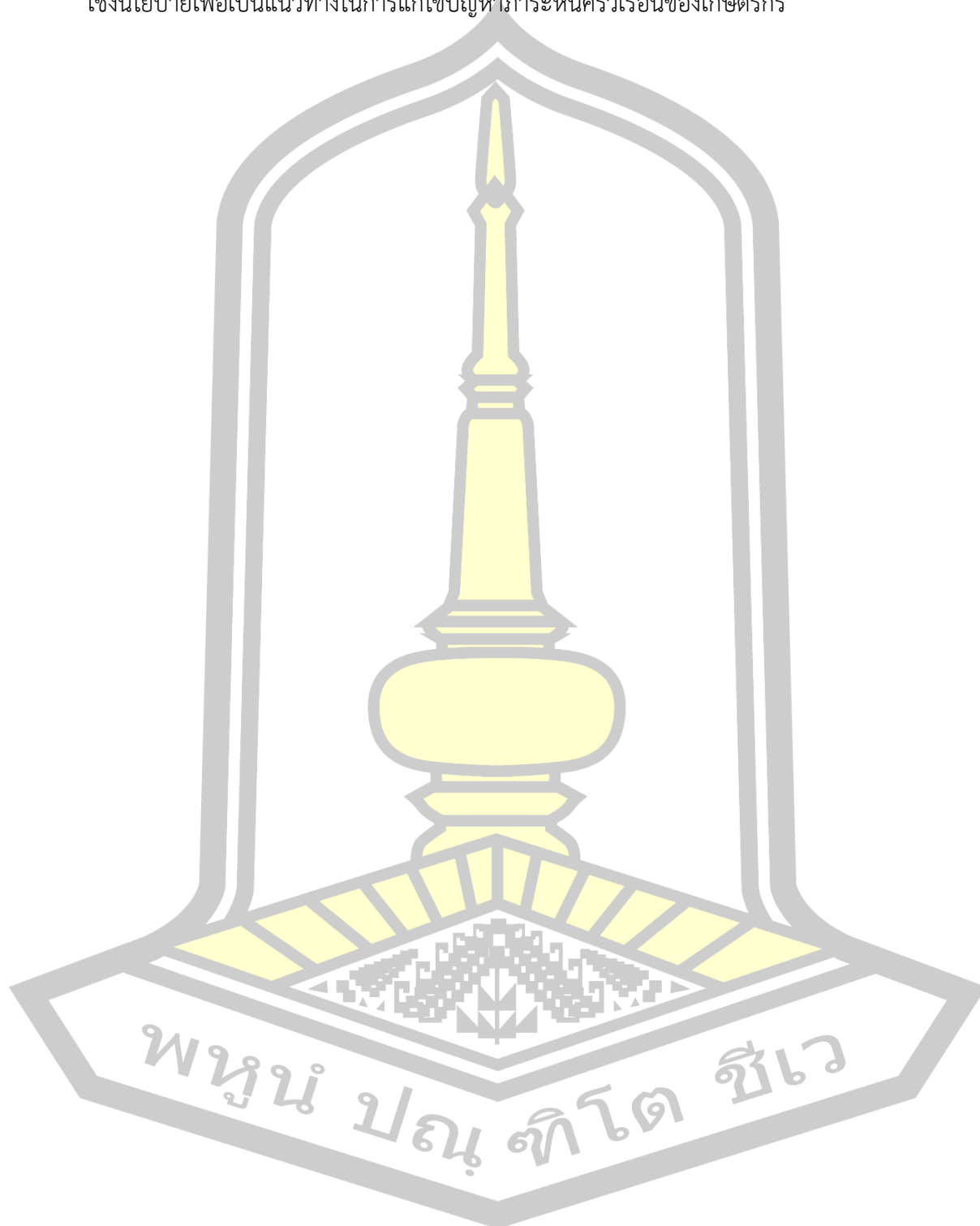

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน หมายถึง องค์ประกอบของสาเหตุที่เป็นสิ่งกระตุ้น ทำให้เกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างและครอบครัว เช่น การถึงแก่กรรมของผู้นำครอบครัวหรือคนในครอบครัว ภาระที่ต้องดูแลคนในครอบครัว เป็นต้น
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกร ทั้งในแง่ของการผลิต การจำหน่าย การบริโภค การลงทุน และอื่นๆที่วัดจากค่าของเงิน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ
3. ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ลักษณะทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เช่น กลุ่มอ้างอิง บทบาททางสังคม สถานภาพ และเครือญาติ มักถูกกระตุ้นจากสังคมรอบข้าง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค หรือการใช้จ่าย
4. ปัจจัยทางพฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงออกมาผ่านความรู้สึกหรือความคิดของเกษตรกร เพื่อสนองความต้องการในการใช้จ่าย
5. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ภัยธรรมชาติ

1.7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หมายถึง การนำข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ไปปฏิบัติใน
เชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตร กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน
- 2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร
- 2.5 บริบทของจังหวัดนครพนม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยสามารถแสดงเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน

2.1.1 ความหมายของหนี้ครัวเรือน

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ให้ความหมายของหนี้ครัวเรือนพอสังเขป ดังนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป.) ให้คำนิยาม หนี้ครัวเรือน หมายถึง เงินให้กู้ยืมที่สถาบันการเงินให้แก่บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งบุคคลธรรมดาอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้เพื่อการใช้จ่ายใช้สอยหรือเพื่อประกอบธุรกิจ โดยข้อมูลหนี้ครัวเรือนจะครอบคลุมเฉพาะเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่รวมหนี้ในระบบ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) ให้คำนิยาม หนี้ครัวเรือน หมายถึง จำนวนเงินกู้ยืมทั้งหมดของสมาชิกในครัวเรือนที่ค้างชำระทั้งจากสถาบันการเงินและบุคคลอื่นนอกครัวเรือน และหนี้ที่เกิดจากการเช่าซื้อ การซื้อสินค้าเงินผ่อนหรือการซื้อเชื่อสินค้า การจำนำ การจำนอง และเงินส่งชำระตาย เป็นต้น

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ให้คำนิยาม หนี้ครัวเรือน หมายถึง หนี้เงินกู้ส่วนบุคคลที่กู้ยืมจากสถาบันการเงิน และบุคคลอื่นนอกครัวเรือน เช่น หนี้เช่าซื้อ การซื้อสินค้าเงินผ่อน การซื้อเชื่อสินค้าจากร้านค้า การจำนำ การจำนอง เป็นต้น

โสภณ วิจิตรเมธาวณิชย์ (2556) กล่าวว่า หนี้ครัวเรือน หมายถึง ภาระทางการเงินของภาคครัวเรือน เกิดจากการก่อหนี้โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งนี้สถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทบัตรเครดิต ลิซซิง และสินเชื่อส่วนบุคคล และอื่น ๆ เช่น บริษัทประกันภัยและ

ประกันชีวิต บริษัทหลักทรัพย์ โรงรับจำนำ เป็นต้น ซึ่งครัวเรือนจะทำการก่อหนี้เพื่อนำไปใช้ในการบริโภคสินค้าในช่วงที่รายได้มีน้อยกว่ารายจ่ายหรือไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย นอกจากนี้หากครัวเรือนเห็นว่าผลตอบแทนจากการนำเงินไปลงทุนมากกว่าต้นทุนการกู้ยืมก็อาจทำการก่อหนี้ได้เช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความหมายของหนี้ครัวเรือน คือ ภาระทางการเงินของภาคครัวเรือน ที่เกิดจากการก่อหนี้โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินจากบุคคล และกู้ยืมบุคคลอื่นนอกครัวเรือน เช่น หนี้เช่าซื้อ การซื้อสินค้าเงินผ่อน การซื้อเชื่อสินค้าจากร้านค้า การจำนำ การจำนอง โดยอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ของครัวเรือน หรือเพื่อประกอบอาชีพ

2.1.2 สาเหตุของการก่อหนี้ครัวเรือน

ปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้การขยายตัวของหนี้ภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากทั้งกรณีของไทยและต่างประเทศ ระดับของหนี้ภาคครัวเรือนที่เหมาะสม รวมถึงการวิเคราะห์เครื่องชี้วัดต่างๆ เพื่อใช้ประเมินเสถียรภาพของภาคครัวเรือนสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีต่าง ๆ (พลิชฐ์ โชติวัฒนกุล และชลิตา แท่งเพชร, 2556) ดังต่อไปนี้

1. การก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการบริโภคของภาคครัวเรือน (consumption smoothing framework) ตามทฤษฎี Permanent Income Hypothesis (Friedman, 1956) ได้อธิบายไว้ว่าครัวเรือนสามารถกู้ยืมเงินเพื่อรักษาระดับการบริโภคที่เหมาะสมของตนเองได้ โดยในช่วงเวลาที่ครัวเรือนมีรายได้มีน้อยและไม่เพียงพอจากรายจ่าย ครัวเรือนจะสามารถกู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภค รวมทั้งการกู้ยืมเพื่อลงทุนและประกอบธุรกิจ อันจะนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นในอนาคตและเมื่อระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึงระดับที่เพียงพอและมากกว่ารายจ่าย ครัวเรือนจะสามารถเก็บออมและสะสมความมั่งคั่ง เพื่อไว้ใช้ในยามขาดรายได้ต่อไป

2. การกู้ยืมของภาคครัวเรือนตามวัฏจักรเศรษฐกิจ (household debt and business cycle) ในช่วงขาขึ้นของวัฏจักรเศรษฐกิจที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวดี กิจกรรมทางเศรษฐกิจและธุรกิจต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องประกอบกับสถาบันการเงินต่าง ๆ มีความเต็มใจที่จะให้สินเชื่อแก่ภาคเอกชน ทำให้ทั้งภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ช่วงขาลงของวัฏจักรเศรษฐกิจ เศรษฐกิจมีการชะลอตัวลงและมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ลดลง ส่งผลให้ระดับรายได้ของภาคเอกชนทั้งภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนปรับลดลง ภาคครัวเรือนจึงมีความต้องการกู้ยืมที่เพิ่มขึ้น

3. การเข้าถึงบริการทางการเงิน (financial access) ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เมื่อระบบการเงินมีพัฒนาการมากขึ้น ทั้งความหลากหลายของสถาบันการเงินและความสะดวกสบาย ในการเข้าถึงบริการทางการเงิน ประกอบกับภาคครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจทางการเงินที่ดีขึ้น จะทำให้ภาคครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้มากขึ้น

นอกจากสาเหตุที่หนี้ครัวเรือนสูงขึ้น 3 ประการข้างต้น ไทยพับลิก้า (2561) ได้วิเคราะห์สาเหตุหนี้ครัวเรือนไทยเพิ่มสูงขึ้นในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านสภาพแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. เศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2554-2556 โดยเฉพาะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่างจังหวัดและภูมิภาค ประกอบกับราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น รายได้ของภาคเกษตรสูงขึ้น จึงมีความต้องการกู้ยืมหรือนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนเพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิตและสร้างรายได้ ยกตัวอย่างเช่น โครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ราคา 15,000 บาทต่อเกวียน ทำให้เกษตรกรต้องการที่จะซื้อรถไถ ซื้อปุ๋ย มากขึ้น เพื่อปลูกข้าวเพิ่มขึ้น ด้วยหวังว่าจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อนำไปจำนำและได้เงินมากขึ้น

2. ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบได้มากขึ้น เช่น คนเคยกู้เงินนอกระบบก็หันมากู้เงินในระบบแทน รวมทั้งสถาบันการเงินมีการแข่งขันกันนำเสนอบริการทางการเงินต่าง ๆ มากขึ้น

3. นวัตกรรมทางการเงินที่มีมากขึ้น ทำให้มีทางเลือกและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายกว่าเดิม ปัจจุบันบริการด้านการเงินมีให้เลือกหลายประเภทมากขึ้น เช่น สินเชื่อบ้านแบบเดิมที่กู้เงินเพื่อซื้อบ้าน ก็พัฒนาเป็น Home Equity คือ การใช้บ้านเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินเพื่อซ่อมแซมบ้าน หรือสินเชื่อรถยนต์ก็มีการพัฒนาให้ใช้ทะเบียนรถมากู้เงินได้ เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้เป็นพัฒนาการทางการเงินที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากกว่าเดิม

4. นโยบายภาครัฐบางด้านก็มีส่วนทำให้ครัวเรือนมีการกู้ยืมมากขึ้น ส่งผลให้ระดับหนี้ครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น เช่น นโยบายคืนภาษีรถยนต์คันแรกของภาครัฐ

5. การมีข้อมูลที่มากขึ้น เดิมข้อมูลหนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยมีตัวเลขอยู่ในระดับร้อยละ 30-40 มาตลอด ซึ่งเป็นระดับที่หลายฝ่ายมองว่าไม่น่ากังวล แต่ต่อมาธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำนี้ส่วนบุคคลจากธนาคาร สถาบันการเงินของรัฐ non-bank สหกรณ์ออมทรัพย์ มารวมไว้ด้วย ตัวเลขหนี้ครัวเรือนจึงโตขึ้นเร็วมาก

6. เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 ที่ทำให้ความต้องการเงินกู้เพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนทำให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย จึงส่งผลให้เกิดการกู้ยืมเงินมาใช้ในการทำเกษตร

2.1.3 แรงจูงใจในการก่อหนี้

ปัจจัยหรือสาเหตุที่เอื้อให้ภาคครัวเรือนมีการก่อหนี้สูงขึ้นและนำมาซึ่งปัญหาหนี้ภาคครัวเรือน ขนิษฐา วนะสุข และคณะ (2557) ประกอบด้วย

2.1.3.1 อัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำตั้งแต่ปี 2552 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนี้ภาคครัวเรือนเร่งตัวสูงขึ้น จากการบริโภคและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากขณะนั้นเป็นช่วงเศรษฐกิจ

ขยายตัวดี กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปด้วยดี ผู้ผลิตจึงหันมาลงทุนมากขึ้นจากแรงจูงใจด้านดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ ทำให้สามารถคาดคะเนถึงต้นทุนการผลิตที่ต่ำและได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจ ขณะเดียวกันด้านผู้ฝากเงินผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทำให้ตัดสินใจนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น เช่น ตลาดหลักทรัพย์และตลาดอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

2.1.3.2 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทั้งด้านการใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้แก่ประชาชน โดยใช้เครื่องมือด้านภาษีและการจัดสรรเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเร่งใช้จ่ายมากขึ้นผ่านมาตรการลดหย่อนหักแรก มาตรการบ้านหลังแรก บัตรเครดิตเกษตรกร และโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารแห่งประเทศไทย สำหรับผู้อยู่ในเขตพื้นที่ประสบอุทกภัยขณะเดียวกัน การใช้มาตรการเพิ่มรายได้ผ่านนโยบายการปรับเพิ่มค่าตอบแทนข้าราชการระดับปริญญาตรีเป็น 15,000 บาทต่อเดือน และการปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำเป็น 300 บาทต่อวัน ทั่วประเทศทำให้ครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้นจนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น ประกอบกับความเชื่อมั่นต่อภาพรวมเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น จึงทำให้เกิดการก่อหนี้เพิ่มขึ้นในระดับครัวเรือน

2.1.3.3 การแข่งขันปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน เพื่อรองรับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ และเป็นการขยายฐานลูกค้าให้มากขึ้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้หนี้ภาคครัวเรือนเร่งตัวสูงขึ้น โดยสถาบันการเงินใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการจัดงานมหกรรมผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินแบบครบวงจร (money expo) กลยุทธ์การแข่งขันด้านอัตราดอกเบี้ย การออกผลิตภัณฑ์ด้านสินเชื่อใหม่ๆ เพิ่มขึ้น การพัฒนาและนำเสนอเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการขยายช่องทางการตลาดทั้งการเชื่อมต่อบริบบอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ จูงใจให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงแหล่งทุนได้สะดวก รวดเร็วและง่ายขึ้นและยังคำนึงถึงความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล

2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจ

2.2.1 ความหมายของแรงจูงใจ

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจพอสังเขป ดังนี้

Srisupan (2012) แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลลงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นแรงจูงใจจึงได้รับความสนใจมากในทุกศาสตร์ รวมทั้งแรงจูงใจยังหมายถึง แรงหรือพลังงานผลักดันกระตุ้นหรือเ้าความรู้สึกของบุคคลให้มีความสนใจ ภาวะภายในตัวบุคคลที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำหรือตื่นรน หรือพลังผลักดันให้บุคคลเกิดความสนใจและแสดง

พฤติกรรมออกมา และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของบุคคล ได้แก่ ความต้องการ ความปรารถนา และความอยาก คนที่มีแรงจูงใจสูงนั้นจะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมาย แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรมหรืออาจจะล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย

จากทฤษฎีแรงจูงใจสรุปได้ว่า สรุปได้ว่าการจูงใจเป็น กระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำหรือตื่นนอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้พฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่มีใช้เป็นการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา ยกตัวอย่างลักษณะของการตอบสนองสิ่งเร้าปกติคือ การขานตอบรับเมื่อได้ยินเสียงเรียก แต่การตอบสนองสิ่งเร้าจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เช่น เกษตรกรตั้งใจทำงานเพื่อต้องการยกย่องว่าเป็นเกษตรกรตัวจริงที่ทุกคนชื่นชมว่ามีความสามารถ

2.2.2 แรงจูงใจต่อพฤติกรรมของบุคคล

แรงจูงใจเป็นผลจากลักษณะในตัวบุคคลสภาพแวดล้อม ทำให้แต่ละบุคคลเลือกแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. ถ้าบุคคลมีความสนใจในสิ่งใดก็จะเลือกแสดงพฤติกรรม และมีความพอใจที่จะทำกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งพยายามทำให้เกิดผลเร็วที่สุด
2. ความต้องการจะเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น
3. ค่านิยมที่เป็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เช่น ค่านิยมทางเศรษฐกิจ สังคม ความงาม จริยธรรม วิชาการเหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจของพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น
4. ทักษะที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มีผลต่อพฤติกรรมนั้น เช่น ถ้ามีทักษะที่ดีต่อการทำงาน ก็จะทำงานด้วยความทุ่มเท
5. ความมุ่งหวังที่ต่างระดับกัน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นที่ต่างระดับกัน คนที่ตั้งระดับความมุ่งหวังไว้สูงจะพยายามมากกว่าผู้ที่ตั้งระดับความมุ่งหวังไว้ต่ำ
6. การแสดงออกของความ ต้องการในแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไป ตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมของตน ยิ่งไปกว่านั้นคนในสังคมเดียวกัน ยังมีพฤติกรรมในการแสดงความต้องการที่ต่างกันอีกด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ของตน
7. ความต้องการอย่างเดียวกัน ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้
8. แรงจูงใจที่แตกต่างกัน ทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมือนกันได้
9. พฤติกรรมอาจสนองความต้องการได้ในหลายทางและมากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ตั้งใจทำงาน เพื่อไว้เงินเงินเดือนและได้ชื่อเสียงเกียรติยศ ความยกย่องและยอมรับจากผู้อื่น

2.2.3 ลักษณะของแรงจูงใจ

แรงจูงใจนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แรงจูงใจภายใน (intrinsic motives) และ แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motives) ดังนี้

2.2.3.1 แรงจูงใจภายใน (intrinsic motives)

แรงจูงใจภายใน คือ สิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร เช่น คนงานที่เห็นองค์การ คือ สถานที่ให้ชีวิตแก่เขาและครอบครัวเขาก็จะจงรักภักดีต่อองค์การ และองค์การบางแห่งขาดทุนในการดำเนินการก็ไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนที่ดีแต่ด้วยความผูกพันพนักงานก็ร่วมกันลดค่าใช้จ่ายและช่วยกันทำงานอย่างเต็มที่

2.2.3.2 แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motives)

แรงจูงใจภายนอก คือ สิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น

2.2.4 ที่มาของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น เนื่องมาจากความต้องการหรือแรงขับหรือสิ่งเร้าหรืออาจเนื่องมาจากการคาดหวังหรือจากการเก็บกดซึ่งบางทีเจ้าตัวก็ไม่ได้รู้ตัว จะเห็นได้ว่าการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนเนื่องจากพฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อน แรงจูงใจอย่างเดียวกันอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต่างกัน แรงจูงใจต่างกันอาจเกิดพฤติกรรมที่เหมือนกันก็ได้ ดังนั้นจะกล่าวถึงที่มาของแรงจูงใจที่สำคัญพอสังเขป ดังนี้

2.2.4.1 ความต้องการ (need) คือ สภาพที่บุคคลขาดสมดุลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง เช่น เมื่อรู้สึกหิวหรือเหนื่อยล้าก็จะนอนหรือนั่งพัก ความต้องการมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุจุดหมายที่ต้องการ นักจิตวิทยาแต่ละท่านอธิบายเรื่องความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งสามารถแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภททำให้เกิดแรงจูงใจ

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (physical motivation) เป็นความต้องการเกี่ยวกับอาหาร น้ำ การพักผ่อน การได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเครียด แรงจูงใจนี้จะมีสูงมากในวัยเด็กตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนปลายเนื่องจากเกิดความต้องการของร่างกาย

2. แรงจูงใจทางด้านสังคม (social motivation) แรงจูงใจด้านนี้สลับซับซ้อนมากเป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีวิตวิทยาของมนุษย์ในความต้องการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งในบางวัฒนธรรมหรือบางสังคมจะมีอิทธิพลที่เข้มแข็งและเหนียวแน่นมาก

ความแตกต่างของแรงจูงใจด้านร่างกายและแรงจูงใจด้านสังคม คือ แรงจูงใจด้านสังคมเกิดจากพฤติกรรมที่เราแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่า ผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

2.2.4.2 แรงขับ (drives) คือ แรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางกายและสิ่งเร้าจากภายในตัวบุคคล ความต้องการและแรงขับมักเกิดควบคู่กัน เมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นแรงขับ เช่น ในการประชุมหนึ่งผู้เข้าประชุมทั้งหัวทั้งเหนื่อย แทนที่การประชุมจะราบรื่นก็อาจจะเกิดการขัดแย้งหรือเพราะว่าทุกคนหิวก็รีบสรุปการประชุมซึ่งอาจจะทำให้ขาดการไตร่ตรองที่ดีก็ได้

2.2.4.3 สิ่งล่อใจ (incentives) คือ สิ่งชักนำบุคคลให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ถือเป็นแรงจูงใจภายนอก เช่น ต้องการให้พนักงานมาทำงานสม่ำเสมอก็ใช้วิธียกย่องพนักงานที่ไม่ขาดงานโดยจัดสรรรางวัลในการคัดเลือกพนักงานที่ไม่ขาดงานหรือมอบโล่ให้แก่ฝ่ายที่ทำงานดีประจำปี สิ่งล่อใจอาจเป็นวัตถุ เป็นสัญลักษณ์ หรือคำพูดที่ทำให้บุคคลพึงพอใจ

2.2.4.4 การตื่นตัว (arousal) คือ ภาวะที่บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม สมองพร้อมที่จะคิด กล้ามเนื้อพร้อมจะเคลื่อนไหว นักกีฬาที่อุ่นเครื่องเสร็จพร้อมที่จะแข่งขันหรือเล่นกีฬามืออาชีพที่มีบุคลิกภาพที่มีความตื่นตัวก็ย่อมส่งผลให้ทำงานดี การศึกษารรรมชาติพฤติกรรมของมนุษย์มีความตื่นตัว 3 ระดับ ได้แก่

1. การตื่นตัวระดับสูงจะตื่นตัวมากไปจนกลายเป็นตื่นตกใจหรือตื่นเต้นเกินไป
2. การตื่นตัวระดับกลางคือระดับตื่นตัวที่ดีที่สุด
3. การตื่นตัวระดับต่ำมักจะทำให้ทำงานเฉื่อยชา งานเสร็จช้า

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลตื่นตัวมีทั้งสิ่งเร้าภายนอกและภายใน ได้แก่ ลักษณะส่วนตัวของบุคคลแต่ละคนที่มีต่างกัน ทั้งบุคลิกภาพ นิสัย และระบบสรีระของผู้นั้น

2.2.4.5 การคาดหวัง (expectancy) คือ การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น พนักงานคาดหวังว่าเขาจะได้โบนัสประมาณ 4-5 เท่าของเงินเดือนในปี การคาดหวังทำให้พนักงานมีชีวิตชีวาซึ่งบางคนอาจสมหวัง บางคนอาจผิดหวังก็ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดหวังมักไม่ตรงกันเสมอไป ถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นห่างกับสิ่งที่คาดหวังมากก็อาจจะทำให้พนักงานคับข้องใจในการทำงาน การคาดหวังก่อให้เกิดแรงผลักดันหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรม ถ้าองค์กรกระตุ้นให้พนักงานยกระดับผลงานตนเองได้และพิจารณาผลตอบแทนที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่พนักงานคาดหวังว่าควรจะได้ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งองค์กรและพนักงาน

2.2.4.6 การตั้งเป้าหมาย (goal setting) คือ การกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายปลายทางของการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของบุคคลจัดเป็นแรงจูงใจจากภายในของบุคคลผู้

นั้นในการทำงาน ธุรกิจที่มุ่งเพิ่มปริมาณและคุณภาพควรมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานเพราะจะส่งผลให้การทำงานมีแผนในการดำเนินการเหมือนเรือที่มีหางเสือ เพราะมีเป้าหมายชัดเจน

2.2.5 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs

Theory)

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ Maslow ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่ามนุษย์มีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองจนพอใจแล้วก็จะเกิดความต้องการขั้นสูงต่อไปหรือเป็นผู้ที่มีความต้องการอย่างไม่มีสิ้นสุด จัดแบ่งประเภทและลำดับขั้นของแรงจูงใจโดยเริ่มจากความต้องการที่ต่ำสุดไปสูงสุด 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการของร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการในอาหาร และน้ำดื่ม
2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ
3. ความต้องการด้านสังคม (social needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs) ความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้รับการยอมรับ
4. ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (self-esteem) ความนับถือ (recognition) และสถานะ (status) จกสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้รับการเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม
5. ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (self-actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้ จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไปจะไม่เกิดขึ้นจนกว่าความต้องการในระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองแล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งจูงใจต่าง ๆ ไม่มีทางที่จะได้รับการตอบสนองครบถ้วน ความต้องการแต่ละประเภทยังคงเหลือบางส่วน ยังไม่ได้รับการตอบสนอง และด้วยเหตุนี้แหล่งที่มาของการกระตุ้นทางการตลาดจึงยังคงมีอยู่เสมอ

2.2.6 ทฤษฎีอีอาร์จี ERG ของ Alderfer (ERG Theory : Existence Relatedness

Growth)

เคลย์ตัน พี. อัลเดอร์เฟอร์ (Clayton P. Alderfer) เป็นลูกศิษย์ของ Maslow เขาได้ศึกษาและนำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow มาพัฒนาในปี ค.ศ.1969 โดยจัดลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ใหม่ แบ่งออกเป็นความต้องการ 3 ระดับดังนี้

1. ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (existence needs) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อต้องการที่จะใช้ชีวิตอยู่ เป็นความต้องการปัจจัย 4 ประกอบด้วย น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม อากาศ รวมถึงความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัย ความต้องการรายได้ สวัสดิการและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี

2. ความต้องการความสัมพันธ์ (relatedness needs) คือ ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน คนในครอบครัว และคนในสังคม อัลเดอร์เฟอร์ได้รวมบางส่วนในระดับที่ 2 ของ Maslow เข้าไว้ด้วย คือ ความต้องการในส่วนความปลอดภัยในความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และระดับที่ 4 ในส่วนของความต้องการได้รับการนับถือหรือการยกย่องจากผู้อื่น

3. ความต้องการเจริญเติบโต (growth needs) คือ ความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาส่วนบุคคล ความต้องการของบุคคลที่จะเจริญเติบโตพัฒนาและใช้ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ด้วยการแสวงหาโอกาสและพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจหลายแนวคิด สรุปได้ด้วยรูปภาพพีระมิด ซึ่งสิ่งที่อยู่ล่างสุดคือความต้องการขั้นพื้นฐานมากที่สุด และลำดับที่สูงขึ้นจะเป็นความต้องการที่มีความซับซ้อนขึ้นจนถึงยอดของพีระมิด ความต้องการที่อยู่ด้านล่างจะต้องถูกเติมเต็มก่อนที่มนุษย์จะมีความสนใจความต้องการในขั้นถัดไป

2.2.7 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคิลแลนด์ McClelland

McClelland อธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จไม่ได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงาน คือ ความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หากองค์การใดที่มีพนักงานที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว

McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์ โดยแบบทดสอบ TAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่าง ๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็น จากการศึกษาวิจัยของ McClelland ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ 3 ประการที่ได้จาก

แบบทดสอบTAT ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้ (นิตยา วิมูล, 2553)

1. ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) คือ ความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

2. ความต้องการความผูกพัน (need for affiliation) คือ ความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3. ความต้องการอำนาจ (need for power) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่าคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักต้องการจะทำงานในลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. งานที่เปิดโอกาสให้เขารับผิดชอบเฉพาะส่วนของตนเองและมีอิสระที่จะตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ต้องการงานที่มีระดับยากง่ายพอดี ไม่ง่ายหรือยากจนเกินไปกว่าความสามารถ
3. ต้องการงานที่มีความแน่นอนและต่อเนื่อง ซึ่งสร้างผลงานได้และทำให้เขามีความก้าวหน้าในงานเพื่อจะพิสูจน์ตนเองถึงความสามารถของตนเองได้

นอกจากงานในลักษณะดังกล่าวแล้ว McClelland ได้พบว่า ปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพคือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับงาน

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจหลายแนวคิด สรุปได้ว่า บุคคลย่อมมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป และการแสดงวิธีที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตนนั้น ในแต่ละบุคคลจะมีวิธีการที่ต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ ลักษณะของงาน เป็นต้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน

2.3.1 ความหมายของหนี้สิน

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ให้ความหมายของหนี้สินพอสังเขป ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 ให้นิยาม หนี้สิน คือ เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่ซึ่ง จะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่ง พฤติกรรมการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตร พ.ศ.2554 สำหรับลักษณะที่สำคัญสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ (รัตนภรณ์ เชาวลิตรตระกูล, 2551)

- 1.) เป็นภาระผูกพันในปัจจุบันที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีตของกิจการ เนื่องจากการประกอบธุรกิจ ทางการค้า เช่น การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ การใช้บริการเป็นเงินเชื่อ การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามที่ได้ตกลงกันไว้
- 2.) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่เจ้าของกิจการต้องชดใช้ด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือบริการ
- 3.) สามารถกำหนดมูลค่าของหนี้สินและวันที่ครบกำหนดชำระหนี้ได้
- 4.) สามารถระบุผู้รับเงินได้

โสภณ รัตนกร (2551) ให้ความหมายคำว่า หนี้สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้นำแนวความคิดเรื่อง หนี้มาจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีรากฐานมาจากกฎหมายของโรมันเรียกว่า obligation ความหมายสั้นๆ แปลว่า เป็นภาระหรือหน้าที่ หรือความเป็นหนี้ หากมองจากทางด้านลูกหนี้ โดยเป็นผู้มีความผูกพันจะต้องชำระหนี้ และหากมองด้านเจ้าหนี้ถือว่า เป็นสินทรัพย์ (asset) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินของเจ้าหนี้เมื่อมองทางด้านลูกหนี้ คือ ความรับผิดชอบทางการเงินของลูกหนี้

จริยา ภัทรธีรานันท์ (2546, อ้างถึงใน ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ, 2562) ให้ความหมายของ หนี้สิน คือ ความเชื่อและความไว้วางใจ ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้ผู้หนึ่ง (ลูกหนี้) ได้กู้ยืมโดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไขและเวลาการชำระหนี้สินคืนในอนาคต หรือ หนี้ หมายถึงความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากระบบเศรษฐกิจโดยใช้ สิ่งของแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งในระบบเศรษฐกิจในช่วงนี้ เรียกว่า Barter Economy ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเข้าสู่ระยะที่มนุษย์ได้หาวิธีในการแลกเปลี่ยนแทนโดยเรียกว่า ตูนี้ว่า เงินตรา

ธรรณชนก นิลมณี และคณะ (2558) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันที่ต้องชดใช้คืนในอนาคตการชดใช้อาจจ่ายเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครอบครองหรือตนเองมีอยู่ หนี้สินเป็นเงินหรือสิ่งของที่มีค่าที่ครอบครองหรือตนเองได้รับมาจากบุคคลหรือแหล่งเงินภายนอก เช่น การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การกู้ยืมเงินจากกองทุนต่าง ๆ การซื้อสินค้าหรือบริการเป็นเงินเชื่อ การซื้อสินทรัพย์เป็นเงินผ่อนชำระ หรือการเช่าซื้อ เป็นต้น ภาวะความจำเป็นที่นำไปสู่การก่อหนี้ของประชาชนโดยทั่วไปเกิดจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

อัจฉราพร โชติพิฤกษ์ (ม.ป.ป.) ให้ความหมาย หนี้สิน หมายถึง จำนวนเงินที่บุคคลหรือกิจการค้าเป็นหนี้ต่อบุคคลภายนอกเป็นภาระผูกพันตามกฎหมาย ซึ่งเกิดจากการค้าหรือการกระทำในอดีตซึ่งมีผลให้กิจการจะต้องชำระหนี้ตามภาระที่ได้ผูกพันนั้นในอนาคต

มรกด วงศ์อรินทร์ (2563) ให้ความหมาย หนี้สิน คือ ภาระผูกพันทางกฎหมายที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้อาจจะเป็นสถาบันการเงินทั้งในและนอกระบบหรือบุคคลทั่วไป โดยลูกหนี้จะต้องชดใช้หนี้คืนให้กับเจ้าหนี้ตามจำนวนเงิน พร้อมอัตราดอกเบี้ยตามที่ตกลงกัน ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หนี้สิน หมายถึงภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ในอดีตและกิจการจะต้องใช้คืนหรือต้องจ่ายชำระภาระผูกพันในอนาคต การใช้คืนอาจจ่ายเป็นเงินหรือของมีค่าที่ต้องใช้คือให้ครบตามมูลค่าของหนี้สิน อาจเป็นเงินหรือสิ่งของที่มีค่าได้รับมาจากบุคคลหรือแหล่งเงินภายนอก เช่น การกู้ยืมเงิน จากเพื่อนบ้านการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่าง ๆ การซื้อสินค้าหรือบริการเป็นเงินเชื่อ การซื้อสินทรัพย์เป็นเงินผ่อนชำระหรือการเช่าซื้อ หรืออาจจะจ่ายในรูปของบริการหนี้สินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน หนี้สินหมุนเวียน ประกอบด้วย เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร ตัวเงินจ่าย เจ้าหนี้ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย รายได้รับล่วงหน้า หนี้สินที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหนี้สินโดยประมาณ และส่วนของหนี้สินหมุนเวียนที่ครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี ส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียน เช่น หนี้กู้ยืมเงินระยะยาว เป็นต้น

2.3.2 ประเภทของหนี้สิน

หนี้สินมีระยะเวลาในการชำระหนี้ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลง ดังนั้นการจำแนกประเภทหนี้สินจะพิจารณาจากความแตกต่างของระยะเวลาในการชำระหนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้ดังนี้

2.3.2.1 หนี้สินหมุนเวียน (current liabilities) หรือ หนี้สินระยะสั้น หมายถึง หนี้สินของกิจการที่มีระยะเวลาคงกำหนด ในการชำระคืนภายใน 12 เดือน นับจากวันที่ทำการกู้ อาจชำระด้วยเงินสด หรือสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น นอกจากนี้หนี้สินหมุนเวียนยังมีลักษณะที่ต่างกันได้ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทดังนี้

- (1) หนี้สินหมุนเวียนที่กำหนดมูลค่าแน่นอน (determinable current liabilities)
- (2) หนี้สินหมุนเวียนโดยประมาณ (estimated current liabilities)
- (3) หนี้สินหมุนเวียนที่อาจจะเกิดขึ้น (contingent current liabilities)

2.3.2.2 หนี้สินไม่หมุนเวียน (long-term liabilities) หรือ หนี้สินระยะยาว คือ หนี้สินหรือภาระผูกพันที่มีระยะเวลากำหนดชำระนานเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่าหนึ่งรอบระยะเวลาดำเนินงานปกติของกิจการ หรือกิจการคาดว่าจะชำระหนี้สินนั้นภายในระยะเวลาที่เกินกว่ารอบระยะเวลาดำเนินงานปกติหนี้สินไม่หมุนเวียนได้แก่ เงินกู้ยืมระยะยาวจากบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เงิน

กู้ยืมระยะยาวอื่นหุ้นกู้ตัวเงินจ่ายระยะยาว หนังสือไม่หมุนเวียนอื่นประมาณการหนี้สิน เงินบำนาญ หนี้สินเงินทุนเลี้ยงชีพและบำเหน็จ เป็นต้น หนังสือไม่หมุนเวียนหรือหนี้สินระยะยาว จะบันทึกบัญชี ด้วยมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ต้องใช้ในการจ่ายชำระหนี้หากจำแนกประเภทหนี้สินตาม ประเภทตามที่มาของแหล่งการกู้ยืม (ฐิติชญาณ สุนทร, 2560) สามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) หนี้ในระบบ เป็นหนี้ที่ลูกหนี้ทำกับสถาบันทางการเงินหรือธนาคารที่มีกฎหมาย รับรองและควบคุมลูกหนี้ได้มีการทำสัญญากู้ยืมไว้เพื่อเป็นหลักฐานการกู้ยืมได้รับเงินครบถ้วนตาม สัญญาที่กำหนด และเจ้าหนี้เรียกเก็บดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด

(2) หนี้นอกระบบ เป็นหนี้ที่เกิดจากลูกหนี้ไม่สามารถกู้กับสถาบัน การเงินหรือ ธนาคารได้จึงใช้บริการหนี้นอกระบบ ความแตกต่างหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบมีดังนี้

2.1) หนี้ในระบบ จะมีกฎหมายควบคุมทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ผู้ ค้ำประกัน ฯลฯ ซึ่งจะต้องปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างยุติธรรม กฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไข และข้อบังคับต่าง ๆ ของหนี้ในระบบ จะมีความยุติธรรม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและ กัน หนี้ในระบบเมื่อมีการฟ้องร้องจะมีการบังคับจำนองหรือขายทอดตลาดสินทรัพย์หรือหลักประกัน ตามขั้นตอน ทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้ก็จะได้รับโอกาสที่จะต่อสู้กันในชั้นศาลได้อย่างเท่าเทียมกันไม่มี ความเหลื่อมล้ำและอยู่ภายใต้กฎหมายเหมือนกัน

2.2) หนี้นอกระบบ ลูกหนี้ที่เป็นหนี้นอกระบบส่วนมากเป็นคนที่ไม่มีความรู้ และไม่สามารถกู้หนี้ในระบบได้จึงต้องหันไปใช้บริการหนี้นอกระบบ โดยเจ้าหนี้นอกระบบจะเป็นผู้ กำหนดกฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไขต่าง ๆ ตามความพอใจ การเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหนี้นอกระบบ เริ่มตั้งแต่การปล่อยเงินกู้ ซึ่งมักจะปล่อยเงินกู้โดยไม่มีสัญญาหรือหลักฐานใด ๆ แล้วเก็บเงินค่าผ่อน ชำระรายวันดอกเบี้ยที่คิดจากลูกหนี้จะแพงกว่าอัตราดอกเบี้ยในระบบ เป็นต้น

หรือสามารถแบ่งตามแหล่งเงิน แบ่งเป็นได้ 2 ประเภท ดังนี้

1.) หนี้ภายในประเทศ เป็นแหล่งเงินกู้จากประชาชนทั่วไป ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารกลาง และสถาบันการเงินภายในประเทศ

2.) หนี้นอกประเทศ รัฐบาลกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอก ประเทศ ทั้ง เอกชน รัฐบาล หรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่นธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย ธนาคารโลก หรือกองทุนเงินกู้ระหว่างประเทศ

2.3.3 ความจำเป็นในการก่อหนี้

สิทธิการณั ตูจินดา (2564) ได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.3.3.1 การบริโภค (consumption) ในบางครั้งบุคคลมีความจำเป็นในการก่อหนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริโภคในปัจจุบัน เนื่องจากราคาสินค้าและบริการที่ต้องการอาจเพิ่มสูงขึ้น เพราะอัตราเงินเฟ้อ หรือเงินออมที่มีอยู่ยังมีจำนวนไม่มากพอที่จะซื้อสินค้าและบริการหรือในกรณี

ของผู้ที่มีรายได้ยังไม่มากนักแต่มีรายจ่ายที่จำเป็นในการครองชีพต่าง ๆ เช่น ซื้อบ้านเพื่อที่อยู่อาศัย การซื้อรถยนต์เพื่อการเดินทางไปประกอบอาชีพ ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้นการก่อกู้หนี้จะช่วยทำให้สามารถซื้อสิ่งจำเป็นดังกล่าวได้เร็วขึ้น เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคคลให้ดีขึ้น

2.3.3.2 ความสะดวก (convenience) หลายครั้งที่บุคคลก่อกู้หนี้เพื่อความสะดวกและให้ประโยชน์อื่นเพิ่มเติมมากกว่าการใช้เงินสด เช่น หนี้ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดในการจ่ายชำระค่าสินค้าและบริการจะมีความสะดวกและปลอดภัยกว่าการใช้เงินสดหรือใช้บัตรเครดิตอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตซึ่งเงินสดไม่สามารถซื้อได้ และระบบการจ่ายชำระหนี้คืนของบัตรเครดิตยังมีความสะดวกต่อผู้ถือบัตร

2.3.3.3 แหล่งเงินสำรองยามฉุกเฉิน (emergency use) ความสามารถที่จะกู้ยืมได้ง่าย หรือทันทีทำให้บุคคลมีเงินสำรองยามเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งอาจเกิดจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้บ้านเรือนเสียหาย บุคคลที่เป็นเกษตรกรไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือเกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น อุบัติเหตุ ปัญหาสุขภาพ วางงานที่ส่งผลให้ขาดรายได้ เป็นต้น เหตุการณ์ฉุกเฉินข้างต้นทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดการณไว้ ดังนั้นการก่อกู้หนี้จึงเป็นแหล่งเงินสำรองที่บรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นได้

2.3.3.4 เพื่อการลงทุน (investment purposes) การก่อกู้หนี้เพื่อการลงทุนเป็นหนี้สินที่ก่อให้เกิดรายได้โดยนำเงินจากการก่อกู้ไปลงทุนในสินทรัพย์ลงทุนที่มีโอกาสเพิ่มมูลค่าในอนาคต เช่น การทำธุรกิจ การซื้อที่ดินไว้เก็งกำไร การซื้อคอนโดให้เช่าหรือคนที่รับความเสี่ยงได้สูงอาจลงทุนซื้อหุ้นโดยใช้สินเชื่อเพื่อการซื้อหุ้น (margin loan) ซึ่งการลงทุนเหล่านี้มีโอกาสได้รับรายได้จากการลงทุนและกำไรจากการขายสินทรัพย์ลงทุนที่มีมูลค่าสูงขึ้น ภายใต้การบริหารหนี้ บริหารสินทรัพย์เพื่อการลงทุนและความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

สิริภพ สุคันธา (2552) กล่าวว่า ค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของคนไทย หมายถึง ลักษณะทางสังคม ซึ่งมีความเชื่อถือกันอย่างกว้างขวาง และเป็นพฤติกรรมที่มีการยอมรับอย่างแพร่หลายจากสมาชิกของสังคม หรือหมายถึงความเชื่อถือของส่วนรวมในปัจจุบัน คนไทยมีพฤติกรรมและค่านิยมใช้ของต่างประเทศ ชอบเลียนแบบชาวต่างประเทศด้วยการรับเอาวัฒนธรรมของต่างประเทศเข้ามาโดยลืมความเสียหายที่จะเกิดขึ้นตามมา อาทิ ค่านิยมความร่ำรวย และนิยมใช้ของที่ผลิตจากต่างประเทศ ส่วนพฤติกรรมการบริโภค คือ ชอบใช้ของแพงๆ ทำให้คนอื่นมองว่าตนเป็นผู้ร่ำรวย ต้องการให้คนอื่นยกย่องนับถือ สินค้าบริโภคที่นิยม ได้แก่ บ้านหรูหรราราคาแพง เฟอร์นิเจอร์ ตกแต่งบ้านราคาแพง รถยนต์นำเข้าจากต่างประเทศ เสื้อผ้ายี่ห้อดังจากต่างประเทศ บัตรเครดิตหลายใบ ทานอาหารนอกบ้านในภัตตาคารหรู ฯลฯ (พิมพา หิริญกิตติ, 2548) จากการศึกษาของสิริภพ สุคันธา ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่ก่อให้เกิดหนี้สิน โดยการศึกษาปัญหาภาวะหนี้สินเกษตรกรในหมู่บ้านหนองหล่ม หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พบว่าสาเหตุการเกิดหนี้สินมี 2

สาเหตุหลักด้วยกัน คือ 1) เกิดจากความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากกระแสนิยม บริโภค นิยมการต้องใช้ชีวิตที่มีความสะดวก และความบันเทิงเพิ่มมากขึ้น 2) ความล้มเหลวในการ ประกอบอาชีพ เนื่องจากการขายผลผลิตไม่ได้ในราคาที่ต้องการ ความไม่แน่นอนของราคา หรือ ปริมาณผลผลิตการลงทุนทางการเกษตรที่สูงขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการที่จะมีรายได้ เพิ่มขึ้น จึงมักจะกู้หนี้ ในขณะเดียวกันการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เกษตรกรมักจะขาดเงินทุนที่จะ นำมาลงทุน ทำให้เกิดการพึ่งพานายทุน ซึ่งเป็นผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรขาด อำนาจในการต่อรองกับนายทุน ส่วนมากเกษตรกรในหมู่บ้านหนองหล่มไม่มีผู้ที่สามารถปลดหนี้สิน จากแหล่งเงินกู้ได้ เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตรที่มีราคาสูงจนเกิน กำลัง และการผลิตที่ขาดประสิทธิภาพจนทำให้ต้องเป็นหนี้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร

2.4.1 ความหมายของเกษตรกร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2523 ให้นิยาม เกษตรกร มาจากคำภาษา สันสกฤต 2 คำ คือ เกษตร แปลว่า ที่ดิน ที่นา กับ กร แปลว่า ผู้กระทำ ผู้สร้าง เกษตรกร จึงมี ความหมายตรง ๆ ว่า ผู้ทำงานในที่ดินหรือที่นา หมายถึง ผู้ที่อาศัยที่ดินที่นา เพื่อเพาะปลูกพืชผล เลี้ยงสัตว์ ต่อมาขยายความรวมไปถึงผู้ใช้แหล่งน้ำทำประมงด้วย เกษตรกรเป็นคำรวมที่ใช้เรียก ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ชาวประมง และผู้เลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าวเป็นภูมิ ปัญญาของเกษตรกรไทย เกษตรกรรวมกลุ่มกันแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า และ แก้ปัญหาผลผลิตล้นจนราคาตกต่ำ

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (2539) ให้ความหมาย เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ ประกอบอาชีพเกษตร กิจกรรมและมีรายได้ส่วนใหญ่จากการทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2559) ให้ความหมาย เกษตรกร หมายถึง ผู้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ผู้ที่เป็นเกษตรกรอยู่แล้ว และใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพ เกษตรกรรม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566) ให้ความหมาย เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ ประกอบการเกษตร หรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบการเกษตร และได้ขึ้นทะเบียน เกษตรกรไว้กับหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียนตามระเบียบฯ ประกอบการเกษตร หมายถึง การปลูกพืช การ เลี้ยงปศุสัตว์การเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำนาเกลือสมุทร การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การเพาะเลี้ยงแมลง เศรษฐกิจ และเกษตรอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายหรือใช้งานในฟาร์ม อย่าง ใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566) เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ประกอบการเกษตรหรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบ การเกษตรและได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร

สรุปได้ว่า เกษตรกร คือ ผู้ที่ทำเกษตรกรรมการเพาะปลูกพืช เพาะเลี้ยงปศุสัตว์และการประมงเพื่อผลิตอาหาร วัตถุดิบ เส้นใยธรรมชาติ และผลิตผลอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการอุปโภคและบริโภค และเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบการเกษตร หรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบการเกษตร และได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร เช่น ชาวนา ชาวสวน ผู้ประกอบการ

2.4.2 ความเป็นมาของอาชีพเกษตรกร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่า สังคมไทยมีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรมการ สังคมไทยมีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรม การปลูกข้าวเป็นการผลิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ วิถีชีวิตของคนเพาะปลูกข้าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการรังสรรค์วัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ทั้ง วัฒนธรรมการเมือง การปกครอง วัฒนธรรมการกินอยู่ วัฒนธรรมทางความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมทางภาษา และตลอดจนการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า เป็นวัฒนธรรมข้าว (Rice culture) เนื่องจากการเพาะปลูก คือ หัวใจของการผลิตในสังคมศักดินา จึงต้องกำหนดให้มีการดูแลกิจกรรม การปลูกข้าวเป็นพิเศษ กรมหลักในจุลศตวรรษ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการปกครองของไทยมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา

อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพดั้งเดิมของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตข้าว ของโลก ผู้คนในอดีตสืบทอดการทำการเกษตรให้ลูกหลานต่อกันมาเป็นทอดๆ โดยข้าวเป็นพืชเกษตร หลักในการหาเลี้ยงชีพส่วนการปลูกผลไม้ ปลูก พืชผัก ผลไม้อื่น ๆ เป็นเพียงการปลูกรับประทานในครัวเรือน และแบ่งปันญาติมิตรเพื่อนบ้าน เหลือจึงขาย เมื่อการเปลี่ยนแปลงยุคเกษตรกรรมแบบ ตะวันตกเริ่มเข้ามาในประเทศไทย คนไทยได้รับเอาวิธีการผลิตพืชผลเกษตรเข้ามาปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการทำเกษตรแบบเดิม จากการปลูกพืชผสมผสานปลูกข้าวเป็นหลัก มาเป็นการปลูก พืชผลไม้เชิงเศรษฐกิจเพียงชนิดเดียวเป็นหลัก เช่น พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย และผักอื่น ๆ และผลไม้ ได้แก่ ลำไย มะพร้าว มะม่วง มะขาม ทุเรียน ลิ้นจี่ สับปะรด ฯ และมีการนำ เทคโนโลยี ส่งเสริมการเกษตรเข้ามาแทนที่การทำการเกษตรแบบเดิม ด้วยควายเหล็ก หรือ รถไถ เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา ปุ๋ยเคมี และสารเคมีต่าง ๆ

การทำการเกษตรในประเทศจึงเข้าสู่ยุคการเกษตรเชิงเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของตลาด และพ่อค้าคนกลาง ปัจจุบันการเกษตรมีทิศทางหลากหลายมากขึ้น ทำให้การเกษตรไทย เข้าสู่ยุคเกษตรธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม เช่น การเกษตรแบบธรรมชาติ การเกษตรแบบทางเลือก การเกษตรแบบเศรษฐกิจ (พืช ผลไม้เชิงเดี่ยว)

การเกษตรแบบไร้नामผสมผสาน การเกษตรแบบปลอดสารเคมี การเกษตรแบบไร้ดิน และอื่น ๆ เป็นต้น

2.4.3 ลักษณะงานของอาชีพเกษตรกร

เกษตรกรเป็นอาชีพที่อิสระและเลือกทำงานได้หลากหลาย ตามความรู้ความถนัด และสภาพพื้นที่ของตน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตมาจำหน่ายแก่ตลาดเป็นรายได้เลี้ยงชีพ ผลผลิตที่ได้นั้นมาจากทั้งพืชและสัตว์ อาจมีการนำไปแปรรูปก่อนส่งขายเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค หรือจะส่งเป็นสินค้าตั้งต้นแบบยังไม่แปรรูปเลยก็ได้ เกษตรกรนั้นถือเป็นการผลิตขั้นปฐมภูมิที่ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติโดยตรง และเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญของประเทศไทย ผู้ที่ประกอบกิจการส่วนตัวอาจได้ทำงานหลายอย่างพร้อมกัน นอกเหนือจากการทำเกษตร เช่น การออกแบบพื้นที่ การวางระบบน้ำ และไฟ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ คิดแผนการตลาด ออกแบบสื่อสาร งานบริการอีกมากมาย

2.4.4 ข้อดีและข้อจำกัดของอาชีพ

ข้อดีของอาชีพ

1. ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา ได้ขบคิดแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดในแต่ละวัน
2. มีอิสระในการทำงาน จัดสรรเวลาและวางแผนได้เองอย่างเต็มที่
3. ได้รับคุณค่าทางจิตใจจากการสัมผัสใกล้ชิดและช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ จากการปลูกป่าปลูกพืชในบริเวณ
4. มีผลผลิตไว้สำหรับอุปโภคบริโภคเอง ได้กินของที่ปลูกเองกับมือ
5. มีเวลาให้กับครอบครัวและคนที่รัก

ข้อจำกัดของอาชีพ

1. ต้องพึ่งพาสภาพแวดล้อมและสภาพดินฟ้าอากาศค่อนข้างมาก บางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตทั้งหมด
2. ความเสี่ยงในการหาตลาดหรือแหล่งกระจายสินค้าไม่ได้
3. เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับคนที่มีความกระตือรือร้น ไม่อยู่นิ่ง

การทำเกษตรกรรมนั้นส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาปัจจัยทางธรรมชาติค่อนข้างมาก เพราะต้องพึ่งพาลมฟ้าอากาศที่ช่วยให้พืชพรรณเจริญเติบโต นอกจากนั้นยังต้องมียอดความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติของพืชและสัตว์ เพื่อให้สามารถดูแลผลผลิตให้เจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลายอย่างนั้นเป็นองค์ความรู้ที่หาได้จากประสบการณ์ หรือจากการบอกเล่าจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การปลูกแนวต้นไม้เพื่อช่วยบังลม การปลูกพืชผสมผสานเพื่อเกื้อหนุนกัน บางครั้งอาจต้องมีการลองผิดลองถูกและเรียนรู้เพื่อนำมาปรับใช้ เพราะสภาพพื้นที่ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

2.4.5 ข้อมูลด้านเกษตรที่สำคัญของจังหวัดนครพนม

1) ด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนม ปีการผลิต 2561/2562 – 2563/2564

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม (2564) สรุปได้ว่า จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ทั้งหมด 3,474,437 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตรทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 1,971,330 ไร่ ลดลงจากปี 2562 ซึ่งมีทั้งสิ้น 2,125,850 ไร่ พื้นที่การเกษตรลดลงคิดเป็นร้อยละ 7.2 สภาพการเพาะปลูกพืชในจังหวัดนครพนม มีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไป คือ มีพืชหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด และลิ้นจี่ อย่างไรก็ตามในช่วงหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเพาะปลูกโดยมีการเพาะปลูกพืชผักและพืชไร่บางชนิด ที่มีผลผลิตสูงและมีตลาดรองรับ เช่น แตงโมไร้เมล็ด มะเขือเทศ พริก ข้าวโพดหวาน และพืชผัก ส่วนใหญ่จะเพาะปลูกริมแม่น้ำหรือบริเวณที่มีระบบชลประทานซึ่งเป็นการเพาะปลูกนอกฤดูกาล ในแง่พื้นที่การเพาะปลูกมีการแบ่งเขตที่ชัดเจน คือเขตริมแม่น้ำโขง และริมแม่น้ำสงคราม ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอบ้านแพง อำเภอท่าอุเทน อำเภอศรีสงคราม และอำเภอธาตุพนม เขตเพาะปลูกพืช ผสมผสานคือ ทั้งทำนาข้าว ปลูกมะเขือเทศ ยาสูบ และข้าวโพด ได้แก่ อำเภอปลาปาก อำเภอนาแกอำเภอเรณูนคร อำเภอนาหว้า อำเภอวังยาง เขตปลูกพืชไร่ ปลูกมันสำปะหลัง สับปะรดและยางพารา ฯลฯ ได้แก่ อำเภอท่าอุเทน อำเภอโพนสวรรค์ และอำเภอนาทม พื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ดี คือ อำเภอเมือง อำเภอนาแก อำเภอท่าอุเทน อำเภอศรีสงคราม และอำเภอโพนสวรรค์ พืชเศรษฐกิจที่จังหวัดสามารถผลิตได้เพื่อป้อนโรงงานแปรรูป คือ ข้าวนาปี ยางพารา มะเขือเทศ ข้าวโพดหวาน

ในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจ คณะทำงานจัดทำผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อ GPP จังหวัดนครพนม 6 อันดับ ได้แก่ ข้าวเจ้านาปี ข้าวเหนียนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด และลิ้นจี่ นพ.1 (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2563)

สรุปได้ว่า ผลผลิตเฉลี่ยของข้าวเหนียนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด และลิ้นจี่ นพ.1 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกมีความเหมาะสม มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม และพืชบางชนิดได้รับการจดทะเบียนเป็นพืช GI ของจังหวัดนครพนม ซึ่งสะท้อนถึงเกษตรกรมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชจากผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นและมีคุณภาพ ส่งผลให้มีปริมาณการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย ในขณะการเพาะปลูกข้าวเจ้านาปีมีผลผลิตลดลง เปลี่ยนแปลงมาปลูกปีข้าวเหนียนาปีแทนเนื่องจากมีความต้องการใช้น้ำน้อยกว่าข้าวเจ้านาปี และมีอายุการเก็บเกี่ยวยาวกว่า

2) ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัดนครพนม ปี 2560 – 2563

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครพนม (2564) สรุปไว้ว่า จังหวัดนครพนมมีการขยายตัวของ การเลี้ยงปศุสัตว์เพิ่มขึ้นทั้งในแง่จำนวนปศุสัตว์ที่เลี้ยงและจำนวนเกษตรกร ระหว่างปี 2560 – 2563 เนื่องจากสถานการณ์ โควิด 19 ทำให้เกษตรกรต้งงานกลับมาอยู่บ้านเลยหันมาเลี้ยงโคเนื้อ กระบือ สุกร ไก่เพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวระหว่างที่รอนาน อีกทั้งราคาสูงขึ้นเนื่องจากมีความ ต้องการในตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น

พบว่าจังหวัดนครพนมมีการส่งออกสัตว์ไปนอกราชอาณาจักร โดยมีสัตว์และชิ้นส่วนของสัตว์ ออกที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ ลูกสุกร ชิ้นส่วนไก่แช่เย็น ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ชิ้นส่วนสุกร จำนวนส่งออกรวม 1,024,505 ตัว และชิ้นส่วนไก่แช่เย็น จำนวนส่งออก 137.7 ตันและสัตว์ประเภทอื่นๆ เช่น แพะ ซึ่งมี มูลค่าเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2557 – 2563

3) ด้านการประมงของจังหวัดนครพนม

จังหวัดนครพนมมีภูมิศาสตร์ที่เอื้อให้สามารถทำการประมง โดยมีแหล่งน้ำที่เหมาะสมทั้ง การเพาะเลี้ยงประเภทบ่อดินและกระชัง ได้แก่ แม่น้ำโขง ที่มีระยะทางประมาณ 174 กิโลเมตร ลำน้ำ สาขาของแม่น้ำ ต่าง ๆ เช่น ลำน้ำสงคราม ลำน้ำอูน ลำน้ำก่ำ ลำน้ำบัง เป็นต้น แหล่งน้ำเหล่านี้มีน้ำ ไหลผ่านตลอดทั้งปี ทำให้เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาเทโพ ปลา เผลาะ เป็นต้น ประกอบกับมีแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก จำนวน 1,002 แห่ง พื้นที่ 153,055 ไร่ ที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ทั้งนี้ ผลผลิตสัตว์น้ำประเภทรัง ปลา และปลาขนาดใหญ่สำหรับบริโภคจากจังหวัดนครพนม เป็นที่ต้องการของประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นอย่างมาก

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน

พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ศึกษาภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ที่กู้จากสหกรณ์การเกษตร ในเขต ภาคเหนือ และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 16 ตัวแปร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล 5 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ จำนวน สมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ของครัวเรือนต่อเดือน ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ 7 ตัวแปร ได้แก่ การรู้จักบริหาร การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง ความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ มีผลต่อการก่อหนี้ หากรายได้ในอนาคตเพิ่มขึ้น จะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น สิ้นค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น การกู้ยืมเงินให้จ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการ

หรือในยามฉุกเฉิน ค่าครองชีพสูงขึ้นสินค้ามีราคาแพงมากขึ้นมีผลต่อการก่อกวน นโยบายการเมือง/รัฐบาล มีผลต่อการก่อกวนและปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค 2 ตัวแปร ได้แก่ ความสะดวกสบายในชีวิต ความต้องการปัจจัยสี่

สุริยะ หาญพิชัย และคณะ (2563) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรีและปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี จำนวนรวม 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์สมการถดถอย ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดสามัญ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 83,992.50 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตรกรและกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิต กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจะมีหนี้สินโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเกษตรกร ผู้ปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีหนี้สินไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี พบว่า การออม รายได้นอกภาคการเกษตร และรายจ่ายในภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อปริมาณหนี้สิน ในขณะที่รายจ่าย นอกภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปริมาณหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร นอกจากนี้สุริยะ หาญพิชัย (2563) ศึกษาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย : สถานภาพความรู้ปัจจุบัน และข้อสังเกตบางประการ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์สาเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรไทยซึ่งกำหนดระเบียบวิธีการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิธีการวิจัย เอกสาร ดำเนินกระบวนการศึกษา ทบทวนข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทฤษฎีเป็นหลัก รวบรวมจากเอกสาร หนังสือ ตำรา รวมทั้งรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่งได้ตีพิมพ์ไว้แล้ว จากนั้นนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเสนอผลการศึกษาในเชิงวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนเริ่มจากกำหนดประเด็น และวางกรอบในการศึกษา สร้างกรอบข้อมูลให้สอดคล้องและตรงประเด็นกับเป้าหมายศึกษาข้อมูลทฤษฎีและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาหาเชิงสังเคราะห์และสรุป พบว่า หนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรเป็นภาระผูกพันทางการเงินที่ครัวเรือนเกษตรกรติดค้างอยู่จะต้องใช้คืนให้แก่เจ้าหนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน ปัจจัยสาเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรพอจำแนกได้ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยทางสังคม 3) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 4) ปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์ 5) ปัจจัยทางทัศนคตินิสัยหรือพฤติกรรม 6) ปัจจัยทางลักษณะหนี้สิน 7) ปัจจัยโครงการนโยบายรัฐ

ปิ่นภพปวีณ รมรงค์นุรักษ์ (2558) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลังในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรีโดยวิธีการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 383 ราย และทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัว ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตรหลักและอาชีพเสริม รายได้ ทัศนคติต่อเงิน และหนี้สินและต่อนโยบายด้านการอุดหนุนราคาพืชผลทางการเกษตรจากรัฐบาล ต่อระดับหนี้สิน

ครัวเรือนภาคเกษตร พบว่า มูลค่าหนี้มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ มูลค่าหนี้และสถานะการเป็นหนี้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ และการเช่าพื้นที่เพาะปลูก กล่าวคือ เกษตรกรที่เป็นหนี้จะมีมูลค่าหนี้มากขึ้น เมื่อมีจำนวนสมาชิกและจำนวนสมาชิกที่มีรายได้ในครัวเรือนมากขึ้น เนื่องจากมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งหนี้สินเพิ่มขึ้น สำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้านสาเหตุการก่อหนี้ พบว่า สาเหตุของการก่อหนี้ที่สำคัญคือหนี้จากต้นทุนทางการเกษตร หนี้เพื่อการศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อการเช่าซื้อยานพาหนะ หนี้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม หนี้เพื่อการรักษาพยาบาล หนี้เพื่อการซ่อมแซมบ้าน หนี้เพื่อผ่อนซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และหนี้สินจากการผ่อนชำระเคหสถาน โดยส่งผลต่อสถานการณ์เป็นหนี้จากมากไปน้อย ตามลำดับ

ประภาศิริ ใจผ่อง และคณะ (2560) ศึกษาภาวะหนี้สินและแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะการเป็นหนี้ของเกษตรกรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้สิน คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบายทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว และปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินเฉลี่ย $142,526 \pm 10,364$ บาท/ครัวเรือน และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินที่ต้องชำระคืนเฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท (ร้อยละ 60.23) และปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22)

รุ่งทิพา เนตรหิน (2560) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและมูลเหตุจูงใจหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษา 3. หาแนวทางการแก้ไขปัญหาของการก่อหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษา การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินเฉลี่ยมากกว่า 1,000,000 บาท โดยมีสาเหตุของหนี้สินตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ความต้องการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 46.38 การใช้จ่ายในครอบครัวและใช้จ่ายในการศึกษาบุตร คิดเป็นร้อยละ 36.50 รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 9.50 เรื่องที่อยู่อาศัยคิดเป็นร้อยละ 3.42 แหล่งกู้ยืมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นร้อยละ 46.25 การผ่อนชำระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครูส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.54 สภาพรายรับกับรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 76.56 จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่าตัวแปรอิสระมีผลต่อปริมาณหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้คู่สมรส ค่าใช้จ่ายการศึกษาบุตร และหนี้สินคู่สมรส แนวทางแก้ไขปัญหา หนี้สินตามความคิดเห็นของครูส่วนใหญ่ คือ การขึ้นเงินเดือน หรือเพิ่มค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 52.18 รองลงมาคือการให้รัฐบาลช่วยปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ย คิดเป็นร้อยละ 41.25

กานต์มณี การินทร์ (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านบริโภคนิยม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น การซื้อสินค้าตามครอบครัวข้างที่เคารพนับถือ การเข้าร่วมการอบรมสร้างอาชีพของกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน ผลิตผลทางการเกษตรที่จะได้รับจะขึ้นอยู่กับทรัพยากรตามธรรมชาติในแต่ละปี และมีต้นทุนในการผลิตที่สูง แต่กลับมีราคาที่ตกต่ำรายได้และการจ้างงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรมากที่สุด

ปทุมรัตน์ สนสุต และคณะ (2560) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ และ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 90 ชุด ผลการวิเคราะห์สาเหตุการเป็นหนี้ของเกษตรกร อยู่ในระดับน้อย ($X = 2.26$, $SD = 0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายสาเหตุ ทั้ง 2 สาเหตุ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ก่อหนี้จากการประกอบอาชีพ ($X = 2.99$, $SD = 0.79$) และก่อหนี้จากเหตุสุดวิสัย ($X = 1.60$, $SD = 0.67$) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดหนี้จากการประกอบอาชีพ คือ 1.จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว 2.หนี้สินในปัจจุบัน 3.อัตราดอกเบี้ย 4.ภาระหนี้สินที่ต้องชำระ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดหนี้จากเหตุสุดวิสัย คือ 1.การถือครองที่ 2.จำนวนที่ดินที่ถือครอง(ที่ตนเอง) และ 3.ภาระหนี้สินที่ต้องชำระ ตามลำดับ

นงนุช อินทวิเศษ และคณะ (2565) ผลกระทบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีต่อหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลกระทบต่อหนี้ครัวเรือน ของประเทศไทย การศึกษาวิเคราะห์ครัวเรือนที่มีหนี้สินจำนวน 21,273 ครัวเรือนจากฐานข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยวิธีสมการถดถอยแบบค่าเฉลี่ยเพื่อศึกษา ผลกระทบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีต่อหนี้ครัวเรือน ณ ระดับนี้เฉลี่ย รวมทั้งใช้วิธีคอนโวลูรีเกรสชัน ณ ระดับ 0.1 และ 0.9 เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยกำหนดหนี้ครัวเรือนที่มีหนี้ต่ำกว่าและสูงกว่าระดับเฉลี่ย ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า รายได้และรายจ่ายครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดหนี้ครัวเรือนในทุกระดับนี้ โดยครัวเรือนที่มีรายได้และรายจ่ายสูงขึ้นจะทำให้หนี้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย สะท้อนว่า ครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีศักยภาพในการสร้างหนี้ได้สูง เพราะสามารถผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย รวมทั้งมีโอกาสนในการเข้าถึงสินเชื่อได้ง่าย อายุของหัวหน้าครัวเรือนและจำนวนสมาชิกที่สูงขึ้นจะส่งผลให้หนี้สูงตามไปด้วย นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมีแนวโน้มที่จะสร้างหนี้มากกว่าเพศหญิง หัวหน้าครัวเรือนที่สมรสจะมีหนี้มากกว่าหัวหน้าที่เป็นโสด หม้าย หย่าร้าง หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาจะมีหนี้มากกว่าหัวหน้าที่ไม่มีการศึกษา

หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัวจะมีหนี้มากกว่าหัวหน้าที่ไม่ได้ทำงาน แหล่งที่ตั้งจะส่งผลเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ศึกษา โดยเฉลี่ยสามารถอธิบายหนี้ครัวเรือนได้ร้อยละ 36.25 สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยภายนอกครัวเรือนมีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน

จิรารัตน์ ไชยสาส์ (2566) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดภาระหนี้สินของประชาชน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดภาระหนี้สิน และลักษณะของการก่อให้เกิดหนี้สินของประชาชน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 395 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยอัตราร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์เชิงอนุมานด้วยการทดสอบค่าที (Independent sample T-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้น 2 กลุ่ม และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) หากการวิเคราะห์พบความแตกต่างจะนำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD (Least significant difference) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อลักษณะของการก่อให้เกิดภาระหนี้สิน พบว่า สถานภาพแตกต่างกัน ลักษณะของการก่อให้เกิดภาระหนี้สินแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยพฤติกรรมจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านทัศนคติ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จากทั้งหมด 4 ด้าน ส่งผลต่อการก่อให้เกิดภาระหนี้สินของประชาชน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย	ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน						
	ความรู้/ทักษะการประกอบอาชีพ	ส่วนบุคคลและครอบครัว	เศรษฐกิจ	สังคม	ทัศนคติ/บริบทนิยม/พฤติกรรม	ภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	นโยบายภาครัฐ
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564)		✓	✓	✓			
กานต์มณี การินทร์ (2565)			✓	✓	✓		
จิรารัตน์ ไชยสาส์ (2566)		✓	✓	✓	✓		
นงนุช อินทรวีเศษ และคณะ (2565)		✓	✓	✓			
สุริยะ หาญพิชัย (2563)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

พลอยปัส ไซยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564)	✓	✓	✓		✓		✓
หนังสือของครัวเรือนเกษตร (2564)		✓	✓	✓		✓	
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาไทย (2558)			✓			✓	
ปทุมรัตน์ สนสุต และคณะ (2560)		✓	✓		✓		
ประภาศิริ ใจพ่อง และคณะ (2560)	✓		✓	✓		✓	
รวม	3	7	10	7	5	4	2

ตารางที่ 1 สรุปการสังเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน

ที่มา : ผู้วิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้รวบรวม จัดกลุ่ม แยกประเภท 10 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน และเพิ่มเติมในจากการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน สามารถสังเคราะห์มิติหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน ออกเป็น 5 มิติ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

ประภาศิริ ใจพ่อง และคณะ (2560) ศึกษาภาระหนี้สินและแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของ เกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการให้ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรในด้านต่างๆ เพื่อที่เกษตรกรจะนำความรู้ไปบริหารจัดการเพื่อลดต้นทุนในการประกอบอาชีพได้

อภิรักษ์ ฉิมย้อย และคณะ (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยที่หากปัจจัยทั้งหมดมีโอกาสในการเกิดภาระหนี้สินที่มากขึ้น

กานต์มณี การินทร์ (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมการสร้างวินัยทางการเงินโดยการจัดอบรมสัมมนา อบรม และจัดโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการสร้างวินัยทางการเงินในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการรู้จักประเมินสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง การจัดสรรเงินออมและข้อระวังในการใช้จ่ายหรือการก่อหนี้

สุกานดา กลิ่นขจร และนรรัฐ รื่นกวี (2555) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา ในอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง พบว่า ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุด ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ของเกษตรกรคือ ปัจจัยด้านนโยบายการเมือง และปัจจัยด้าน ความสามารถในการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านโครงสร้าง ทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว และปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในการบริหารจัดการด้านการเงินของเกษตรกรที่ทันสมัยและทันต่อความต้องการสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น การจัดการอบรม และพัฒนาความรู้ อีกทั้งควรเน้นการบูรณาการความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เป็นต้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559) ได้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยมีกรดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกร พึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงและภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจเกษตร บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 10 โดยเน้นการขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตรสร้างระบบสวัสดิการและดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้สินให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพให้สามารถบริหารจัดการฟาร์มแบบครบวงจรตั้งแต่การผลิต แปรรูป และการตลาด ตลอดจนสร้างการรวมกลุ่มเกษตรกร ให้เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังจัดทำกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาการเกษตรเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาการเกษตรและแก้ไขในอนาคต กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 ผลจากการพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) พบว่า เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายจากการนำผลผลิตมาบริโภค และมีรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร แม้ว่าจะมีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการพัฒนาการเกษตรของประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาของเกษตรกรยังคงมีอยู่ในสังคมไทย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ เป็นรายย่อยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยไม่เกิน 15 ไร่ การทำการเกษตรหลายพื้นที่ยังเป็นไปในลักษณะ ต่างคนต่างทำ ขาดความคุ้มค่าในการลงทุน ทั้งค่าใช้จ่ายในเรื่องของเครื่องจักรกลการเกษตร การใช้ปุ๋ย การซื้อเมล็ด

พันธุ์/ปัจจัยการผลิต อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร ขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต หรือเป็นแรงงานรับจ้างทำการเกษตร ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาระบบการผลิตให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ตาม หลักความพอประมาณ ด้วยการนำผลผลิตที่ปลูกมาบริโภค ทำให้ลดรายจ่ายครัวเรือน เหลือแล้วจึงขายสร้างรายได้เพิ่ม หลักความมีเหตุมีผล เช่น การวางแผนการผลิตโดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกพืชผักสวนครัวก่อนเพื่อให้มีรายได้จำนวนหนึ่งเพียงพอที่จะนำเงินไปลงทุนซื้อสัตว์มาเลี้ยง เพราะต้องใช้ระยะเวลาการเลี้ยงนานกว่าจะได้ผลผลิตหรือมีรายได้ และหลักการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งภาครัฐสนับสนุนในเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรทั้งด้านการผลิตพืช ประมง และปศุสัตว์ รวมถึงการต่อยอดไปสู่การทำธุรกิจเกษตร

วันขพร จามิต และบุญกา ปันทุรอำพร (ม.ป.ป.) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือน เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในกรุงเทพมหานครจากการศึกษา พบว่าด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน มีผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดสรรวางแผนการชำระหนี้ประจำเดือน ซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นและสำรวจราคาก่อนซื้อ กำหนดสัดส่วนการออมรายได้จากการทำงาน เพื่อเงินสำรองไว้ยามฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณานุช บุตรน้ำเพชร (ม.ป.ป.) พบว่าความรู้ ความเข้าใจการวางแผนทางการเงินมีผลต่อสถานะทางการเงินในช่วงโควิด-19 โดยประชาชนเริ่มมีการวางแผนการชำระหนี้ที่อัตราดอกเบี้ยสูง และจำกัดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ด้วยความจำเป็น และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชุตติพงศ์ ศาตนันท์พิพัฒน์ (2560) พบว่าด้านความรู้ ความเข้าใจการวางแผนทางการเงินมีผลต่อการก่อหนี้ นอกกระบบซึ่งบุคลากรมีการวางแผนค่าใช้จ่ายและมีการบริหารหนี้สินเลือกใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็นมากขึ้น พัทธธีรา สมทรง (2560) บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมเพื่อ ทำให้ปัญหาการเงินของคนในชุมชน ลดน้อยลงผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชน บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา ทำให้ปัญหาทางการเงินของคนในชุมชนลดน้อยลง ดำเนินการโดยการมีประชุมแบบส่วนรวมซึ่งมีผู้นำชุมชนทำการเคลื่อน ขยับเคลื่อนการทำงานผ่านกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาหนี้สินเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในครอบครัวสรุปได้ สองแนวทางคือ 1) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหากมีเงินเหลือก็นำเงินไปฝากออมทรัพย์ทำให้มีเงินออมมากขึ้น 2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้นอกเหนือการ ทำไร่นาทำนาโดยนำเงินจากกองทุนของหมู่บ้านนำมา ใช่นายการฝึกอาชีพและส่งเสริมการสร้างรายได้เพิ่ม ทำยที่สุด ส่งผลให้สมาชิกนายก ชุมชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีปลอดหนี้สินและมีความสุขในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2561) สรุปประเด็นเชิงนโยบายยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย 7 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาสูงวัยของแรงงานเกษตร ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับตัวและเพิ่มผลิตภาพด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม นโยบายจึงควรมุ่งส่งเสริมศักยภาพและดึงดูดให้แรงงานวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยกลางคน ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ในครัวเรือนเกษตรหันมาทำเกษตรมากขึ้น ซึ่งนโยบายข้างต้นก็จะได้รับแรงส่งเพิ่มจากการที่แรงงานในภาคเกษตรมีการศึกษาที่สูงขึ้น และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรรุ่นใหม่ในสถาบันเกษตรกรต่าง ๆ

2. การที่ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินจำนวนไม่มากและขนาดของที่ดินถือครองมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง นโยบายควรเร่งเพิ่มผลิตภาพและรายได้ โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง ตลอดจนส่งเสริมการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งให้ทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิตและการขายผลผลิต ซึ่งนโยบายข้างต้นยังจะได้รับการเกื้อหนุนที่ดีจาก economy of scale ที่เกิดจากการกระจุกตัวในเชิงพื้นที่ของการทำกิจกรรมการเกษตร นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงสินเชื่ออย่างทั่วถึงก็น่าจะช่วยชะลอการสูญเสียที่ดินได้

3. การที่ครัวเรือนเกษตรจำนวนมากไม่มีหรือมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดินเพียงบางส่วน นโยบายจึงควรเร่งส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดินอย่างสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์การมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดินอย่างสมบูรณ์จะทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตได้

4. การที่ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทานและแหล่งน้ำได้ และมีความแตกต่างเชิงพื้นที่สูง ดังนั้น การลงทุนขยายพื้นที่ชลประทานและการสร้างแหล่งน้ำให้ทั่วถึงหรือเพิ่มประสิทธิภาพการจัดส่งน้ำ นอกจากจะช่วยบรรเทาปัญหาขาดแคลนน้ำ และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดิน และเพิ่มผลตอบแทนจากการลงทุนด้านเทคโนโลยีได้อีกด้วย

5. ความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากการมุ่งสู่การผลิตแบบเกษตรเชิงเดี่ยว แม้ว่าการผลิตดังกล่าวจะก่อให้เกิด Specialization แต่ข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรก็กำลังเผชิญกับความผันผวนของผลผลิตต่อไร่ที่มากขึ้นและพื้นที่เพาะปลูกที่มีขนาดใหญ่ไม่จำเป็นต้องให้ผลผลิตต่อไร่ที่สูงเสมอไป ดังนั้นการดำเนินนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ในปัจจุบันควรมีมาตรการเสริมเพื่อให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงและเร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงให้ทั่วถึง

6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตโดยการใช้เครื่องจักรกลทดแทนแรงงาน โดยข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาบ่งชี้ว่ายังมีครัวเรือนจำนวนมากที่ยังคงใช้เครื่องจักรกลแบบดั้งเดิมอยู่ ดังนั้นการเร่งทดแทนแรงงานด้วยเครื่องจักรกลสมัยใหม่และเทคโนโลยีโดยเฉพาะพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือน่าจะช่วยเพิ่มผลิตภาพในการผลิตได้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการอบรมและให้ความรู้ให้สินเชื่อพร้อมส่งเสริมการรวมกลุ่ม ตลอดจนใช้ประโยชน์จาก economy of

scale ในการส่งเสริมให้มีตลาดเช่าอย่างทั่วถึงทั่วประเทศ เพื่อเป็นกลไกในการส่งผ่านเครื่องจักรสมัยใหม่และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรรายย่อย

7. ผลผลิตภาพในการผลิตที่ยังอยู่ในระดับต่ำ นโยบายจึงควรมุ่งเพิ่มผลผลิตภาพด้วยการส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะกับเกษตรกรรายย่อย

กล่าวโดยสรุป การยกระดับผลผลิตภาพทางการเกษตรให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ควรต้องเน้นการทำความเข้าใจและแก้ปัญหาในเชิงลึกและพื้นที่ให้มากขึ้น โดยการใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ควบคู่ไปกับการยกระดับผลผลิตภาพทางการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน การส่งเสริมการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การรวมกลุ่มและการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับสถาบันเกษตรกร การพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการความเสี่ยง และพยายามจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำเกษตรมากขึ้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร เพื่อให้ทราบโครงสร้างในภาพกว้าง และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ในแต่ละตัวแปร สามารถสังเคราะห์จัดกลุ่มเป็นนโยบาย 4 ด้าน ได้แก่ นโยบายการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ นโยบายด้านการบริหารจัดการการเงิน นโยบายสวัสดิการและมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ และนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

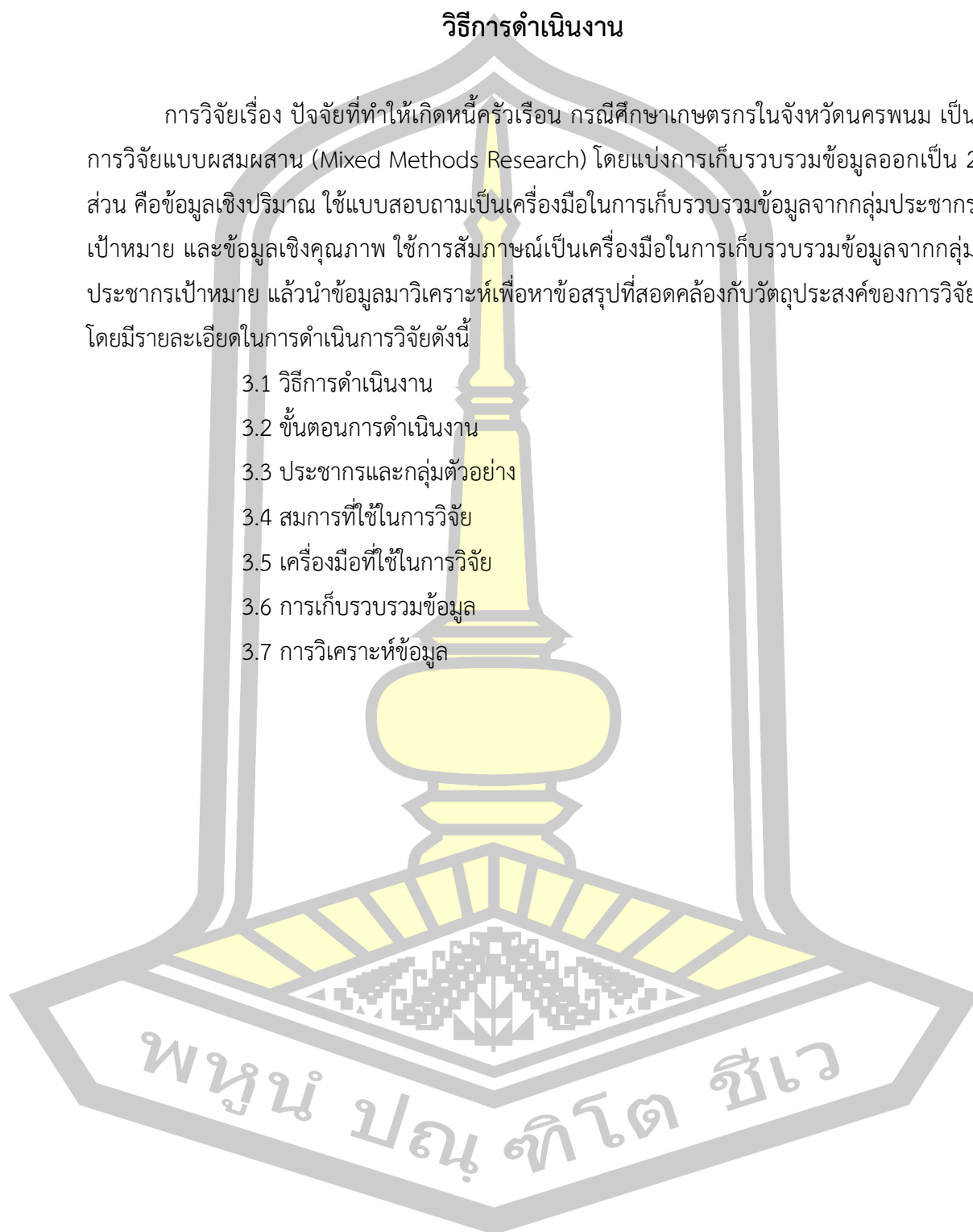

บทที่ 3

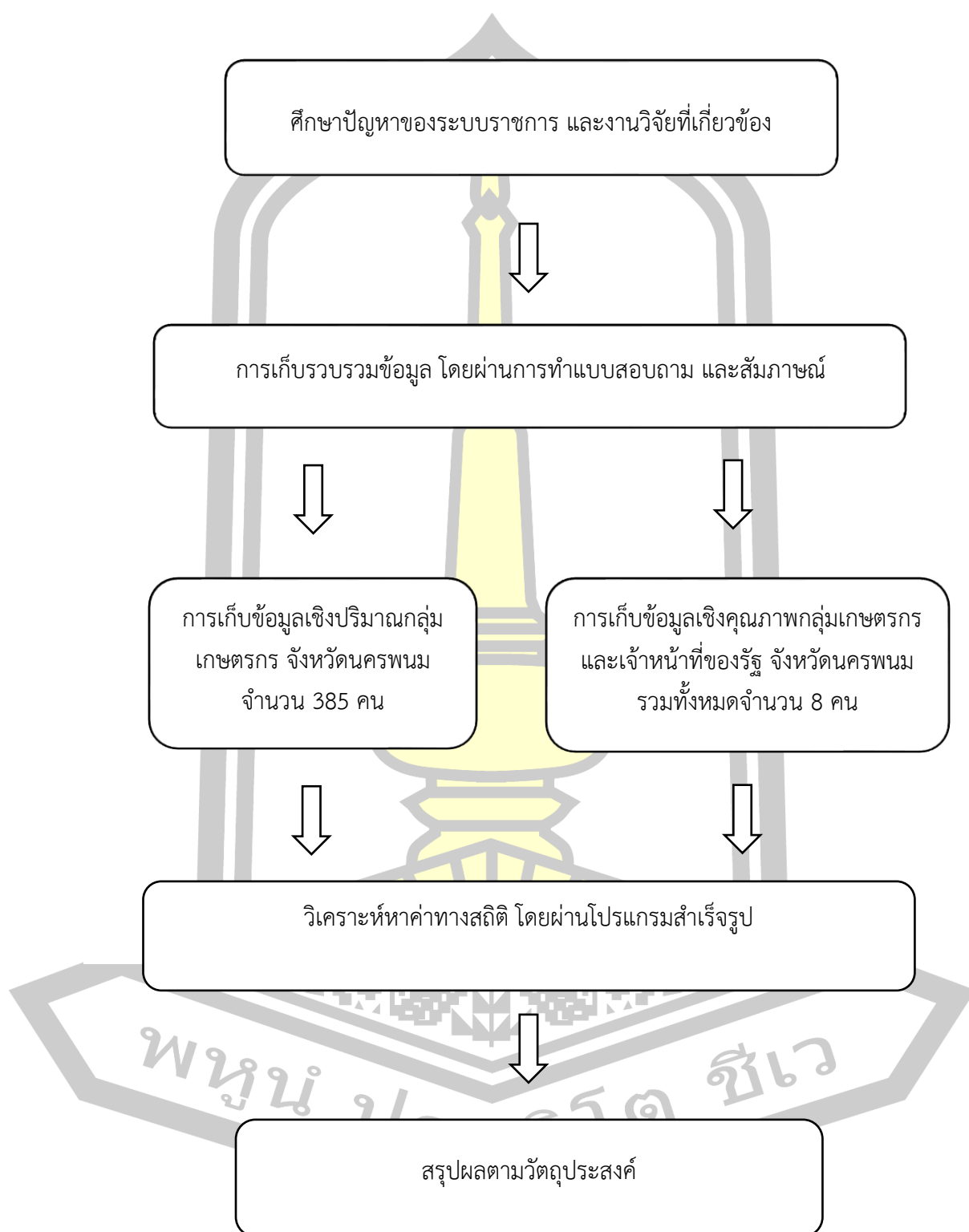
วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร เป้าหมาย และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ประชากรเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 วิธีการดำเนินงาน
- 3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 สมการที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการดำเนินงาน

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม รวมถึงศึกษางานวิจัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดตัวแปรต้น คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม และกำหนดตัวแปรตามคือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการบริหารจัดการเงิน การช่วยเหลือของภาครัฐ และด้านอื่น ๆ

ระยะที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ รวบรวมโดยใช้แบบสอบถามจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของประชากรตามทฤษฎีของ Taro Yamane จำนวนประชากรทั้งหมด 10,281 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 385 คน แบ่งออกเป็น กลุ่มเกษตรกรทำนาจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 208 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวนจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 149 คน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 24 คน และกลุ่มเกษตรกรทำไร่จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 4 คน

และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเกษตรกร แบ่งออกเป็น กลุ่มเกษตรกรทำนาจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวนจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน และกลุ่มเกษตรกรทำไร่จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนและคำนวณทางสถิติ โดยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร นำมาแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)
2. ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร นำมาแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน เกษตรกรในจังหวัดนครพนม ศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรจังหวัดนครพนมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565 จำนวน 10,281 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 208 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวนจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 149 คน กลุ่ม

เกษตรกรเลี้ยงสัตว์จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 24 คน และกลุ่มเกษตรกรทำไร่จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 4 คน

3.3.2. ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรจังหวัดนครพนมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565 แบ่งออกเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวนจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน กลุ่มเกษตรกรทำไร่จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

3.3.3. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวคิดของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ดังนี้

จำนวนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดนครพนม จำนวน 10,281 คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{10,281}{1 + 10,281(0.05)^2}$$

$$n = 385.02$$

$$n = 385 \text{ คน}$$

3.3.4. การสุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยจำแนกตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มเกษตรกร	จำนวนประชากร (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (คน)	ผู้ให้สัมภาษณ์ (คน)
กลุ่มเกษตรกรทำนา	5,549	208	2
กลุ่มเกษตรกรทำสวน	3,983	149	2
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	632	24	1
กลุ่มเกษตรกรทำไร่	117	4	1
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	-	-	2
รวม	10,281	385	8

ตารางที่ 2 จำนวนของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดนครพนม

*****หมายเหตุ คัดจากจำนวนประชากรรวม**

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของประชากรตามทฤษฎีของ Taro Yamane ที่มีจำนวนของประชากรทั้งหมด 10,281 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 385 คน โดยเก็บข้อมูลจากการ

แจกแบบสอบถามจำนวน 400 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก คือ เกษตรกรดังกล่าวมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพไม่ต่ำกว่า 30 ปี ที่ผู้นำชุมชนได้ให้ข้อมูล และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกร

3.4 สมการที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

เป็นความเที่ยงตรงที่ต้องตรวจสอบเป็นอันดับแรก วิธีที่นิยมใช้คือวิธีของ โรวี แนลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton) หรือที่เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (index of item objective congruence : IOC) วิธีการคำนวณหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ให้ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในเครื่องมือกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ดังสมการ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์

R คือ ผลรวมของคะแนนจากเกษตรกร

N คือ จำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565

***หมายเหตุ ในการประเมินของเกษตรกรต้องกำหนดให้คะแนนข้อคำถามในแต่ละข้อ โดยแบ่งการให้คะแนนได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 1 เมื่อข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นหลักของเนื้อหา

คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นหลักของเนื้อหา

คะแนน -1 เมื่อข้อคำถามไม่สอดคล้องตามประเด็นของเนื้อหา

3.4.2 . กลุ่มตัวอย่าง

ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) นักเศรษฐศาสตร์และสถิติชาวญี่ปุ่น ได้คิดค้นทฤษฎีการคำนวณ สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มจำนวนประชากรตัวอย่างขึ้น ซึ่งทฤษฎีคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ จะเหมาะสมสำหรับการวิจัยที่สนใจประชากรจำนวนมากและทราบจำนวนประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา โดยมีสมการดังนี้

$$N = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565

e แทน ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (0.05)

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) และสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร และระยะเวลาการประกอบอาชีพ มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 6 ข้อ โดยคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบมีหลายคำตอบให้เลือก ซึ่งเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวจำนวน 5 ข้อ และตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร ประกอบด้วย แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ลักษณะประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ภาระหนี้สินในปัจจุบัน ประเภทของหนี้สิน แหล่งกู้ยืมปัจจุบัน ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 9 ข้อ โดยคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบมีหลายคำตอบให้เลือก และเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวจำนวน 6 ข้อ และตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 24 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
2	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อย
3	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมาก
4	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาระหว่างนี้ครัวเรือนของเกษตรกร โดยคำถามเป็นแบบปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบตามความพอใจ

การสร้างเครื่องมือในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาโดยมีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดจากเอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามแล้วรวบรวม และศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถาม และดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม
2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลกำหนดขอบเขตของเนื้อหา เพื่อสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาและกรอบความคิด
4. นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้อง
5. นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC)

3.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 คน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนา จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 คน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน คน กลุ่มเกษตรกรทำไร่ จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured selection interview) ที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (open-end question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการขึ้นคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด และเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างและส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือน
ของเกษตรกร

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 ประสานความร่วมมือไปยังสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม และมีหนังสือขออนุญาต
ในการทำวิทยานิพนธ์และเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขออนุญาตทำวิทยานิพนธ์

3.6.2 มีหนังสือขออนุญาตในการทำวิทยานิพนธ์และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อคณบดีคณะ
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.6.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรจังหวัดนครพนม เพื่อตอบแบบสอบถาม
ทางเอกสารโดยกำหนด วัน เวลา ขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 30 วัน เมื่อพ้นกำหนดเก็บรวบรวม
และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามอีกครั้งจนครบถ้วน

3.6.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่กลุ่มตัวอย่างได้ตอบครบสมบูรณ์
ทุกฉบับ

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้
รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์
เนื้อหาจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยดำเนินการ ดังนี้

3.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร และตอนที่ 2
เกี่ยวกับข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สินของเกษตรกร นำมาแจกแจงความถี่ (frequency)
เป็นรายชื่อโดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ (percentage) และนำเสนอในรูปแบบตาราง
ประกอบความเรียง

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่ง
เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) โดยนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์
น้ำหนัก 4 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean: $\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(standard deviation: S.D.) เพื่อให้ทราบระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของ
เกษตรกร แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายชื่อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม
แปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็น 4 ระดับ โดยหาค่าความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (อ้างถึงใน วลัยพร สกุล
พอง, 2551: 33)

$$\begin{aligned}\text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{4-1}{4} \\ &= 0.75\end{aligned}$$

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.75 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.76 – 2.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.25 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 3.26 – 4.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

3. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่งเป็นแบบสอบถามคำถามปลายเปิด (open-end question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ที่ผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 แล้วนำผลมาวิเคราะห์แปลความหมายในภาพรวม

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาตามหัวข้อที่กำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ในเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

จากนั้นนำข้อมูลแบบสอบถามข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย และข้อมูลสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดระเบียบข้อมูลและจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล ตลอดจนการจัดประเภทข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

พูน ปณ จิต ชีเว

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม จัดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดนครพนมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โดยการใช้พรรณนาให้เห็นถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร และระยะเวลาการประกอบอาชีพ เป็นการอธิบายโดยใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร โดยการใช้พรรณนาให้เห็นถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน รายได้นอกจากภาคการเกษตรของครัวเรือนได้รับเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ภาระหนี้สินในปัจจุบัน แหล่งกู้ยืมปัจจุบัน ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เป็นการอธิบายโดยใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม เป็นการอธิบายโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ เพื่อสรุปข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร และระยะเวลาการประกอบอาชีพ โดยสรุปผลจากการหาความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ดังแสดงรายละเอียดตาม ตารางที่ 6

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	173	44.9
หญิง	212	55.1
รวม	385	100
2. อายุ		
18-35 ปี	62	16.1
36-60 ปี	270	70.1
มากกว่า 61 ปีขึ้นไป	53	13.8
รวม	385	100
3. สถานภาพ		
โสด	59	15.3
สมรส	303	78.7
หม้าย	15	3.9
หย่าร้าง	8	2.1
รวม	385	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-2 คน	48	12.5
3-4 คน	216	56.1
5-6 คน	99	25.7
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	22	5.7
รวม	385	100

5. สมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กลุ่มเกษตรกรทำนา	373	47.2
กลุ่มเกษตรกรทำสวน	328	41.5
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	56	7.1
กลุ่มเกษตรกรทำไร่	34	4.2
รวม	791	100

6. ระยะเวลาการประกอบอาชีพทางการเกษตร

น้อยกว่า 10 ปี	44	11.4
10 – 20 ปี	122	31.7
21-30 ปี	126	32.7
มากกว่า 31 ปีขึ้นไป	93	24.2
รวม	385	100

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 6 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม จำนวน 385 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 และเพศชาย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 ตามลำดับ

2. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 36-60 ปี จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 70.1 รองลงมาเป็น อายุ 18-35 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และอายุมากกว่า 61 ปีขึ้นไปมีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8 ตามลำดับ

3. สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 78.7 รองลงมา สถานภาพโสด จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 สถานภาพหม้าย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 และมีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 3-4 คน จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน มีจำนวน 99 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน จำนวน 48 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป มีจำนวน 22 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.7 ตามลำดับ

5. สมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 กลุ่ม) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 รองลงมาเป็นกลุ่มเกษตรกรทำสวน จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 และกลุ่มเกษตรกรทำไร่ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

6. ระยะเวลาการประกอบอาชีพทางการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร 21-30 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร 10-20 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 ประกอบอาชีพเกษตรกร มากกว่า 31 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 และประกอบอาชีพเกษตรกร น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ เพื่อสรุป ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน รายได้นอกจากภาคการเกษตรของครัวเรือนได้รับเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ภาระหนี้สินในปัจจุบัน แหล่งกู้ยืมปัจจุบัน ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม โดยสรุปผลจากการหาความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 7

ตารางที่ 4 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน		
ผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียว	241	62.6
ผลผลิตทางการเกษตรและการค้า	26	6.8
ผลผลิตทางการเกษตรและรับจ้าง	76	19.7
ผลผลิตทางการเกษตรและแหล่งอื่น ๆ	42	10.9
รวม	385	100
2. รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	33	8.6
5000-10,000 บาท	128	33.2
10,001-15,000 บาท	88	22.9
15,001-20,000 บาท	75	19.5
20,001-25,000 บาท	49	12.7
มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป	12	3.1
รวม	385	100
3. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	19	4.9
5000-10,000 บาท	183	47.6

10,001-15,000 บาท	76	19.7
15,001-20,000 บาท	62	16.1
20,001-25,000 บาท	35	9.1
มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป	10	2.6
รวม	385	100
4. ลักษณะประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ปัจจัยในการผลิตทางการเกษตร	324	21.3
อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว	343	22.6
การศึกษาบุตร	258	17.0
ประกันชีวิต	188	12.4
ชำระหนี้สิน	265	17.5
ตารางที่ 7 (ต่อ)		
ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การรักษาพยาบาล	101	6.7
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	39	2.5
รวม	1,518	100
5. ภาระหนี้สินในปัจจุบัน		
มีภาระหนี้สิน	345	89.6
ไม่มีภาระหนี้สิน	40	10.4
รวม	385	100
6. ประเภทของหนี้สิน		
หนี้ในระบบ	342	88.8
หนี้นอกระบบ	11	2.9
หนี้ในระบบและนอกระบบ	32	8.3
รวม	385	100
7. แหล่งกู้ยืมปัจจุบันที่มีภาระหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สหกรณ์การเกษตร	99	15.2
กองทุนหมู่บ้าน	188	28.8
แหล่งเงินกู้นอกระบบ	38	5.8
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (ธ.ออมสิน ธ.เพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นต้น)	306	46.9
ธนาคารพาณิชย์ (ธ.กรุงเทพ ธ.กรุงไทย ธ.กสิกร ไทย ธ.ไทยพาณิชย์ เป็นต้น)	17	2.6
อื่นๆ	4	0.5
รวม	652	100
8. ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระต่อเดือน		

น้อยกว่า 5,000 บาท	72	18.7
5000-10,000 บาท	221	57.4
10,001-15,000 บาท	48	12.5
15,001-20,000 บาท	14	3.6
20,001-25,000 บาท	21	5.5
มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป	9	2.3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
รวม	385	100
9. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทุนทำการผลิตทางการเกษตร	320	26.7
อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว	228	19.0
ชำระหนี้สินอื่น ๆ	204	17.0
การศึกษาของบุตร	194	16.2
ประกันชีวิต	120	10.0
การรักษาพยาบาล	58	4.8
เพื่อซื้อ/สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน/ที่อยู่อาศัย	54	4.5
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	21	1.8
รวม	1,199	100

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 แสดงค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม จำนวน 385 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแหล่งที่มาของรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียวนามากที่สุด จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 รองลงมา รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรและรับจ้าง จำนวน 76 คน ร้อยละ 19.7 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรและแหล่งอื่น ๆ จำนวน 42 คน ร้อยละ 10.9 และมีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรและการค่าน้อยที่สุด จำนวน 26 คน ร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

2. รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 รองลงมา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อย

กว่า 5,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 ตามลำดับ

3. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน พบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 มี รองลงมา ค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 และค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือนมากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

4. ลักษณะประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่า ใช้จ่ายด้านอุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว จำนวน 343 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 รองลงมา ใช้จ่ายด้านปัจจัยในการผลิตทางการเกษตร จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 ใช้จ่ายด้านชำระหนี้สิน จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 คน ใช้จ่ายด้านการศึกษาบุตร จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ใช้จ่ายด้านทำประกันชีวิต จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 ใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และใช้จ่ายด้านค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ตามลำดับ

5. ภาระหนี้สินในปัจจุบัน พบว่า ภาระหนี้สินในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม มีภาระหนี้สิน จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 89.6 และไม่มีภาระหนี้สิน จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4

6. ประเภทของหนี้สิน พบว่า ประเภทหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบว่ามีภาระหนี้สินเป็นหนี้ในระบบ จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 เป็นหนี้ในระบบและนอกระบบ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเป็นหนี้นอกระบบ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9

7. แหล่งกู้ยืมปัจจุบันที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีภาระหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่า แหล่งกู้ยืมปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามมีภาระหนี้สินกู้ยืมจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (ธ.ออมสิน ธ.เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น) จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 รองลงมา กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ (ธ.กรุงเทพ ธ.กรุงไทย ธ.กสิกรไทย ธ.ไทยพาณิชย์ เป็นต้น) จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 และกู้ยืมจากแหล่งอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

8. ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมา ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7

ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,00 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 และภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ตามลำดับ

9. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่า วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมของผู้ทำแบบสอบถามพบที่ต้องการกู้ยืมเพื่อทุนทำการผลิตทางการเกษตร จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมา ต้องการกู้ยืมเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 ต้องการกู้ยืมเพื่อชำระหนี้สินอื่นๆ จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ต้องการกู้ยืมเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ต้องการกู้ยืมเพื่อชำระประกันชีวิตจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ต้องการกู้ยืมเพื่อการรักษาพยาบาล จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ต้องการกู้ยืมเพื่อซื้อ/สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน/ที่อยู่อาศัย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และต้องการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การค้าขาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยนำปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนมมาทำการวิเคราะห์ เพื่อสรุปประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม โดยสรุปผลจากการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังแสดงรายละเอียดตามตาราง 4.3

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม เป็นรายด้าน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน	$\bar{X}$	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว	2.01	0.53	น้อย
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	3.24	0.46	มาก
3. ปัจจัยทางสังคม	2.34	0.63	น้อย
4. ปัจจัยทางพฤติกรรม	2.33	0.46	น้อย
5. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	2.17	0.59	น้อย
รวม	2.38	0.32	น้อย

จากตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.32) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.46) และมีปัจจัย 4 ด้านที่มีระดับความ

คิดเห็นน้อย ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.46) ปัจจัยทางพฤติกรรม ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.46) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.46) และปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ($\bar{X} = 2.01$, S.D. = 0.46)

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว) เป็นรายชื่อ

ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ผู้ใช้หนี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้	1.79	0.97	น้อย
2. ท่านมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ	2.81	0.97	มาก
3. ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้	2.09	0.92	น้อย
4. ท่านมีหนี้สินนอกระบบที่ต้องรับผิดชอบ	1.57	0.83	น้อยที่สุด
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่นทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น	1.78	0.92	น้อย
รวม	2.01	0.53	น้อย

จากตารางที่ 6 พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.01$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ท่านมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.97) รองลงมา ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้ มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 2.09$, S.D. = 0.92) ผู้ใช้หนี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้ มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 1.79$, S.D. = 0.97) ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่นทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 1.78$, S.D. = 0.92) และท่านมีหนี้สินนอกระบบที่ต้องรับผิดชอบ มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.57$, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยทางเศรษฐกิจ) เป็นรายชื่อ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยลง	3.45	0.75	มากที่สุด
2. หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางการเกษตร (น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น)	2.64	0.89	มาก
3. หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกรไม่ต่อเนื่อง (ค่าเก็บเกี่ยวข้าว ประกันรายได้ ภัยพารา เป็นต้น)	3.10	0.92	มาก
4. ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย	3.48	0.66	มากที่สุด
5. ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้กำไรจากการขายลดลง	3.55	0.63	มากที่สุด
รวม	3.24	0.46	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้กำไรจากการขายลดลง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.63) รองลงมา ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.66) และภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยลง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.75) ส่วนหน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกรไม่ต่อเนื่อง (ค่าเก็บเกี่ยวข้าว ประกันรายได้ภัยพารา เป็นต้น) มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.92) หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางการเกษตร (น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น) มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

พนม ๒๐๒๓ ๓๖

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยทางสังคม) เป็นรายข้อ

ปัจจัยทางสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านนำเงินไปช่วยเหลือบุคคลอื่น (งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น)	2.93	0.89	มาก
2. ท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีความจำเป็น	1.89	0.79	น้อย
3. ท่านตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้าเหล่านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป	2.19	0.96	น้อย
รวม	2.34	0.63	น้อย

จากตารางที่ 8 พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ท่านนำเงินไปช่วยเหลือบุคคลอื่น (งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น) มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.89) รองลงมา ท่านตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้าเหล่านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 0.96) และท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีความจำเป็น มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 1.89$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยทางพฤติกรรม) เป็นรายข้อ

ปัจจัยทางพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีการวางแผนในการใช้เงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อสร้างวินัยการใช้เงินที่ดีแก่ท่าน	2.31	0.92	น้อย
2. ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพมากเกินไป	1.85	0.87	น้อย
3. ท่านขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่	2.17	1.02	น้อย
4. ท่านละเลยต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ	1.67	0.80	น้อยที่สุด
5. ท่านรอการช่วยเหลือภาครัฐ	3.28	0.89	มากที่สุด
6. ปัญหาหนี้สินทำให้ท่านเกิดความเครียด	2.67	0.96	มาก
รวม	2.33	0.46	น้อย

จากตารางที่ 9 พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ท่านรอการช่วยเหลือภาครัฐ มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.89) รองลงมา ปัญหาหนี้สินทำให้ท่านเกิดความเครียด มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.96) และมีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ท่านมีการวางแผนในการใช้เงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อสร้างวินัยการใช้เงินที่ดีแก่ท่าน ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.92) ท่านขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่ ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 1.02) ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพมากเกินไป ($\bar{X} = 1.85$, S.D. = 0.87) และสุดท้าย ท่านละเลยต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.67$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน (ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม) เป็นรายข้อ

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	2.71	1.03	มาก
2. ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้คุณภาพและปริมาณผลผลิตตกต่ำ	2.53	0.90	มาก
3. ท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	1.63	0.83	น้อยที่สุด
4. ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลิตผล	1.67	0.87	น้อยที่สุด
5. เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช	2.31	0.89	น้อย
รวม	2.17	0.59	น้อย

จากตารางที่ 10 พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.03) รองลงมา ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้คุณภาพและปริมาณผลผลิตตกต่ำ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.90) เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.89) ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลิตผล มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย

ที่สุด ($\bar{X} = 1.67$, S.D. = 0.87) และท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.63$, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

ในภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร จำนวน 385 คน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม จากการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ ที่มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.46) และเมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่อยู่ระหว่าง 3.26 – 4.00) พบว่า ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้กำไรจากการขายลดลง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.63) รองลงมา ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.66) ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.75) และท่านรอการช่วยเหลือภาครัฐ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ในจังหวัดนครพนม จำนวน 385 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเพศหญิงอายุ 36-60 ปี สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 3-4 คน เป็นกลุ่มเกษตรกรทำนา ประกอบอาชีพทางการเกษตร 21-30 ปี และข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร ส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือนมาจากผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียว รายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน เฉลี่ย 5,000-10,000 บาท เพื่อใช้จ่ายของครัวเรือนใช้เพื่ออุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว รวมทั้งมีภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบและกู้มาจกสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ต้องการกู้ยืมเพื่อทุนทำการผลิตทางการเกษตร รองลงมา เป็นใช้อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว ชำระหนี้สินอื่นๆ การศึกษาของบุตร การรักษาพยาบาล และซื้อ/สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน/ที่อยู่อาศัย ซึ่งเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม โดยสังเขป ดังนี้

1. ลดความขัดแย้งในชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วยการสร้างความสามัคคีและร่วมมือกันของกลุ่มเกษตรกร เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการตลาดสินค้าจากพ่อค้าคนกลางและการมีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้า ซึ่งแต่ละครั้ง ราคาต่ำกว่าต้นทุนในการทำเกษตรทำให้เกษตรกรขาดทุน

2. ประชาชนต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกร เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนด้านการเกษตรให้ทั่วถึง เช่น การจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ปลา
3. หน่วยงานภาครัฐควรมีสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ครอบครัวเกษตรกรที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสม
4. มีการสร้างวินัยทางการเงินจากความเข้าใจในระบบบริหารจัดการเงินที่ดี ด้วยการวางแผนจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อให้สอดคล้องกัน เพื่อให้การใช้จ่ายในครัวเรือนมีพอใช้และเหลือเก็บออม รวมทั้งมีทักษะด้านการลงทุนในอนาคต
5. หน่วยงานภาครัฐควรมีการกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศให้มีเสถียรภาพมากขึ้นไม่ให้เกิดภาวะเงินฝืด และให้ความสำคัญกับราคาผลผลิตทางการเกษตรทุกด้าน
6. เกษตรกรต้องการให้มีการจ้างงานเพื่อกระจายรายได้ในชุมชน รวมทั้งมีอาชีพเสริมนอกการเกษตรเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้
7. เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดอบรมให้คำแนะนำเกี่ยวกับการยกระดับและเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรของชุมชน ให้เท่าทันกับการเติบโตของเทคโนโลยีสมัยใหม่
8. สถาบันการเงินต้องตระหนักและมีความเชื่อตรงต่อลูกค้า ไม่หวังผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม
9. ขยายการเข้าถึงตลาดของเกษตรกรเพื่อเพิ่มช่องทางการหารายได้ของภาคเกษตร เนื่องจากจะช่วยให้เกษตรกรได้ราคาที่ดีขึ้นและขายในปริมาณที่สูงขึ้น มีการซื้อขายออนไลน์สามารถช่วยขยายการเข้าถึงตลาด โดยการจัดหาแพลตฟอร์มที่อำนวยความสะดวกทั้งผู้ซื้อและผู้ขายอย่างมีประสิทธิภาพ
10. อยากให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มรากหญ้า โดยให้เข้าถึงประชาชนจริง ๆ ยกตัวอย่าง ประชาชนที่เป็นเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ เช่น โค ซึ่งการเลี้ยงโคแต่ละตัวนั้นย่อมมีต้นทุนค่าใช้จ่ายจำนวนเยอะ การลงทุนแต่ละครั้งอาจมาจากการกู้ยืมในระบบหรือนอกระบบมาลงทุน ด้านพืชผลด้านการเกษตรเช่นกัน ที่ราคาตกต่ำลงเรื่อย ๆ ส่งผลต่อรายได้เกษตรกรอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นราคายางพารา ข้าว มะพร้าว ซึ่งนอกจากราคาตกต่ำแล้ว ปริมาณผลผลิตยังลดลงอีกด้วย เนื่องจากไม่มีปัจจัยการผลิตที่เพียงพอ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐในจังหวัดนครพนม ด้วยการใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาตามหัวข้อที่กำหนด สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured selection interview)

ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในเชิงคุณภาพออกเป็น 8 คน คือ กลุ่มเกษตรกร จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 2 คน ในวันที่ 25 ธันวาคม 2566 และวันที่ 26 ธันวาคม 2566

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร ด้วยคำถามที่ว่า “ท่านคิดว่าภาระหนี้สินที่ท่านกำลังประสบอยู่มีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านใดบ้าง และเพราะอะไร” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

“...ครัวเรือนนี้มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 5 คน พ่อแม่ของหลานไปทำงานต่างประเทศ ต้องเลี้ยงหลาน 2 คน ระยะเวลา 3 ปีแล้ว ใช้เงินไปโรงเรียนขั้นต่ำคนละ 150 บาทต่อวัน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...เงินไม่พอใช้ในครอบครัว ต้องใช้ความอดทนทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ทำงานทุกวันนี้เพื่อต้องการให้ลูกต้องเรียนสูงๆ ได้เป็นเจ้าคนนายคน ยิ่งเรียนสูงเท่าไรค่าเทอมก็แพงขึ้นเท่านั้นแต่ก็ต้องให้ลูกเพราะเป็นการลงทุนในระยะยาว ในอนาคตลูกจะได้เป็นข้าราชการตามที่ครอบครัวใฝ่ฝัน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 3 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...พี่เขยเอาที่ดินของยายไปจำนอง พอเลิกกับพี่สาว เราต้องไปยืมเงิน ธ.ก.ส. เพื่อมาไถ่ที่ดินคืนให้ยาย ถ้าไม่ไปยืมก็หมุนเงินไม่ทัน เลยจำเป็นต้องไปยืมเพราะกลัวเขามายึดที่ดิน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 4 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ส่วนมากที่เป็นหนี้ เพราะใช้จ่ายด้านการศึกษาของลูกหลาน ตอนนี้มีลูกกำลังศึกษาอยู่ 2 คน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 5 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ทุกวันนี้มีการแข่งขันกันสูง อย่างเช่นด้านการศึกษาของบุตร ผู้ปกครองต้องนำเงินที่ได้จากการเกษตรมาแบ่งใช้จ่ายในด้านนี้ ยิ่งครอบครัวที่มีสมาชิกเยอะจะทำให้ภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้นด้วย ส่งผลต่อรายได้ไม่เพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวัน บางครอบครัวถึงกับต้องไปยืมจากสถาบันการเงินต่างๆ รวมทั้งยืมหนี้ในระบบ เพื่อจุดประสงค์หลักคือต้องการให้ลูกหลานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ลูกหลานในครัวเรือนให้พ่อแม่ของตนมาขอสินเชื่อในการค้าประกัน เพื่อนำเงินไปลงทุนการค้าหรือประกอบธุรกิจ...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

จากบทสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สาเหตุของภาระหนี้สินมาจากปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว พบว่า เกษตรกรในจังหวัดนครพนมมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ ในด้าน การศึกษาที่มีการแข่งขันสูงในทุกช่วงวัย อย่างเช่นค่าเทอม ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนต่าง ๆ การใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการก่อหนี้ที่เกิดจากตนเองและเกิดหนี้ที่ไม่ได้มา จากตนเอง เช่น ญาติพี่น้องให้ยืมค่าประกันเงินกู้ หนี้ตกทอดจากทายาท เป็นต้น ประกอบกับการ ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการชำระหนี้ทำให้จำนวนหนี้ทวีคูณขึ้นไปเรื่อย ๆ เนื่องจากรายได้ ลดลงซึ่งในทางกลับกันค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันก็เพิ่มมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเกิด การก่อหนี้

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

“...ค่าครองชีพสูงขึ้นเป็น 2 เท่าตัว แต่ก่อนเคยซื้อไข่ต่อแผงราคาไม่ถึง 100 บาท...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ราคาปุ๋ยแพงขึ้นอย่างมาก ในอดีตซื้อมาไม่ถึง 1,000 บาท ทำให้ได้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน เพื่อมาซื้อปุ๋ยเพื่อใส่นาข้าว และยางพารา...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ค่าครองชีพสูงขึ้นเนื่องจากเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 3 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ปีก่อนซื้อปุ๋ยเคมีกระสอบละ 1,600-1,800 บาท เป็นครั้งแรกที่เคยซื้อปุ๋ยราคาแพงขนาด นี้ แล้วอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตรก็แพงขึ้นด้วย...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 4 ในพื้นที่ จังหวัดนครพนม)

“...สืบเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เวลาทำงานไม่เต็ม ประสิทธิภาพ รายได้ก็ลดลงด้วย...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 5 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้...” (สัมภาษณ์ เกษตรกรคนที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...วิกฤต COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง รัฐบาลต้อง กู้เงินจำนวนมากมาใช้ในการป้องกันและรักษาโรค แทนที่จะนำเงินในส่วนนี้มาใช้ในโครงสร้าง พื้นฐานที่จำเป็น...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ราคาผลผลิตก็ตกต่ำ ทำให้คนในชุมชนว่างงานเป็นจำนวนมาก และ ไปทำงานในเมืองหรือกทม. เพราะประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

จากบทสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สาเหตุของภาระหนี้สินที่มาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ มาจากภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ ส่งผลให้ราคาพืชผลทางการเกษตรลดลง เนื่องจากการได้มาซึ่งผลผลิต ต้องมีการลงทุนและต้องมีปัจจัยการผลิต หรือหมายถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบในการทำ

เกษตร ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน การประกอบการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางครั้งประชาชนไม่ค่อยมีกำลังซื้อ เพราะมีสาเหตุมาจากรายได้ของเกษตรกรลดลง หากมีการผลิตมากเกินไปจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการส่งผลทำให้หนี้เพิ่มยิ่งขึ้น อีกทั้งสืบเนื่องมาจากวิกฤติการณ์โควิด 19 ที่มีแนวโน้มยืดเยื้อในการแก้ไขปัญหาสภาวะวิกฤตินี้ สะท้อนถึงการบริหารจัดการของภาครัฐและการช่วยเหลือประชาชนไม่ทั่วถึง ซึ่งประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการควบคุมของรัฐ โดยเฉพาะครัวเรือนเปราะบางหรือผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากไม่มีกำลังทรัพย์และไม่สามารถปรับตัวจากรูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ที่เห็นได้ชัดคือการขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ คนยากจนขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ทำให้ต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งมีการนำเงินเก็บที่เอาไว้ใช้ยามฉุกเฉินมาใช้ก่อนเพื่อให้ผ่านช่วงวิกฤตินี้ไปได้

3. ปัจจัยทางสังคม

“...หลานไม่ทานอาหารกับตายาย ต้องทำอาหารแยกต่างหาก เพราะหลานชอบกินอาหารที่มีความทันสมัย ตามกระแสสังคม เช่น ไส้กรอก ไก่ทอด KFC มาเมาเกาหลี เป็นต้น...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...การอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่งนั้นย่อมมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมที่สืบทอดต่อกันมานาน อย่างชุมชนนี้มีงานบุญในเดือนเมษายนของทุกปี เป็นการชุมนุมชาวหมู่บ้านมาร่วมจัดงานประเพณีร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีของชุมชน โดยมีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสวดพระปริตรพระพุทธรูปในเวลาค่ำ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาถวายภัตตาหารเช้าในวันรุ่งขึ้น เพื่อเป็นการบำเพ็ญกุศลเสริมสร้างสิริมงคลแก่หมู่บ้านพร้อมทั้งถวายปัจจัยแก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งนอกจากนี้ยังมีประเพณีอีกมากมายในชุมชน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...นำเงินไปใช้จ่ายเกี่ยวกับภาษีสังคม เช่น งานแต่ง งานบุญ งานประเพณีในชุมชนต่างๆ อย่างน้อยเดือนละ 1,500 บาท เพื่อกระชับมิตร และเข้าอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่น...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 3 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ความบันเทิงเพิ่มขึ้น จากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 5 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...เพื่อนสอนให้สั่งของผ่านทางออนไลน์ ทั้งเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ของใช้ในครัวเรือนต่างๆ รวมทั้งสินค้าทางการเกษตร...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ลงทุนด้านการศึกษาเพื่อให้ลูกหลานสร้างฐานะเท่าเทียมกับคนอื่น มีหน้าตาในสังคม...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...สังคมทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปอย่างมาก เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ในอดีตใช้วิธีการ “ลงแขกดำนา” เป็นการ

เปลี่ยนแปลงแรงงานระหว่างกลุ่มเครือข่ายในสังคมชานนาไทยสมัยก่อนซึ่งกำลังจะหมดไปในปัจจุบัน ถูกแทนที่ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย ที่ใช้เครื่องจักรแทนเพื่อใช้อำนวยความสะดวกสบาย เช่น รถเกี่ยวข้าว โดรนเพื่อการเกษตร เป็นต้น...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

จากบทสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สาเหตุของภาระหนี้สินที่มาจากปัจจัยทางสังคม พบว่า ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เนื่องมาจากภายหลังวิกฤติการณ์โควิด 19 สร้างปัญหาในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมาก ก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลและมีเทคโนโลยีต่างๆ คนในสังคมเริ่มมีการปรับตัวจากการมีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลแบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย มีการใช้บริการผ่านโลกโซเชียลมากขึ้นที่มีความทันสมัย ที่ทำให้ผู้ขอรับบริการกับผู้ให้บริการติดต่อกันโดยตรงผ่านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เข้าถึงการให้บริการต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ส่วนใหญ่สามารถใช้ผ่านสมาร์ทโฟนได้ ที่เห็นได้ชัดคือการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนโดยมีวิธีการรับรู้ สื่อสารมีการสั่งซื้อขายของออนไลน์ การจ่ายเงิน โอนเงิน เกิดเป็นความคั่งคั่งขึ้นเพราะถูกบังคับให้ปรับตัวกับการระบาดของไวรัสโควิด 19 กลายเป็นสังคมไร้เงินสด ผู้คนกลัวการหยิบจับธนบัตร หรือ เหรียญ เพราะกลัวติดเชื้อไวรัสโควิด 19 การใช้จ่ายเงินแบบโอนเงินด้วยข้อมูลดิจิทัลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ การจ่ายผ่านคิวอาร์โค้ด บัตรเครดิต โอนเงินผ่านทางสมาร์ทโฟนเป็นเรื่องที่พบเห็นจนเป็นวิถีปกติใหม่ รวมถึงสมาชิกในครัวเรือน อย่างลูกหลานได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมที่รายล้อมด้วยเทคโนโลยี เกษตรกรได้อิทธิพลจากการแข่งขันของสถาบันการเงิน ใช้วิธีที่มีการขยายช่องทางการตลาด โดยใช้การจูงใจกลุ่มเป้าหมายด้วยการอำนวยความสะดวก เข้าถึงง่าย และรวดเร็ว ทำให้เข้าถึงการกู้ยืมเงินแนวนุ่มปรับตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ยังนำเงินไปใช้จ่ายทางกิจกรรมทางศาสนาตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือแม้แต่การใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม

4. ปัจจัยด้านพฤติกรรม

“...อยากมีรถไถเพิ่ม เพื่ออำนวยความสะดวกสบายในการทำงาน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ตัวเองไม่อยากจะอะไรเพิ่มแล้ว แต่ลูกอยากมีรถเกี่ยวข้าวเป็นของตัวเอง...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ส่วนหนึ่งมาจากการซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยให้แก่ลูก เพื่อให้เหมือนกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน เช่น ซื้อipad ซื้อโทรศัพท์ iphone...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 3 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...บุตรอยากมีสินค้าเหมือนเพื่อน เช่น ของแบรนด์เนม เครื่องสำอาง เครื่องประดับที่มีราคาแพง เป็นต้น...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 4 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...มีการวางแผนกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อชำระหนี้ที่ค้างอยู่ แต่เมื่อได้เงินมากลับนำเงินมาซื้อของที่ตัวเองต้องการ...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...เคยไปเยี่ยม ธ.ก.ส. เพื่อมาสร้างบ้าน จำนวน 500,000 บาท เพราะบ้านพุทังกลัวขโมยขึ้นบ้าน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ตาม เป้าหมายที่คาดหวัง ทำให้ลูกค้าต้องกู้ยืมจากแหล่งอื่นเพื่อมาชำระหนี้ที่สร้างไว้จากที่เดิมเมื่อครบกำหนด...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

จากบทสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สาเหตุของภาระหนี้สินที่มาจากปัจจัยทางพฤติกรรม พบว่าสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมการบริโภคที่เกินความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครอบครัว ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปโภคบริโภค พฤติกรรมการใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ตัวอย่างเช่น การซื้อหรือเช่าบ้าน การซื้ออุปกรณ์ตกแต่งบ้าน พฤติกรรมการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น สินค้าที่หรูหรา หรือสินค้าที่มีราคาสูง กระเป๋าแบรนด์เนม เครื่องประดับต่างๆ พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพเกษตรกร ประกอบกับการขาดความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรให้ยั่งยืน จึงส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ตามเป้าหมาย

5. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

“...น้ำท่วมที่นาทำให้ข้าวเสียหาย 5 ไร่ เหลือสำหรับเก็บเกี่ยวอยู่เพียง 3 ไร่...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยซื้อข้าวกินสักครั้ง ภัยแล้งปีก่อนทำให้ต้องซื้อข้าวกินถึง 6 กระสอบ...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...เคยน้ำท่วมสวนยางพารา ส่งผลให้น้ำยางพาราน้อยกว่าปกติ อีกทั้งบางส่วนกรีดไม่ได้เนื่องจากน้ำท่วมต้องรอให้น้ำลดก่อน...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 4 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

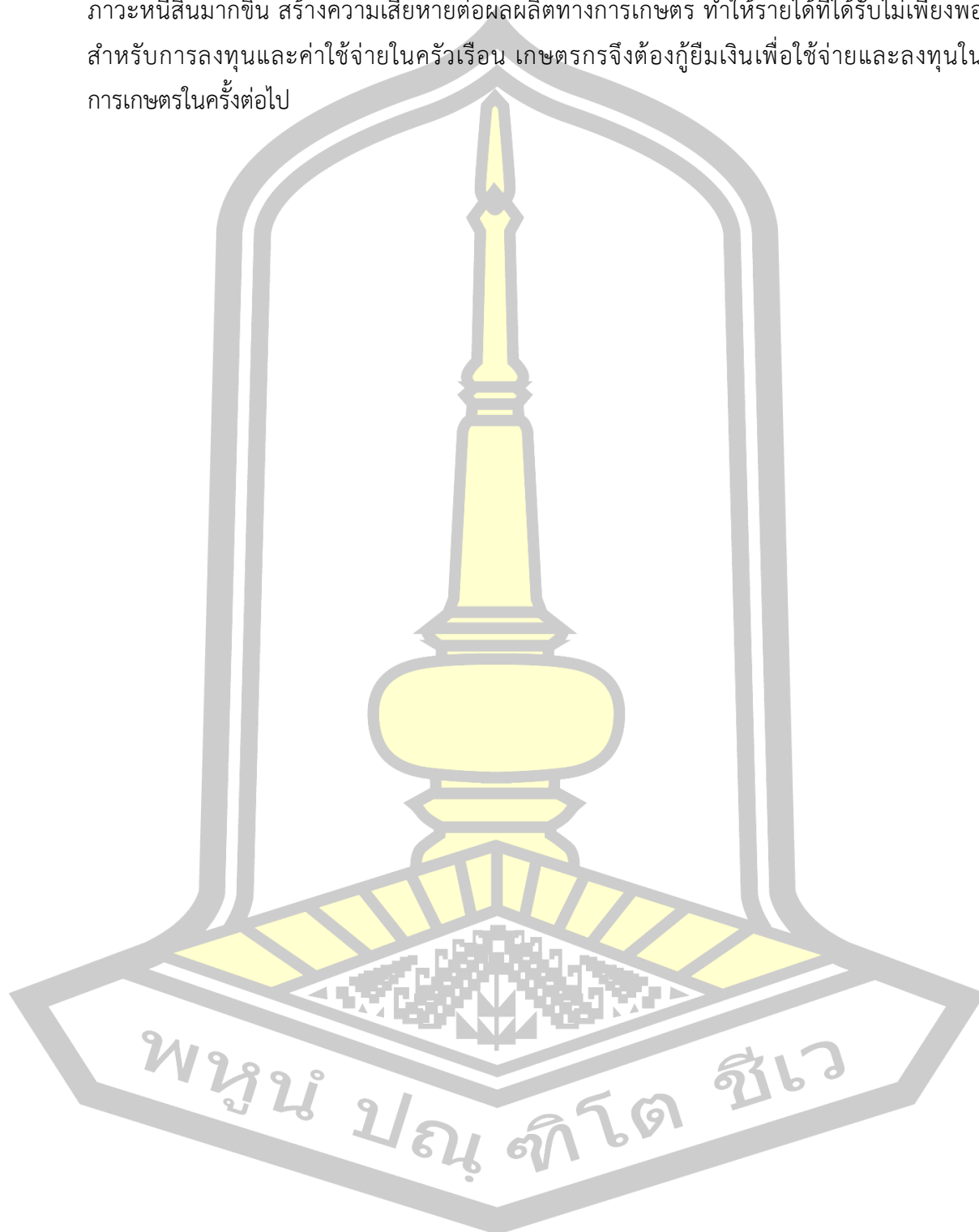
“...เกิดแมลงศัตรูพืชในนาข้าวได้รับความเสียหาย 1 งาน หากไม่มีการกำจัดอย่างรวดเร็วจะทำให้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย...” (สัมภาษณ์เกษตรกรคนที่ 5 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...เมื่อเกษตรกรประสบปัญหาน้ำท่วมหรือภัยแล้ง หน่วยงานภาครัฐจะมีมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัย และลงสำรวจพื้นที่จริงก่อนให้การช่วยเหลือ...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

“...ส่วนใหญ่เกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้ง ไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ผลผลิตมีคุณภาพต่ำและมีปริมาณลดลง...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนครพนม)

จากบทสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สาเหตุของภาระหนี้สินที่มาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม พบว่า ภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อความเป็นหนี้ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรขาด

แคลนรายได้ บางรายอาจเป็นการขาดทุน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะการเงินของครัวเรือน และอาจทำให้มีภาระหนี้สินมากขึ้น สร้างความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ทำให้รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับการลงทุนและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เกษตรกรจึงต้องกั๊ยเงินเพื่อใช้จ่ายและลงทุนในการเกษตรในครั้งต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรจังหวัดนครพนมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม 2565 จำนวน 385 คน และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมจำนวน 8 คน ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 สรุปผลการวิจัย

5.3 อภิปรายผล

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.1. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

5.1.2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

5.2 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มเกษตรกรทำสวน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มเกษตรกรทำไร่ ตามลำดับ และระยะเวลาการประกอบอาชีพ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเขป พบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.1 เพศชาย ร้อยละ 44.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง 36-60 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 78.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 3-4 คน ร้อยละ 56.1 เป็นกลุ่มเกษตรกรทำนามากที่สุดร้อยละ 47.2 รองลงมาเป็นกลุ่มเกษตรกรทำสวน ร้อยละ 41.5 กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 7.1 และกลุ่มเกษตรกรทำไร่ ร้อยละ 4.3 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาประกอบอาชีพเกษตรกร 21-30 ปี ร้อยละ 32.7 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร 10-20 ปี ร้อยละ 31.7 ประกอบอาชีพเกษตรกร มากกว่า 31 ปี ร้อยละ 24.2 และประกอบอาชีพเกษตรกร น้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 11.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ ประกอบด้วย แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน รายได้

จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน รายได้นอกจากภาคการเกษตรของครัวเรือนได้รับเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ภาระหนี้สินในปัจจุบัน แหล่งกู้ยืมปัจจุบัน ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเขป พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียวร้อยละ 62.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 33.2 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 22.9 และมีค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องจ่ายต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 47.5 ส่งผลเกิดภาระหนี้สินเนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ซึ่งลักษณะประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เน้นใช้จ่ายด้านอุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว ร้อยละ 22.6 รองลงมา ใช้จ่ายด้านปัจจัยในการผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 21.3 ทำให้ประสบปัญหาภาระหนี้สินในปัจจุบันของเกษตรกร ร้อยละ 89.6 เป็นหนี้ในระบบที่กู้มาจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธ.ออมสิน ธ.เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ร้อยละ 46.9 รองลงมากู้มาจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 28.8 เนื่องจากมีจำนวนภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท ร้อยละ 48.6 ซึ่งมาจากสาเหตุหลักของการกู้ยืมเพื่อต้องการทุนทำการผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 26.7 รองลงมาอุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว ร้อยละ 19.0 ชำระหนี้สินอื่น ๆ ร้อยละ 17.0 การศึกษาของบุตร ร้อยละ 16.2 ชำระประกันชีวิต ร้อยละ 10.0 การรักษาพยาบาล ร้อยละ 4.8 ซื้อมือ/สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน/ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 4.5 และใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น การค้าขาย ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม ซึ่งมี 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรับรู้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับมาก และมีปัจจัย 4 ด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อย ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว (เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย)

5.2.2 สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร ด้วยคำถามที่ว่า “ท่านคิดว่าภาระหนี้สินที่ท่านกำลังประสบอยู่มีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านใดบ้าง และเพราะอะไร” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางพฤติกรรม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

เกษตรกรในจังหวัดนครพนมมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ ในด้านการศึกษาที่มีการแข่งขันสูงในทุกช่วงวัย อย่างเช่นค่าเทอม ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนต่าง ๆ เพื่อหวังว่าการลงทุนนี้จะมีความคุ้มค่าในอนาคต การใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการก่อหนี้ที่เกิดจากตนเองและหนี้ที่ไม่ได้มาจากตนเอง เช่น ญาติพี่น้องให้ยืมค่าประกัน เงินกู้ หนี้ตกทอดจากทายาท เป็นต้น ประกอบกับการขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการชำระหนี้ทำให้จำนวนหนี้ทวีคูณขึ้นไปเรื่อย ๆ เนื่องจากรายได้ลดลงซึ่งในทางกลับกันค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันก็เพิ่มมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเกิดการก่อหนี้

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ ส่งผลให้ราคาพืชผลทางการเกษตรลดลง เนื่องจากการได้มาซึ่งผลผลิตต้องมีการลงทุนและต้องมีปัจจัยการผลิต หรือหมายถึงทรัพยากรต่างๆ ที่เป็นส่วนประกอบในการทำเกษตร ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน การประกอบการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางครั้งประชาชนไม่ค่อยมีกำลังซื้อ เพราะมีสาเหตุมาจากรายได้ของเกษตรกรลดลง หากมีการผลิตมากเกินไปจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการส่งผลทำให้หนี้เพิ่มยิ่งขึ้น อีกทั้งสืบเนื่องมาจากวิกฤติการณ์โควิด 19 ที่มีแนวโน้มยืดเยื้อในการแก้ไขปัญหาสถานะวิกฤตินี้ สะท้อนถึงการบริหารจัดการของภาครัฐและการช่วยเหลือประชาชนไม่ทั่วถึง ซึ่งประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการควบคุมของรัฐ โดยเฉพาะครัวเรือนเปราะบางหรือผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากไม่มีกำลังทรัพย์และไม่สามารถปรับตัวจากรูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ที่เห็นได้ชัดคือการขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ คนยากจนขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านต่าง ๆ ทำให้ต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งมีการนำเงินเก็บที่เอาไว้อะอมฉุกเฉินมาใช้ก่อนเพื่อให้ผ่านช่วงวิกฤตินี้ไปได้

3. ปัจจัยทางสังคม

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เนื่องมาจากภายหลังวิกฤติการณ์โควิด 19 สร้างปัญหาในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมาก ก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลและมีเทคโนโลยีต่าง ๆ คนในสังคมเริ่มมีการปรับตัวจากการมีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลแบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย มีการใช้บริการผ่านโลกโซเชียลมากขึ้นที่มีความทันสมัย ที่ทำให้ผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการติดต่อกันโดยตรงผ่านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เข้าถึงการให้บริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ส่วนใหญ่สามารถใช้ผ่านสมาร์ทโฟนได้ ที่เห็นได้ชัดคือการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนโดยมีวิธีการรับรู้ สื่อสารมี การสั่งซื้อของออนไลน์ การจ่ายเงิน โอนเงิน เกิดเป็นความคุ้นชินเพราะถูกบังคับให้ปรับตัวกับการระบาดของไวรัสโควิด 19 กลายเป็นสังคมไร้เงินสด ผู้คนกลัวการหยิบจับธนบัตร หรือ เหรียญ เพราะกลัวติดเชื้อไวรัสโควิด 19 การใช้จ่ายเงินแบบโอนเงินด้วยข้อมูลดิจิทัลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ การจ่ายผ่านคิวอาร์โค้ด บัตรเครดิต โอนเงินผ่านทางสมาร์ทโฟนเป็นเรื่องที่พบเห็นจนเป็นวิถีปกติใหม่

รวมถึงสมาชิกในครัวเรือน อย่างลูกหลานได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมที่ร่ายล้อมด้วยเทคโนโลยี เกษตรกรได้อิทธิพลจากการแข่งขันของสถาบันการเงิน ใช้วิธีที่มีการขยายช่องทางการตลาด โดยใช้ การจูงใจกลุ่มเป้าหมายด้วยการอำนวยความสะดวก เข้าถึงง่าย และรวดเร็ว ทำให้เข้าถึงการกู้ยืมเงิน แนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ยังนำเงินไปใช้จ่ายทางกิจกรรมทางศาสนาตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือแม้แต่การใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม และการแสดงถึงฐานะของตน

4. ปัจจัยทางพฤติกรรม

สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมการใช้เงินที่เกินความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการ ของตนเองและครอบครัว ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปโภคบริโภค พฤติกรรมการใช้จ่าย เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ตัวอย่างเช่น การซื้อหรือเช่าบ้าน การซื้ออุปกรณ์ตกแต่งบ้าน พฤติกรรมการใช้จ่าย ในการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น สินค้าที่หรูหรา หรือสินค้าที่มีราคาสูง กระเป๋าแบรนด์เนม เครื่องประดับต่าง ๆ พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ เกษตรกร ประกอบกับการขาดความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรให้ยั่งยืน จึงส่งผลให้ผลผลิต ทางการเกษตรไม่ได้ตามเป้าหมาย

5. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

ภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อความเป็นหนี้ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรขาดแคลนรายได้ บาง รายอาจเป็นการขาดทุน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะการเงินของครัวเรือน และอาจทำให้มีภาระหนี้สินมาก ขึ้น สร้างความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ทำให้รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับการลงทุนและ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เกษตรกรจึงต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายและลงทุนในการเกษตรในครั้งต่อไป

5.3 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรใน จังหวัดนครพนม มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิจัยจากข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง 36-60 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อย ละ 78.7 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 3-4 คน ร้อยละ 56.1 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562) พบว่า อายุเฉลี่ยหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมี แนวโน้มสูงขึ้นทุกปี และจำนวนแรงงานภาคเกษตรลดลง โดยในปีการเพาะปลูก 60/61 ประชากร แรงงานเกษตรมีอายุเฉลี่ยหัวหน้าครัวเรือนอยู่ที่ 58.06 ปี มีจำนวนประชากรแรงงานเกษตรเฉลี่ย 2.56 คนต่อครัวเรือน รวมทั้งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.85 คนต่อครัวเรือนของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ กับงานวิจัยของ เช่นเดียวกับบนนุช อินทวิเศษ และคณะ (2565) กล่าวว่า ยิ่ง อายุของหัวหน้าครัวเรือนและจำนวนสมาชิกที่สูงขึ้นจะส่งผลให้หนี้สูงตามไปด้วย ในทางกลับกัน หาก พิจารณางานวิจัยทำให้รับรู้ถึงการมีภาระหนี้สินในระบบของช่วงอายุ 36-60 ปี ไม่มีความสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ญัฐพงศ์ มานารัตน์ และกาญจนา โชคถาวร (2564) ระบุว่า Gen Y เป็นกลุ่มที่มีระดับการสักร้างหนี้สูงมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ และมักจะแก้ปัญหานี้โดยการย้ายแหล่งกู้ยืมมาชำระหนี้แหล่งเดิม โดยไม่มีการออมเงินเพื่อชำระหนี้ เช่นเดียวกับสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วยอึ๊งภากรณ์ และธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) ได้กล่าวว่า คนไทยมีระดับการก่อหนี้อย่างรวดเร็ว เป็นหนี้ยาวนาน และเป็นหนี้ที่สูง โดยเฉพาะ Gen Y และ Gen Z มีระดับการก่อหนี้สูงที่สุด ซึ่งมาจากการใช้เงินเกินความจำเป็น ขาดวินัยในการบริหารจัดการเงิน ขาดการวางแผนทางการเงิน และมีการออมเงินในระดับต่ำ

2. อภิปรายผลการวิจัยจากข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช อินทวิเศษ และคณะ (2565) ศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีต่อหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลกระทบต่อหนี้ครัวเรือนของประเทศ ผลการศึกษาพบว่า รายได้และรายจ่ายครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดหนี้ครัวเรือนในทุกระดับหนี้ โดยครัวเรือนที่มีรายได้และรายจ่ายสูงขึ้นจะทำให้หนี้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย สะท้อนว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีศักยภาพในการสร้างหนี้ได้สูง เพราะสามารถผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยรวมทั้งมีโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน (2558) ผลการศึกษาภาวะหนี้สินของครัวเรือนผู้มีรายได้ร้อยละของประเทศไทย พบว่า ภาวะหนี้สินของครัวเรือนผู้มีรายได้ร้อยละหรือครัวเรือนฐานรากมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงภาระหนี้สินครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีรายได้สำหรับการใช้เพื่ออุปโภคบริโภคมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้การศึกษาวัดผลกระทบของการกู้ยืมของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม พบว่า มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมต้องการกู้ยืมเพื่อทุนทำการผลิตทางการเกษตรมากที่สุด รองลงมา ต้องการกู้ยืมเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว มีความสอดคล้องกับ สำนักนงงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2563) ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุการก่อหนี้ของครัวเรือนเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินของผู้มีภาระหนี้สินนำไปใช้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดถึงร้อยละ 54.87 รองลงมำนำเงินที่กู้ยืมมาไปใช้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนร้อยละ 32.15

3. อภิปรายผลการวิจัยจากปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร 5 ด้าน จากงานวิจัยพบว่า *ปัจจัยทางเศรษฐกิจ* มีระดับความคิดเห็นมาก หนี้ครัวเรือนเป็นปัญหาที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของไทย ส่งผลกระทบทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ในระดับจุลภาคหนี้ครัวเรือนที่สูงหมายถึงครัวเรือนจะมีเงินออมอยู่ในระดับต่ำสำหรับใช้ในอนาคด ซึ่งในอนาคตครัวเรือนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนที่สูงขึ้น ทั้งความผันผวนทางเศรษฐกิจ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้นจะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อคุณภาพชีวิต

และความมั่นคงทางชีวิตของคนไทย ขณะที่ในระดับมหภาค หนี้ครัวเรือนในระดับสูงมีผลต่อการขยายตัวของการบริโภคและการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว และมีผลต่อความสามารถในการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริินภา โภคานิษฐ์ และสัญญา เคนาภูมิ (2560) กล่าวว่า สังคมครัวเรือนเกษตรกรในปัจจุบันมีภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีทิศทางแนวโน้มที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาเล่าเรียนของบุตร ค่ากิจกรรมบันเทิง ค่าภาษีสังคม เป็นต้น เช่นเดียวกันกับ ธนา สุวิทย์ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาปัญหาหนี้ครัวเรือนต่อเศรษฐกิจประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การก่อตัวของหนี้สินภาคครัวเรือนได้พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มาเป็นระยะเวลาหลายปี สภาพการณ์ที่ภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยและโลกอยู่ในสภาวะตกต่ำ การก่อหนี้ครัวเรือนจึงเริ่มมาถึงขีดจำกัด เนื่องจากขาดความสมดุลด้านรายได้ รายจ่าย การออม รวมถึงวินัยทางการเงิน ทำให้พฤติกรรมทางการเงินของประชาชน จากการเปิดกว้างทางสังคมจากกระแสทุนนิยมประกอบกับนโยบายภาครัฐที่เปิดโอกาสให้คนชนบทและคนเมืองเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้น ผ่านโครงการประชานิยมต่าง ๆ ที่หวังให้การกระตุ้นการใช้จ่ายและนำไปเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพเพื่อยกระดับการครองชีพ ให้พ้นจากปัญหาความยากจนไม่ได้ผลตามที่คาดไว้ แต่กลับเป็นการทำให้ประชาชนมีหนี้สินพอกพูนขึ้นและยังเป็นการสร้างค่านิยมใหม่ของสังคมไทยที่มองว่าการก่อหนี้เป็นเรื่องปกติ ดังนั้นจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่ควรส่งเสริมความรู้พื้นฐานทางด้านการเงินในระดับครัวเรือนทั้งด้านการใช้จ่าย การออม และการลงทุนภาครัฐ ต้องลดหรือเลิกนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมการเป็นหนี้ที่ไม่ได้ก่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ รวมทั้งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตที่รู้จักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการใช้ชีวิต

จากงานวิจัยศึกษาปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า งานวิจัยเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทพร กิจชัยนุกูล (2556) ประชาชนจะซื้อสินค้าหรือบริการเมื่ออยากได้ แต่จะไม่เลือกสินค้าหรือบริการตามกระแสของสังคมเนื่องจากปัจจุบันการค้นหาข้อมูลสินค้าสามารถทำได้ง่ายขึ้นและกระแส ความนิยมในสินค้าต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประชาชนจะเน้นที่ความพึงพอใจในสินค้ามากกว่าเน้นการซื้อสินค้าตามกระแสนิยม และสินค้าหรือบริการที่เลือกซื้อจะเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของครอบครัว และดูความจำเป็นในการดำรงชีพของครอบครัวมากกว่าซื้อสินค้าหรือบริการตามความต้องการของคนในครอบครัว

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้าเหล่านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป และซื้อสินค้าตามบุคลกรอบข้าง โดยไม่มีความจำเป็น ผู้วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีัญญา ศีกสงคราม และอนงค์นุช เทียนทอง (2563) ที่กล่าวถึงสังคมในปัจจุบันส่งผลให้เกิดกระแสนิยม และค่านิยมที่มีความต้องการด้านการบริโภคที่มากขึ้น ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์

ให้ดียิ่งขึ้น ขณะที่รายได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตจึงทำให้เกิดการก่อหนี้ เช่นเดียวกับพัทธ์ธีรา สมทรง (2560) ระบุว่าพฤติกรรมทางการเงินที่เปลี่ยนไปตามกระแสนิยม ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้น ชาวบ้านจึงต้องกู้ยืมเงินจากแหล่ง เงินทุนทั้งในและนอกระบบ ท้ายที่สุดเกิดปัญหาหนี้สินของครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบัน เกษตรกรต้องแบกรับภาระต้นทุนการผลิตเพิ่ม ให้ผลตอบแทน ที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และอุษา อมรรักษ์วิจารณ์ (2560) เพิ่มเติมว่าสาเหตุของการมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ไม่ได้เกิดจากต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่มีอีกหลายสาเหตุที่ถูกมองข้าม เช่นการไม่มีอาชีพเสริม การขาดแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ รายได้ต่ำและการได้เงินช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดการกระตุ้นในการกู้ยืมเพื่อมาบทยืมในธุรกิจและใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น

จากงานวิจัยศึกษา *ปัจจัยทางพฤติกรรม* ที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน งานวิจัยเชิงปริมาณมีสอดคล้องกับงานของ Schiffman and Kanuk (1994, อ้างถึงในกฤษณะ ฐานวรกุล, 2550) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งมีการทำค้นหา (Searching) การซื้อ (Purchasing) การใช้ (Using) การประเมินผล (Evaluating) และการใช้จ่าย (Disposing) ในผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งมีความหมายว่าจะสนองต่อความต้องการของบุคคล หรืออาจหมายความว่า การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพมีสอดคล้องกับงานของ วราจกานา บัวล้อม (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปโภคบริโภค พฤติกรรมการใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย พฤติกรรมการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย และเครื่องอำนวยความสะดวก รวมถึงเครื่องประดับต่าง ๆ และพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับปริมาณการเป็นหนี้ที่ต่างกัน ส่งผลต่อการใช้หนี้ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม มีความสอดคล้องกับงานของ ดนุวัต สาคกริก และปณินดา จันทรสุกรี (2560), พัทธ์ธีรา สมทรง (2560) และสุพจน์ บุญวิเศษ และสิริพัฒน์ ลากจิ (2561) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านภัยทางธรรมชาติกับการเป็นหนี้ของเกษตรกร ผลการศึกษพบว่าส่งผลกระทบต่อความเป็นหนี้ของเกษตรกร เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำ หรือน้ำท่วม และแมลงศัตรูพืช นอกจากจะทำให้เกษตรกรขาดแคลนรายได้สำหรับค่าใช้จ่ายในครอบครัวแล้ว บางรายอาจเป็นการขาดทุน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะการเงินของครัวเรือน และอาจทำให้มีภาระหนี้สินมากขึ้น ข้ำเติมปัญหาที่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ในช่วงนั้นได้จึงต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายและลงทุนในการเกษตรในครั้งต่อไป

4. การวิเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในจังหวัดนครพนม มีสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนในชุมชน โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษากำนตรวดตวน ตำบล

ชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ (สมหมาย ปะติตังโฆ และคณะ, 2558) พบว่า รูปแบบ (Model) การแก้ปัญหาความยากจนที่เหมาะสมของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาต้องเริ่มจากคนในชุมชนมีองค์ความรู้มีแหล่งเรียนรู้ทางเศรษฐกิจพอเพียงและได้รับการมีส่วนร่วมของชุมชน นั่นคือ ชุมชนต้องเข้ามาบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน ทั้งนี้เห็นได้ว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีใจความสำคัญหลักๆ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้งนี้การนำประเด็นหลักข้างต้นมาประยุกต์ใช้สำหรับแนวทางการลดหนี้ครัวเรือน ได้จากการรู้จัก พอประมาณ แสดงถึงสามารถจัดการและแยกแยะความจำเป็นในการใช้เงิน การสร้างสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย การรับรู้ถึงความจำเป็นในการกักเงิน มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนหาเงินและใช้เงินที่ดี สร้างพฤติกรรมการออมให้เป็นนิสัย มีความสามารถในการต่อยอดเงินจากการลงทุนเพิ่ม การสร้างสุขภาพการเงินที่ดี เป็นต้น ก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนให้น้อยลงและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขได้ ในขณะเดียวกันสอดคล้องกับงานของ วณิชพร จามิต และบุญกา ปิ่นทุรอมพร (ม.ป.ป.) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือน เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในกรุงเทพมหานครจากการศึกษา พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน มีผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดสรรวางแผนการชำระหนี้ประจำเดือน ซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นและสำรวจราคาก่อนซื้อ กำหนดสัดส่วนการออมรายได้จากการทำงาน เพื่อเงินสำรองไว้ยามฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีญานุช บุตรน้ำเพชร (ม.ป.ป.) พบว่าความรู้ ความเข้าใจการวางแผนทางการเงินมีผลต่อสถานะทางการเงินในช่วงโควิด-19 โดยประชาชนเริ่มมีการวางแผนการชำระหนี้ที่อัตราดอกเบี้ยสูง และจำกัดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ด้วยความจำเป็น และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชุตติพงศ์ ศาตนันท์พิพัฒน์ (2560) พบว่าด้านความรู้ ความเข้าใจการวางแผนทางการเงินมีผลต่อการก่อหนี้ในระบบซึ่งบุคลากรมีการวางแผนค่าใช้จ่ายและมีการบริหารหนี้สินเลือกใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็นมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สมาชิกในครัวเรือนและชุมชนควรร่วมมือกันในการรณรงค์และสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อแก้ไขพฤติกรรมการอุปโภคและบริโภคที่เกินความจำเป็นในชีวิต โดยพยายามเข้าใจถึงความจำเป็นของการใช้จ่าย และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงบ้าง เพื่อให้รายได้และรายจ่ายสมดุลกัน นอกจากนี้ยังควรมีการออมเก็บเงินไว้ใช้ในอนาคต และต่อต้านการบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ผู้นำชุมชนและสมาชิกในครัวเรือนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนควรร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการแก้ปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนนี้ เข้า

มารวมกันจัดอบรมให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องการสร้างวินัยทางการเงิน การบริหารจัดการด้านการเงิน การออม และการบริหารหนี้สิน เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างวินัยทางการเงิน

1.2 ตัวอย่างให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้และส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากการลดปัญหาการว่างงานและจัดความยากจนเป็นสาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนมีระดับหนี้สูงขึ้น มีความจำเป็นที่ภาครัฐควรควบคุมการให้สินเชื่อโดยไม่เป็นธรรมต่อการส่งเสริมสร้างหนี้ในระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ ขาดการปลูกฝังและสร้างวินัยทางการเงินในครัวเรือน และขาดความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการเงิน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องช่วยส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคล และส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการออมเงินและการวางแผนการใช้จ่าย แนะนำให้ประชาชนในพื้นที่เพิ่มความตระหนักรู้และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบริหารเงินและระมัดระวังในการก่อหนี้ การกระทำนี้จะช่วยให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางการเงินที่ดีและไม่สร้างปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ

2.2. เพื่อให้งานวิจัยที่น่าสนใจและมีประโยชน์มากขึ้น ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาถึงปัจจัยที่สำคัญในการก่อหนี้ในระบบเกี่ยวข้องกับหนี้ครัวเรือนในบริบทปัจจุบัน การที่ประชาชนเข้าถึงการกู้ยืมในระบบอาจส่งผลให้เกิดปัญหาการเข้าถึงเงินกู้ในระบบที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ เช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ในระบบและหนี้ในระบบในอนาคต

บรรณานุกรม

- กฤษณะ ฐานวรกุล . (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อยาในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*.วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาการจัดการทั่วไปมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กานต์มณี การินทร์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหนีครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 459.
- ชนิษฐา วนะสุข และคณะ. (2557). ธนาคารแห่งประเทศไทย: หนีครัวเรือนกับเศรษฐกิจภาคใต้. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.bot.or.th>
- จิรารัตน์ ไชยสาลี. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดภาระหนี้สินของประชาชน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชุตติพงศ์ ศาตนันท์พิพัฒน์ .(2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ในระบบ กรณีศึกษาบุคลากรสังกัดกรมส่งเสริม การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*, การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตร, สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ,นักบริหารคณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพงศ์ มานารัตน์ และกาญจนา โชคถาวร. (2564). การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตที่ค้างชำระของบัตรเครดิตของผู้บริโภควัยทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- دنوّٰศ สาคริก และปณินดา จันทรสุกรี. (2560). ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมสถาบันและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อรายได้และรายจ่ายในภาคการเกษตรของเกษตรกรไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 5(18), 58-74.
- ไทยพับลิก้า. (2561). *ระดับหนี้ครัวเรือนกระทบชีวิตและธุรกิจ*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://thaipublica.org/2018/05/kkp-financial-literacy-19/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). *โควิดทำคนจนเพิ่มเป็น 20 ล้านคน รัฐผ่านเกณฑ์ “บัตรคนจน” รอบใหม่ใช้ได้ 1 ต.ค.* วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2304134
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *หนีครัวเรือนไทย : เพราะเหตุใดจึงต้องกังวล?*. วันที่ค้นข้อมูล 16 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_20Mar2023_01.html
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *ระดับการก่อหนี้อย่างรวดเร็ว เป็นหนี้ยาวนาน และเป็นหนี้ที่สูง*. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.bot.or.th/th/home.html>
- นงนุช อินทวิเศษ, ถวิล นิลใบ, ธัญญารัตน์ ทองพาศน์ และอภิวิทย์ อंतरเสน. (2565). ผลกระทบของ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีต่อหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย. *วารสาร
วิทยาการจัดการ*, 9(1), 115- 123.

ปทุมรัตน์ สนสุต และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ และ เพื่อ
ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้ง
อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ประภาศิริ ใจผ่อง และคณะ. (2560). ภาวะหนี้สินและแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของ เกษตรกร
ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ปริญาณุช บุตรน้ำเพชร. (ม.ป.ป.). *ปัจจัยที่มีผลต่อสถานะทางการเงินส่วนบุคคลในช่วงสถานการณ์
COVID-19 ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร*, วิชาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบัญชี คณะ
บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปิ่นภักดิ์ วัฒนารักษ์. (2558) . ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมัน
สำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พลิชฐ์ โชติวัฒนกุล และชลิดา แท่งเพชร. (2556). *หนี้ภาคครัวเรือนนั้นสำคัญไฉน?*. วันที่ค้นข้อมูล
29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก [https://content.botlc.or.th/mm-info/BOTCollection
/BOTFAQ/FAQ82.pdf](https://content.botlc.or.th/mm-info/BOTCollection/BOTFAQ/FAQ82.pdf)

พัทธธีรา สมทรง (2560) บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมเพื่อทำให้ปัญหาการเงินของคนใน
ชุมชน ลดน้อยลงผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชน บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.
วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ, 6(2), 146-156.

พัทธธีรา สมทรง. (2560) บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมเพิ่มเติมในส่วนการควบคุมทาง
การเงินของคนในการลดเพียงเล็กน้อยลงผ่านการจัดระเบียบ องค์กรของชุมชนบ้านสามขา
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่ง
ประเทศไทย*, 6(2), 146-155.

พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์. (2564). การวิเคราะห์สถานะหนี้สินและปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัย
ราชภัฏลำปาง*, 10(1), 63-75.

ภัทรพร กิจชัยนุกูล (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รุ่งทิพา เนตรหิน. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของครูชั้นประถมศึกษา ในเขตอำเภอ
เมือง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วันัพร จามิต และบุญกา ปันทุรอำพร. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. สาขาการเงินและการธนาคาร. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วรางคณา บัวล้อม. (2558). พฤติกรรมที่มีผลต่อการก่อหนี้ของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าแบบอิสระ, หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วลัยพร สุกุลพอง. (2551). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง
- ศรัญญา ศีกสงคราม และอนงค์นุช เทียนทอง (2563). อิทธิพลของความรู้และทัศนคติทางการเงินต่อการก่อหนี้ส่วนบุคคลในวัยเริ่มทำงาน: หลักฐานการศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2(5), 84-85.
- ศิริภา โภคานิษฐ์ และสัญญา เคนาภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อจังหวัดหนองคาย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์จร, 5, 194-200.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566). การขึ้นทะเบียนเกษตรกร. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://farmer.doae.go.th/farmer66-Final-s-watermark.pdf>
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2558). รายงานผลการศึกษา ภาวะหนี้สินของครัวเรือนผู้มีรายได้ร้อยละของประเทศไทย. จากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานรากธนาคารออมสิน. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.gsb.or.th>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2566). สถานการณ์หนี้ครัวเรือนและความคืบหน้าแนวทางการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน. วันที่ค้นข้อมูล 16 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.kasikornresearch.com/th>
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2561) สรุปประเด็นเชิงนโยบายยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย 7 ประเด็น. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.pier.or.th>
- สมหมาย ปะติตังโฮ, พิสมัย ประชานันท์, กิ่งแก้ว ปะติตังโฮ, สมศักดิ์ จีวัฒนา, นงลักษณ์ ทองศรี และนวนมินทร์ ประชานันท์. (2558). การศึกษาแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชุมชนโดยใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษากำนตรวดตวน ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 10(1), 68-77.
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2559). ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน. วันที่ค้น

- ข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก https://alro.go.th/uploads/org/songkhla/download/article/article_20160322151722.pdf
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม. (2564). *วิเคราะห์ด้านการเกษตร*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://nakhonphanom.doae.go.th/province/>
- สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2539). ความหมายเกษตรกร. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://ird.rmutt.ac.th/วช>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานในการแก้ไข*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=intro>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออมหนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้และความต้องการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร*. วันที่ค้นข้อมูล 15 ธันวาคม 2566, เข้าถึงจาก <https://www.oae.go.th/view/1/การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล/TH-TH>
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2565). *การลดความยากจนและ Big Data ผู้มีรายได้น้อย*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://tijrold.org/wp-content/uploads/2022/02/การลดความยากจนความเหลื่อมล้ำ- Big-Data-ผู้มีรายได้น้อย-RoLD.pdf>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. (2566). *แผนที่จังหวัดนครพนม*. วันที่ค้นข้อมูล 16 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://nakhonphanom.cdd.go.th/ประวัติความเป็นมา/แผนที่จังหวัด#>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย*. สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (ม.ป.ท).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย*. สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (ม.ป.ท).
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม. (2564). *ความยากจนจำแนกตามเขตและพื้นที่*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://nakhonphanom.m-society.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร พ.ศ.2564*. วันที่ค้นข้อมูล 15 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/Agriculture_Household_Debt_2564/index.html
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12*

(พ.ศ. 2560 - 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). นิยามความหมายเกษตรกร. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน

2566, เข้าถึงจาก <https://www.oae.go.th/view/1/ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร/TH-TH>

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม (2564) *ข้อมูลด้านเกษตรที่สำคัญของจังหวัดนครพนม*. วันที่ค้น

ข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <https://nakhonphanom.doe.go.th/province/>

สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2563). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครพนม*. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566,

เข้าถึงจาก <http://www2.nakhonphanom.go.th>

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครพนม. (2564). *ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัดนครพนม ปี 2560 – 2563*.

สิทธิธรรม ตูจินดา. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ COVID-19*

กรณีศึกษาอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี, การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตรธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สิรภพ สุคันธา. (2552). ปัญหาภาระหนี้สินเกษตรกร กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองหล่ม หมู่ 22 ต.บ้าน

หลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุกานดา กลิ่นขจร และนรรธ รัตน์กี (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัด

นครราชสีมา ในอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง.

สุพจน์ บุญวิเศษ และสิริพัฒน์ ลาภจิ. (2561). แนวทางการเพิ่มศักยภาพชาวนาอีสานใต้เพื่อคุณภาพ

ชีวิตที่ยั่งยืน. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(2), 77-82.

สุริยะ หาญพิชัย,เฉลิมพล จตุพร และ วสุ สุวรรณวิหค. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือน*

เกษตรกรในจังหวัดลพบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โสภณ วิจิตรเมธาวณิช. (2556). Household debt หนี้ครัวเรือน. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน

วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก [https://pvlo-](https://pvlo-kop.dld.go.th/webnew/index.php/th/)

[kop.dld.go.th/webnew/index.php/th/](https://pvlo-kop.dld.go.th/webnew/index.php/th/)

2566, เข้าถึงจาก<https://www.scbeic.com/th/detail/product/928>

อธิฐาน พงศ์สินทร์. (2551). ประเทศไทยกับเกษตรกรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิรักษ์ ฌิมย้อย, มยุรี รัตนเสริมพงศ์ และวาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

การเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัด

สุพรรณบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(4), 283-296.

อีสานอินไซด์. (2564). *อาชีพหลัก vs รายได้หลักของคนอีสาน*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2566,

เข้าถึงจาก <https://isaninsight.kku.ac.th/archives/636>

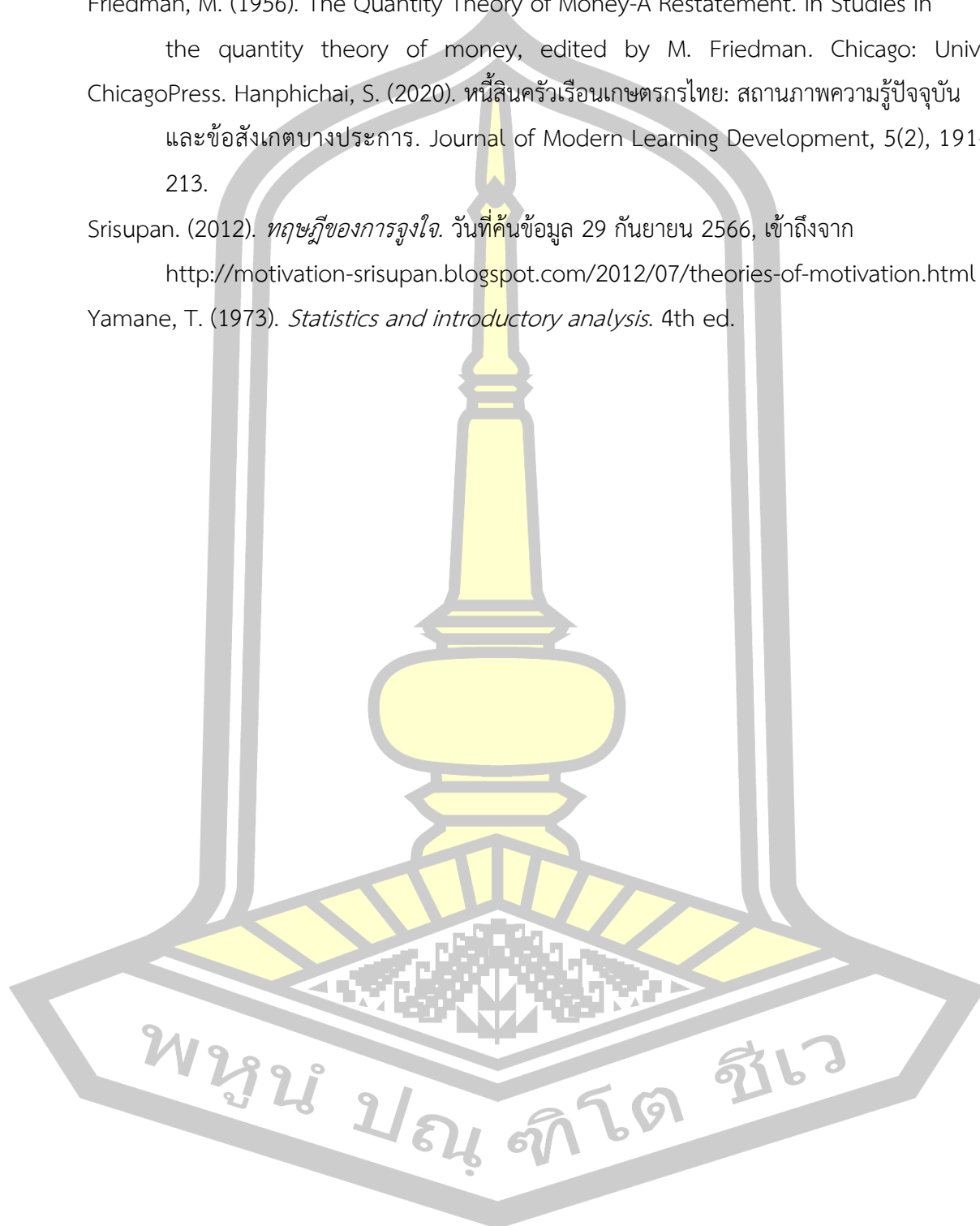
อุษา อมรรักษ์วิจารณ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ในระบบของประชาชนในอำเภอเมือง

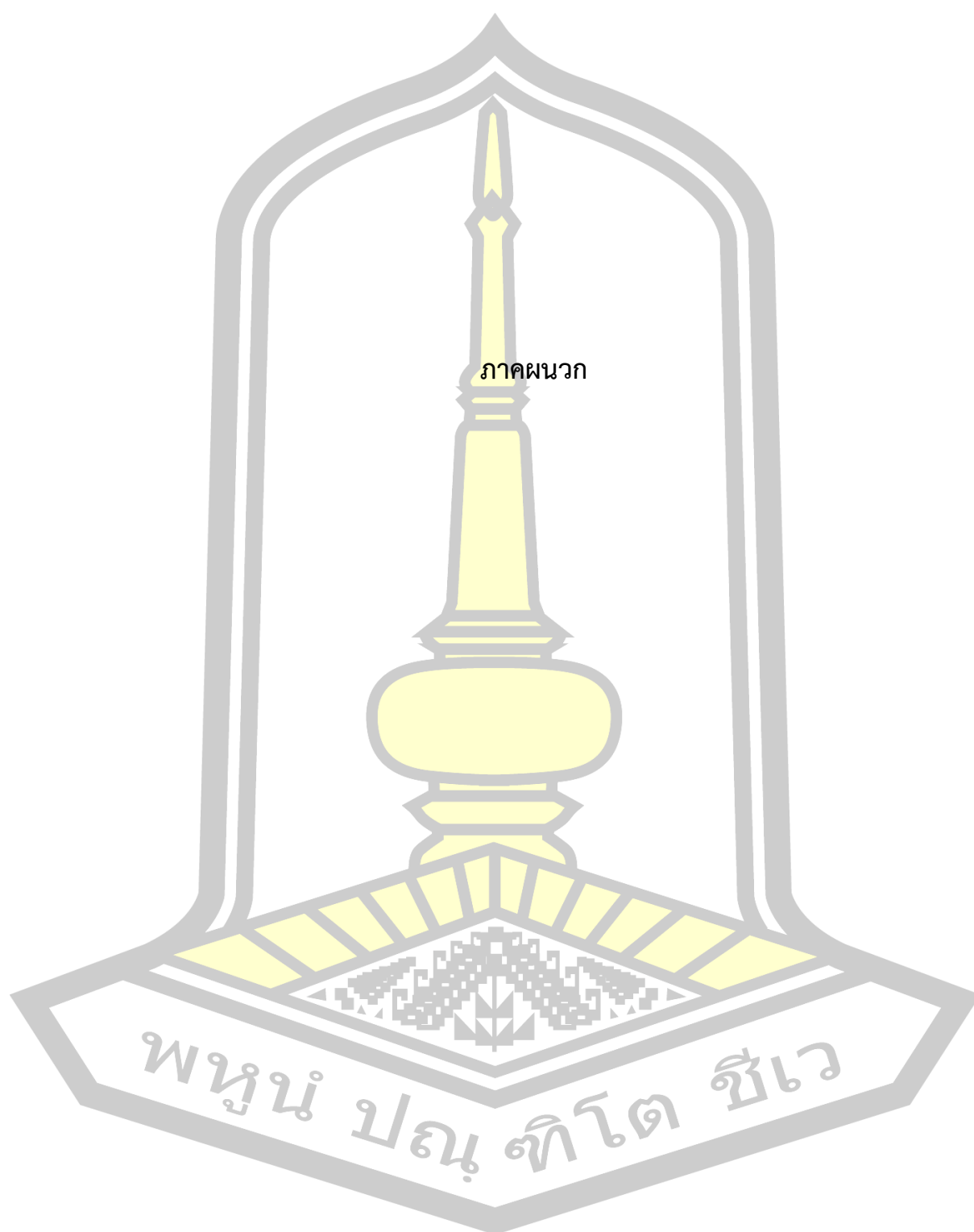
ชุมพร จังหวัดชุมพร. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(1), 62-72.

Friedman, M. (1956). The Quantity Theory of Money-A Restatement. In Studies in the quantity theory of money, edited by M. Friedman. Chicago: Univ. Chicago Press. Hanphichai, S. (2020). หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย: สถานภาพความรู้ปัจจุบัน และข้อสังเกตบางประการ. Journal of Modern Learning Development, 5(2), 191-213.

Srisupan. (2012). ทฤษฎีของการจูงใจ. วันที่ค้นข้อมูล 29 กันยายน 2566, เข้าถึงจาก <http://motivation-srisupan.blogspot.com/2012/07/theories-of-motivation.html>

Yamane, T. (1973). *Statistics and introductory analysis*. 4th ed.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ชุด ซึ่งข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วย 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของ

เกษตรกร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() 18-35 ปี

() 36-60 ปี

() มากกว่า 61 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

() โสด

() สมรส

() หม้าย

() หย่าร้าง

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

() 1-2 คน

() 3-4 คน

() 5-6 คน

() มากกว่า 7 คนขึ้นไป

5. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() กลุ่มเกษตรกรทำนา

() กลุ่มเกษตรกรทำสวน

() กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์

() กลุ่มเกษตรกรทำไร่

6. ท่านประกอบอาชีพทางการเกษตรมาแล้วกี่ปี

() น้อยกว่า 10 ปี

() 10-20 ปี

() 21-30 ปี

() มากกว่า 31 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินของเกษตรกร

1. แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน

() ผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียว

() ผลผลิตทางการเกษตรและการค้า

() ผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง

() ผลผลิตทางการเกษตรและแหล่งอื่นๆ

2. รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน

- () น้อยกว่า 5,000 บาท () 5,000-10,000 บาท () 10,001-15,000 บาท
 () 15,001-20,000 บาท () 20,001-25,000 บาท () มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป
3. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน
 () น้อยกว่า 5,000 บาท () 5,000-10,000 บาท () 10,001-15,000 บาท
 () 15,001-20,000 บาท () 20,001-25,000 บาท () มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป
4. ลักษณะประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () ใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตร () อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว
 () การศึกษาบุตร () ประกันชีวิต
 () ชำระหนี้สิน () การรักษาพยาบาล
 () ค่าใช้จ่ายอื่นๆ
5. ท่านมีการะหนี้สินในปัจจุบันหรือไม่
 () มี () ไม่มี (ไม่ต้องตอบข้อ 7-10)
6. ประเภทของหนี้สิน
 () หนี้ในระบบ () หนี้นอกระบบ () หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ
7. แหล่งกู้ยืมปัจจุบันที่ท่านมีการะหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () สหกรณ์การเกษตร () กองทุนหมู่บ้าน () แหล่งเงินกู้ในระบบ
 () สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (ธ.ออมสิน ธ.เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น)
 () ธนาคารพาณิชย์ (ธ.กรุงเทพ ธ.กรุงไทย ธ.กสิกรไทย ธ.ไทยพาณิชย์ เป็นต้น)
 () อื่นๆ.....
8. การะหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน
 () น้อยกว่า 5,000 บาท () 5,000-10,000 บาท () 10,001-15,000 บาท
 () 15,001-20,000 บาท () 20,001-25,000 บาท () มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป
9. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () ทุนทำการผลิตทางการเกษตร () อุปโภคและบริโภคภายในครอบครัว
 () ชำระหนี้สินอื่นๆ () การศึกษาของบุตร
 () ประกันชีวิต () การรักษาพยาบาล
 () เพื่อซื้อ/สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน/ที่อยู่อาศัย () ค่าใช้จ่ายอื่นๆ.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงใน ☐ ในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น			
	4 มากที่สุด	3 มาก	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว				
1. ผู้ใช้หนี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้				
2. ท่านมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ				

3. ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้				
4. ท่านมีหนี้สินนอกระบบที่ต้องรับผิดชอบ				
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น				
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ				
6. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ ลดลง				
7. หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทาง การเกษตร (น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น)				
8. หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและให้สิทธิประโยชน์แก่ เกษตรกรไม่ต่อเนื่อง (ค่าเก็บเกี่ยวข้าว ประกันรายได้ยางพารา เป็นต้น)				
9. ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย				
10. ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้ กำไรจากการขายลดลง				
ปัจจัยทางสังคม				
11. ท่านนำเงินไปช่วยเหลือบุคคลอื่น (งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น)				
12. ท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีวิจารณญาณ				
13. ท่านตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป				
ปัจจัยทางพฤติกรรม				
14. ท่านมีการวางแผนในการใช้เงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย เพื่อสร้างวินัยการใช้เงินที่ดีแก่ท่าน				
15. ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพมากเกินไป				
16. ท่านขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการประกอบ อาชีพที่ทำอยู่				
17. ท่านละเลยต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มี ประสิทธิภาพ				
18. ท่านรอการช่วยเหลือภาครัฐ				
19. ปัญหาหนี้สินทำให้ท่านเกิดความเครียด				
ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม				
20. ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย				
21. ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้คุณภาพและปริมาณของ				

ผลผลิตตกต่ำ				
22. ท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย				
23. ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลิตผล				
24. เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช				

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

.....

.....

.....

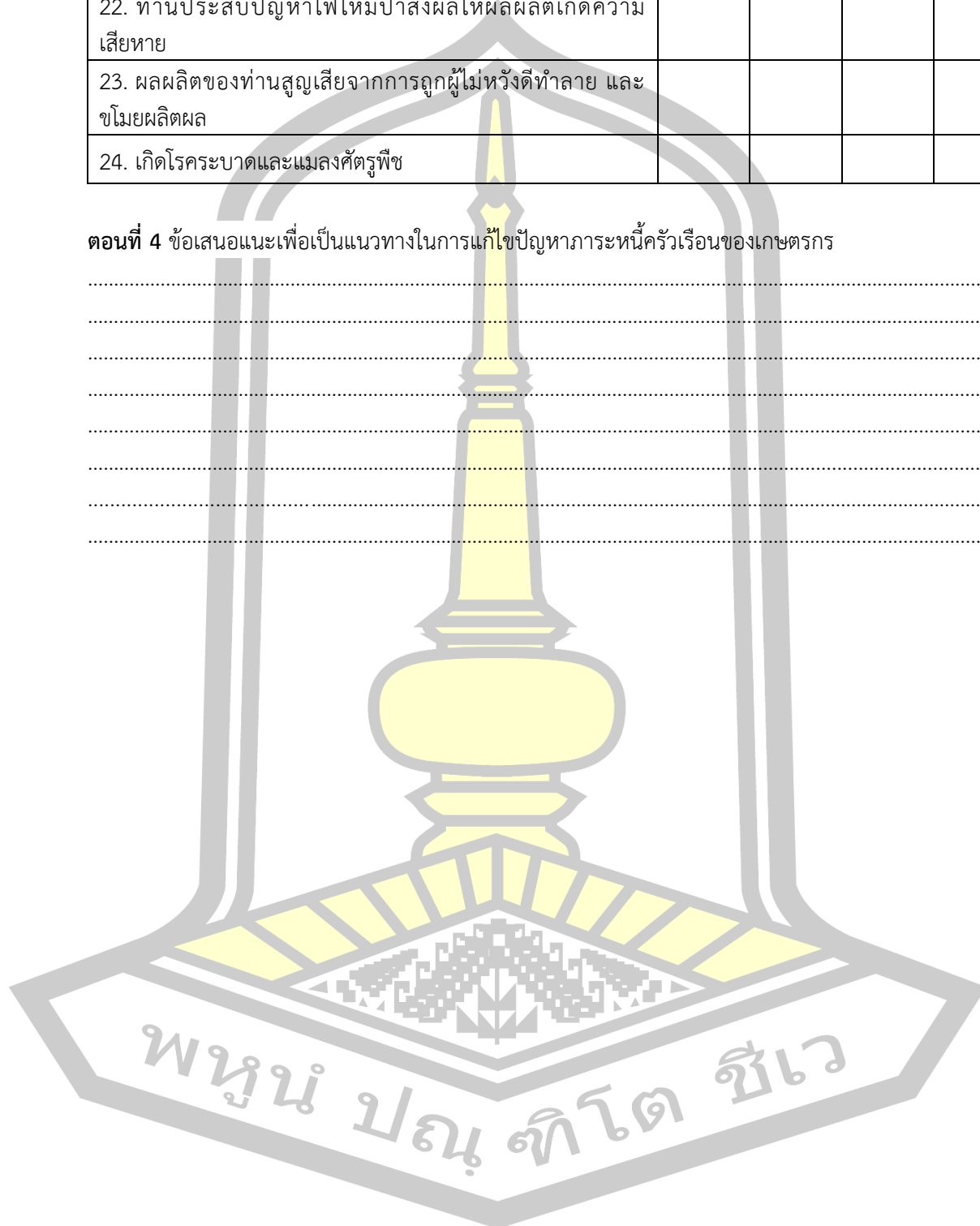
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured selection interview) ที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-end question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการชี้นำคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด และเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างและส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

ซึ่งมีแนวทางข้อคำถามดังนี้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเกษตรกร :

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน :

ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ต้องชำระเฉลี่ยต่อเดือน :

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนเกษตรกร

ท่านคิดว่าภาระหนี้สินที่ท่านกำลังประสบอยู่มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดบ้าง และเพราะอะไร

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

.....
.....
.....

2. ปัจจัยทางสังคม

.....
.....
.....

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

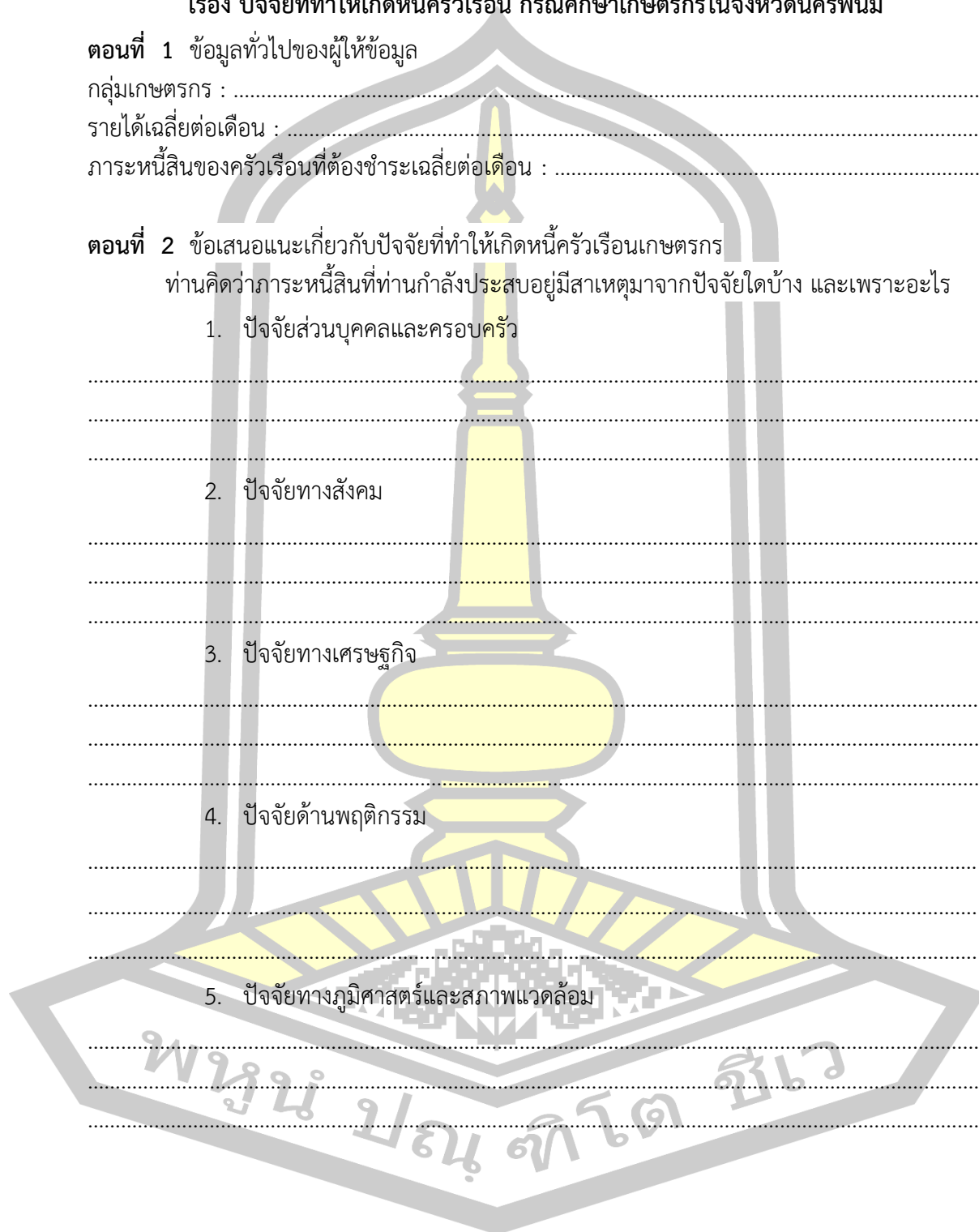
.....
.....
.....

4. ปัจจัยด้านพฤติกรรม

.....
.....
.....

5. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร

1. ท่านคิดว่าภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขหรือช่วยเหลือปัญหาภาระหนี้สินของท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพเกษตรกรในปัจจุบันสามารถแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนได้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการยกระดับการบริหารจัดการหนี้สินโดยการบริหารจัดการการเงินสามารถแก้ไขได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

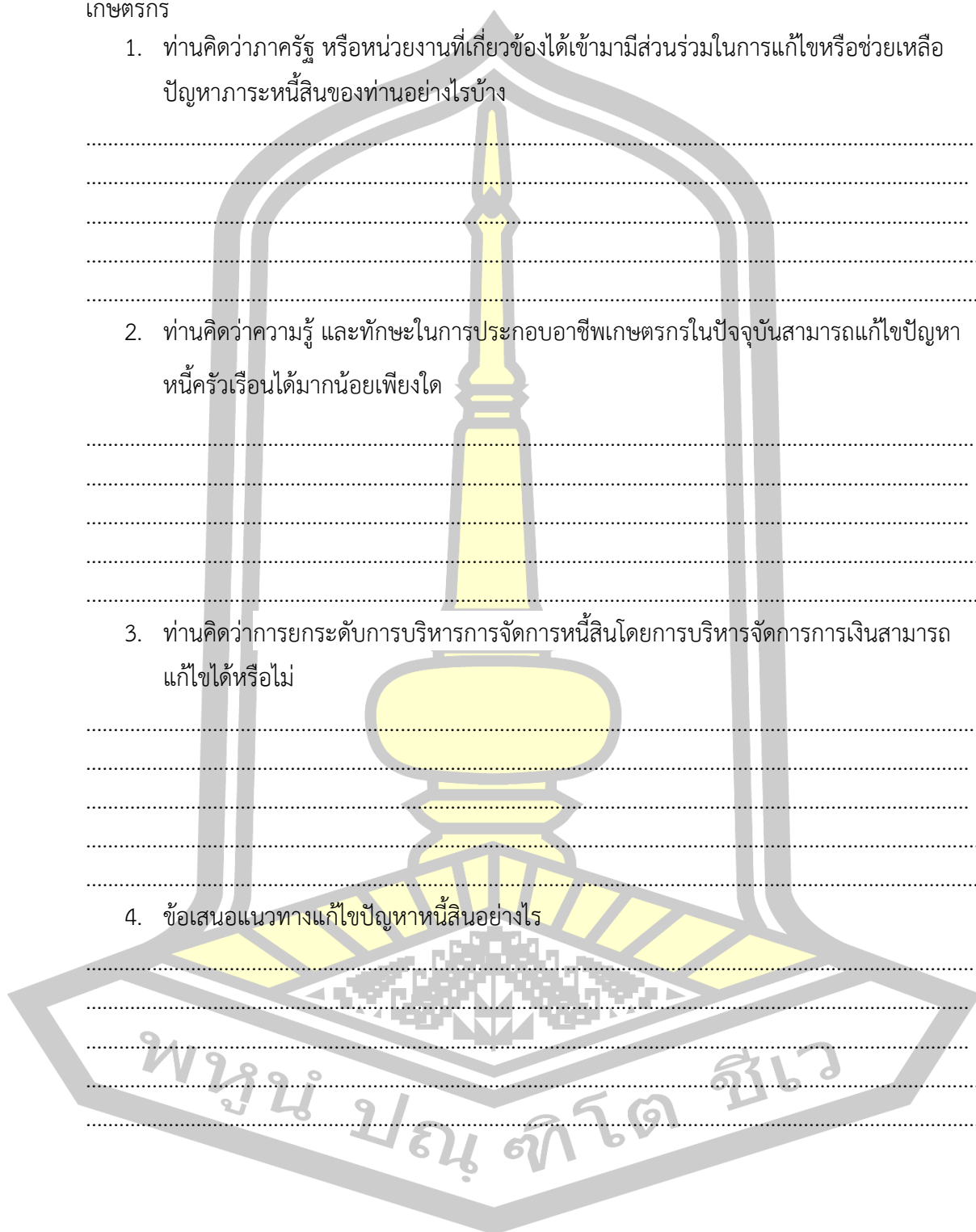
4. ข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหานี้สินอย่างไร

.....

.....

.....

.....

พูน ภาณุ จิตต์ ชีวะ

ผู้ประเมินคนที่ 1

ผศ.ดร. พรมิตร กุลกาลยีนยง

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถาม

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ		
	-1	0	1
ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว			
1. ผู้ใช้หนี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้			✓
2. ท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ มาก			✓
3. ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้ (ไม่เข้าใจ)			✓
4. ท่านมีหนี้สินนอกระบบ			✓
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น			✓
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ			
6. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้มีภาระลดลง		✓	
7. สถาบันทางการเงินปรับดอกเบี้ยเงินกู้สูงขึ้น → สิ้นเปลืองเงิน		✓	
8. หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและการได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านธุรกิจไม่เพียงพอ		✓	
9. ระบบเศรษฐกิจขาดความเป็นธรรม ส่งผลกระทบกับผู้มีรายได้น้อย	✓	ขาดความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจ	
10. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองในการประกอบอาชีพหรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	✓		
11. ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น		✓	
ปัจจัยทางสังคม			
12. ท่านบริหารจัดการกุศลเกินกว่ากำลังที่มี ท่านแค่เอาเงินไปซื้อของ			✓
13. ท่านต้องการขยายฐานะทางสังคมของตนเอง	✓	ไม่สนใจเรื่องฐานะ	
14. คนรอบข้างทำอะไรแล้วได้เงินก็อยากจะทำด้วย	✓		
ปัจจัยทางพฤติกรรม			
15. ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพ มากเกินไป			✓
16. ท่านนำเงินไปใช้จ่ายกับ สิ่งที่เป็นอบายมุข ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้		✓	
17. ท่านประกอบอาชีพตามบุคคลอื่น แต่ขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญ ไม่สามารถแข่งขันได้		✓	

ดร. พรมิตร
เป็นผู้ประเมิน
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ทำประโยชน์แก่อำเภอจาก ภาครัฐ

18. ท่านมีความหวังว่าจะความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากทางภาครัฐ		✓	
19. ท่านละเลยต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ			✓
20. ท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีความจำเป็น			✓
ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม			
21. ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย			✓
22. ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้ผลผลิตไม่มีความเจริญเติบโต			✓
23. ท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย			✓
24. ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลผลิต			✓
25. เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช			✓

ตามเงื่อนไขเพิ่มเติม

- ตั้งแต่วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ถึง ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

ผู้ประเมินคนที่ 2

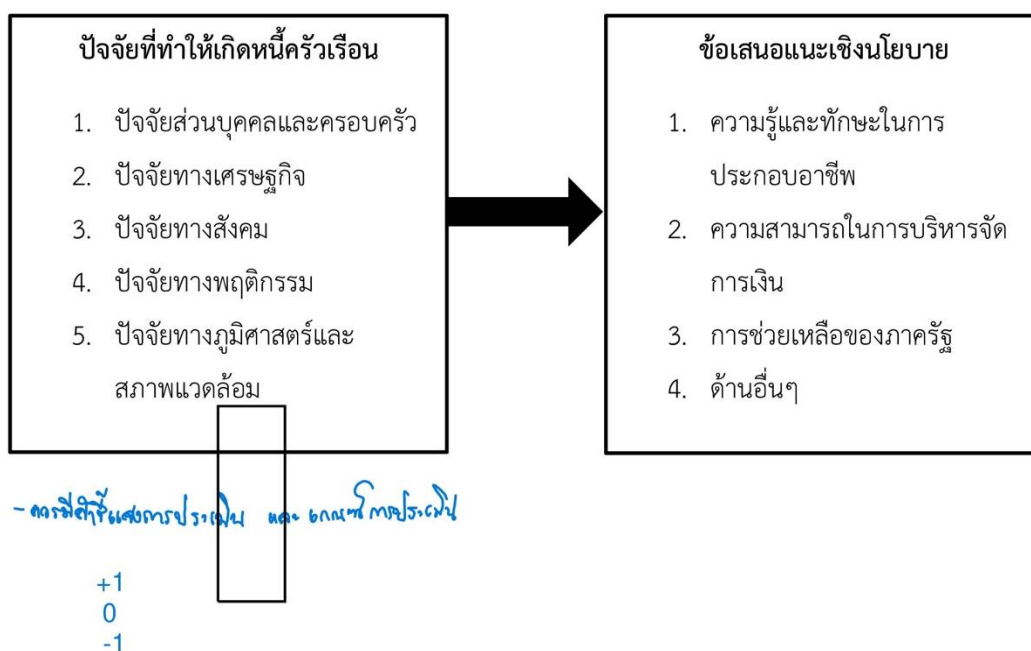
อ.ดร. อาริรัตน์ โนนสุวรรณ

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม

ตัวแปรอิสระ
(independent variables)

ตัวแปรตาม
(dependent variables)

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถาม

ข้อความคำถามในแบบสอบถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ		
	+1	0	-1
ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว	<i>ตรงกัน</i> +1	0	-1
1. ผู้ใช้หนี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้	✓		
2. ท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแลและรับผิดชอบมาก	✓		
3. ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้	✓		
4. ท่านมีหนี้สินนอกระบบ <i>ที่ส่งผลกระทบต่อ</i>	✓		
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น	✓		
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ			
6. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง	✓		
7. หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางการเกษตร <i>*ไม่ช่วยเลย</i>			✓
8. หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกรไม่ต่อเนื่อง	✓		
9. ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย	✓		
10. ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้กำไรจากการขายลดลง	✓		
ปัจจัยทางสังคม			
11. ท่านนำเงินไปช่วยเหลือบุคคลอื่น (งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น)	✓		
12. ท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีวิจารณญาณ	✓		
13. ท่านตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป	✓		
ปัจจัยทางพฤติกรรม			
14. ท่านมีการวางแผนในการใช้เงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อสร้างวินัยการใช้เงินที่ดีแก่ท่าน	✓		
15. ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพมากเกินไป	✓		
16. ท่านขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่	✓		

* กรณีนี้ทุกหน้า

17. ท่านสะดวกต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ	✓		
18. ท่านรอการช่วยเหลือภาครัฐ	✓		
19. ปัญหาหนี้สินทำให้ท่านเกิดความเครียด	✓		
ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม			
20. ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	✓		
21. ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	✓		
22. ท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย	✓		
23. ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลผลิต	✓		
24. เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช	✓		

ข้อคิดเห็น

_____ (ผู้ประเมินผล -)

C _____

ตำแหน่ง _____

วัน _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ศูนย์ ปณ จิตโต ชะ

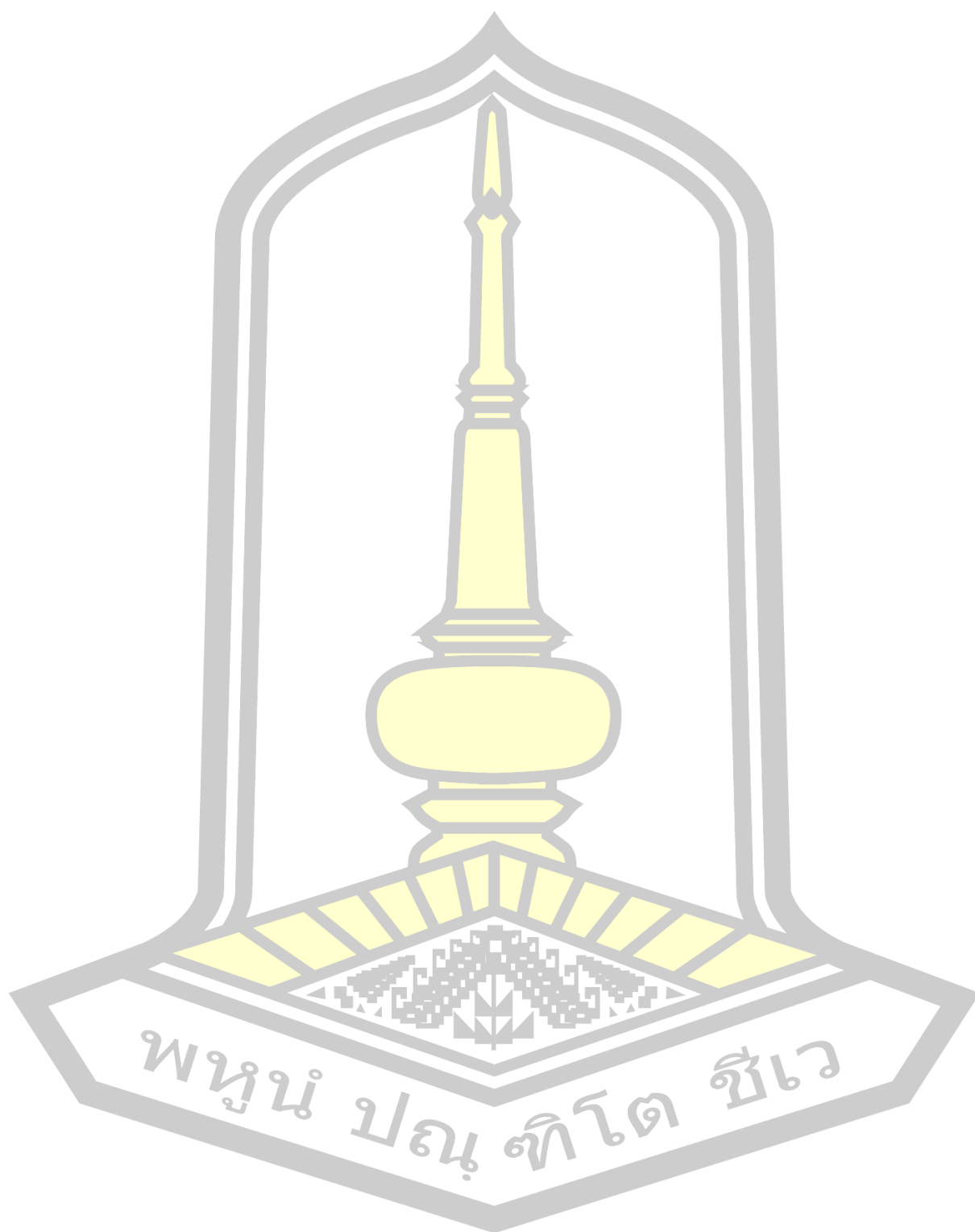
ผู้ประเมินคนที่ 3

ผศ.ดร. ธัญชัย สิงห์มาตย์

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถาม

ข้อความคำถามในแบบสอบถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ		
	-1	0	1
ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว			
1. ผู้ใช้นี้ถึงแก่กรรม ทำให้ท่านประสบปัญหาในการชำระหนี้			1
2. ท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแลและรับผิดชอบมาก			1
3. ท่านขาดความเข้าใจในระบบการชำระหนี้			1
4. ท่านมีหนี้สินนอกระบบ			1
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประสบปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น			1
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ			
6. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง			1
7. หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางการเกษตร			1
8. หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมและให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกรไม่ต่อเนื่อง			1
9. ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย			1
10. ปัจจัยในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) ทำให้กำไรจากการขายลดลง			1
ปัจจัยทางสังคม			
11. ท่านนำเงินไปช่วยเหลือบุคคลอื่น (งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น)			1
12. ท่านซื้อสินค้าตามบุคคลรอบข้างโดยไม่มีความจำเป็น			1
13. ท่านตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมของสังคม เพราะเชื่อว่าสินค้าเหล่านั้นมีความคุ้มค่ากับเงินที่ท่านจ่ายไป			1
ปัจจัยทางพฤติกรรม			
14. ท่านมีการวางแผนในการใช้เงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อสร้างวินัยการใช้เงินที่ดีแก่ท่าน			1
15. ท่านใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีพมากเกินไป			1
16. ท่านขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่			1

17. ท่านละเลยต่อการชำระหนี้เนื่องจากระบบการติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ			1
18. ท่านรอกการช่วยเหลือภาครัฐ			1
19. ปัญหาหนี้สินทำให้ท่านเกิดความเครียด			1
ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม			
20. ท่านประสบปัญหาอุทกภัยส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย			1
21. ท่านประสบปัญหาฝนแล้งส่งผลให้ผลผลิตไม่มีความเจริญเติบโต			1
22. ท่านประสบปัญหาไฟไหม้ป่าส่งผลให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย			1
23. ผลผลิตของท่านสูญเสียจากการถูกผู้ไม่หวังดีทำลาย และขโมยผลผลิต			1
24. เกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืช			1

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	ปิยรัช ผงอินทร์
วันเกิด	16 กันยายน 2542
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 212 หมู่ 14 ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม 48150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ว่างงาน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2555 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านนาหนองหวาย พ.ศ. 2558 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา พ.ศ. 2561 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา พ.ศ. 2564 ปริญญาตรี ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) สาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครองมหาสารคาม พ.ศ. 2567 ปริญญาโท ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ทุนวิจัย	ทุนอุดหนุนงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาประจำปี 2567
ผลงานวิจัย	-

พูน ปณ ทัต ชีเว